

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

SPECIALISTIČNO DELO

ANALIZA SVETOVNEGA TRGA KAVE IN
POSEBNOSTI TRGA KAVE V EVROPSKI UNIJI

Ljubljana, september 2006

FRANCI BIDER

IZJAVA

Študent BIDER FRANCI izjavljam, da sem avtor tega specialističnega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom prof. dr. Andreja Kumarja in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo specialističnega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 25.9.2006

Podpis:

KAZALO:

1. UVOD	1
1.1. OPREDELITEV PROBLEMA	1
1.2. NAMEN IN CILJ DELA	3
1.2. METODE PROUČEVANJA IN ZASNOVA DELA	5
2. KAVA IN NJENE POSEBNOSTI	6
2.1. OPREDELITEV KAVE.....	6
2.2. ZGODOVINA KAVE.....	8
2.3. SESTAVINE KAVE	9
2.4. VRSTE IN PRIDELOVANJE KAVE	9
2.5. GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI KAVE	10
2.6. KAVNI SUBSTITUTI	10
3. MEDNARODNI SPORAZUMI, MEDNARODNA ORGANIZACIJA IN ZDRUŽENJE DRŽAV PRIDELOVALK KAVE	11
3.1. MEDNARODNI SPORAZUMI O KAVI.....	11
3.1.1. Sporazum 1962 – 1968.....	11
3.1.2. Sporazum 1976.....	12
3.1.3. Sporazum 1983	12
3.1.4. Sporazum 1994.....	12
3.1.5. Sporazum 2001	13
3.2. MEDNARODNA ORGANIZACIJA ZA KAVO (ICO)	13
3.3. ZDRUŽENJE DRŽAV PRIDELOVALK KAVE	14
4. TRGOVANJE S KAVO	15
4.1. FIZIČNE POSEBNOSTI TRGOVANJA S SUROVO KAVO	15
4.2. TEHNIČNE POSEBNOSTI TRGOVANJA S SUROVO KAVO	15
4.3. NAČINI TRGOVANJA NA BLAGOVNI BORZI	18
4.3.1. Takojšnji – promtni nakupni in prodajni posli s kavo.....	18
4.3.2. Terminski borzni nakupni in prodajni posli s kavo.....	18
5. POSEBNOSTI GLEDE PONUDBE IN POVPRASEVANJA PO KAVI	20
5.1. DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA PONUDBO	24
5.1.1. Naravni pogoji.....	24
5.1.2. Politični dejavniki	24
5.1.3. Družbeni dejavniki	25
5.1.4. Tehnološki dejavniki	25
5.1.5. Ekonomski dejavniki.....	25
5.2. PONUDBA KAVE	25
5.3. DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA POVPRASEVANJE.....	27
5.3.1. Ekonomski dejavniki in politična moč posameznih kupcev	27
5.3.2. Spremembe v strukturi porabe in tehnologiji proizvodnje.....	28
5.3.3. Zaloge in cene kave.....	28
6. TRG KAVE IN EVROPSKA UNIJA	29

6.1. EVROPSKA UNIJA	29
6.2. TARIC	30
6.3. EVROPSKA FEDERACIJA ZA KAVO (ECF).....	31
6.4. EVROPSKI TRG KAVE V ZADNJIH LETIH	33
6.4.1. Uvoz surove kave v EU	36
6.4.2. Izvoz pražene kave iz EU	36
6.5. STANJE TRGA KAVE V NEKATERIH DRŽAVAH LETA 2004	38
6.5.1. Trg kave v Avstriji, Nemčiji, Italiji, Franciji in Švici	38
6.5.1.1. Analiza trgov kave v Avstriji, Nemčiji, Italiji, Franciji in Švici	43
6.5.2. Trg kave v Belgiji, Luksemburgu, Danski, Finski in Norveški	44
6.5.2.1. Analiza trgov kave v Belgiji, Luksemburgu, Danski, Finski in Norveški	48
6.5.3. Trg kave v Veliki Britaniji, Irski, Švedski in na Nizozemskem	49
6.5.3.1. Analiza trgov kave v Veliki Britaniji, Irski, Švedski in na Nizozemskem	53
6.5.4. Trg kave v Španiji, Portugalski in Grčiji.....	54
6.5.4.1. Analiza trgov kave v Španiji, Portugalski in Grčiji	56
6.5.5. Trg kave v Sloveniji	57
7. OBLIKOVANJE IN TENDENCE CENE KAVE NA SVETOVNEM IN	
EVROPSKEM TRGU KAVE	61
7.1. ZGODOVINA GIBANJA CEN	61
7.2. GIBANJE CEN V ZADNJIH LETIH	63
7.3. REGRESIJSKA ANALIZA IN NAPOVED UVOZA IN IZVOZA KAVE V	
PRIHODNOSTI	65
7.3.1. Podatki za izvoz kave	65
7.3.2. Podatki za uvoz kave	65
7.3.3. Obdelava podatkov	66
7.3.4. Rešitev z SPSS 10.1. za Windows za izvoz in uvoz kave na svetovnem trgu.	68
7.3.4.1. Statistična analiza količine izvožene kave v proučevanem obdobju.....	68
7.3.4.2. Statistična analiza količine uvožene kave v proučevanem obdobju	71
7.4. KRIZA, S KATERO SE SOOČAJO PRIDELOVALCI KAVE	74
8. SKLEP	75
9. LITERATURA	77
10. VIRI	79

PRILOGE

1. UVOD

1.1. OPREDELITEV PROBLEMA

Vsak proizvod se v današnjem času srečuje s konkurenco. Proizvajalci se soočajo z veliko dinamiko v gospodarskem življenju, vzponi in padci, s spremembami in prilagajanjem potrebam potrošnikov in trgov. Svet se spreminja in spreminjajo se tudi potrebe ljudi. V najširšem pomenu podjetja oziroma proizvajalci ne tekmujejo le s proizvajalci v svoji panogi, ampak tudi s tistimi, ki nastopajo v panogah, ki proizvajajo substitute.

Pri sprejemanju odločitev o nakupu kupci brezpogojno primerjajo izdelke z njihovimi substituti. Podjetja morajo največjo pozornost nameniti tistim substitutom, ki imajo visoko križno elastičnost povpraševanja in jih proizvedejo podjetja oz. panoge z visokimi donosi. Substituti so še posebej nevarni, če so zlahka dostopni in imajo nižjo ceno, če so odjemalci prepričani v primerljive ali celo boljše lastnosti substitutov in če so stroški zamenjave za odjemalce nizki. Torej, višja je njihova kakovost ter nižji so njihovi cena in stroški zamenjave, večja je konkurenčna moč substitutov (Ješovnik, Tibljaš, 2004, str.82).

Zgodovina substitutov je tesno povezana z zgodovino kave. V Evropi poznamo kavo od začetka 16. stoletja, vendar v tem času kava ni bila tako priljubljena, kakor je danes. Njena uporaba in popularnost sta pričeli naraščati v 17. stoletju, ko si je v evropskih absolutističnih državah gospodarska politika prizadevala povečati državne denarne prejemke. Uvoženo blago je bilo zelo drago, tako da so si ga lahko privoščili le izbranci ali pa je bilo celo prepovedano. Prepoved uporabe je nekaj časa veljala tudi za kavo. V nekaterih nemških deželah so pričeli iznajdljivi trgovci za črni aromatični napitek iskati nadomestek (www.kolinska.si).

Substitute za kavo v osnovi razdelimo v dva razreda (Ješovnik, Tibljaš, 2004, str.85):

- v ožji razred spadajo topli napitki, ki pogosto nadomestijo kavo (velikokrat tudi iz zdravstvenih razlogov) – kakav, čaj, kavovine, instant napitki in nadomestki kave;
- v drugi, širši razred pa sodijo hladni napitki, ki vsebujejo kofein in imajo podobne učinke kot kava – kokakola in podobni napitki, iced coffee, guarana, Red Bull in drugi.

V času velike gospodarske krize na začetku tridesetih let 20. stoletja je zaradi padca kupne moči poraba kave po vsem svetu drastično upadla. V Evropi so države kavo omejevale z dokaj visokimi uvoznimi dajatvami, kvotami in različnimi taksami. V takšnih razmerah je bilo povpraševanje omejeno in celo večina tistih, ki je bila navajena piti kavo, je bila prisiljena uporabljati nadomestke (Jezernik, 1999, str. 200).

Ljubitelji kave težko najdejo ustrezen nadomestek, zato višje cene kave v krajšem časovnem obdobju nimajo tako neposrednega učinka na porabo, kot ga imajo pri večini ostalih živil. Do takšne cenovne elastičnosti prihaja zaradi odvisnosti od kave. Ljudje kavo kupujejo tudi, če se podraži.

Cene kave se ne spreminjajo le iz leta v leto, temveč tudi znotraj posameznega kavnega leta. Pritisk na cene kave je največji v zgodnjih mesecih koledarskega leta, ker pretežni del svetovnega pridelka kave oberejo približno v istem času (poletje in zgodnja jesen). Z izjemo Brazilije in Kolumbije imajo države izvoznice slabe skladiščne zmogljivosti, zato si prizadevajo odpraviti ves pridelek, takoj ko je obran. Padajoče cene so še dodaten pritisk na pridelovalce z malo kapitala, ki hitijo prodajati pridelek ne oziraje se na ceno samo, z namenom, da bi prišli do nujno potrebnih finančnih sredstev. Nihanje cene kave na svetovnem trgu pa je v določeni meri tudi posledica špekulacij, ki potiskajo ceno višje, kot bi bila glede na razmerje med ponudbo in povpraševanjem. V nekaj letih je cena kave postala predmet špekulacij, ki jih pogosto spodbujajo državne pridelovalke, da bi na ta način povečale svoje izvozne dohodke in so največkrat plod slabih letin (Jezernik, 1999, str. 200).

Leta 1997 so na primer cene precej narasle, v enem letu nato močno padle. V prvi polovici leta 1997 je bila cena arabice ena najvišjih. Investitorji so dosegali velike dobičke. Tik pred ukinitvijo mednarodnega sporazuma leta 1989 so investitorji uživali v popolnem vplivu na ceno kave. Zaradi številnih špekulacij je cena nenehno nihala. Največja težava cenovne zgodbe pa je doletela pridelovalce kave, saj niso mogli doseči nikakršne koristi zaradi nenehnega spreminjanja cene (www.worldshops.org).

Največji problem na svetovnem trgu kave je nagel padec cen kave v letih od 1999 do 2003. To je povezano z najhujšo krizo, ki je najbolj prizadela pridelovalce kave v Latinski Ameriki. Kriza je uničila 25 milijonov pridelovalcev po vsem svetu. Cena kave je padla za skoraj 50 % v zadnjih treh letih.

Tabela 1: Povprečna cena kave v letih 1984-2003 (v tekočihUSD)

LETO	CENA *	indeks	LETO	CENA *	indeks
1984	141,19	100	1994	134,45	95,2
1985	134,00	94,9	1995	138,42	98,0
1986	170,93	121,06	1996	102,07	72,3
1987	107,81	76,4	1997	133,91	94,8
1988	115,96	82,2	1998	108,95	77,16
1989	91,67	64,9	1999	85,72	60,7
1990	71,53	50,6	2000	64,25	45,5
1991	66,80	47,3	2001	45,51	32,2
1992	53,36	37,8	2002	47,74	33,8
1993	61,63	43,7	2003	51,91	36,8

*Podatki o cenah so prirejeni po gibanju mesečnih cen na svetovnem trgu

Vir: ICO – International Coffee Organization, 2004

Po prikazu tabele povprečnih cen kave, lahko predvsem preko indeksa vidimo, kako je povprečna cena kave v letih od 1984 do 2003 izrazito padala. Na sploh je to izrazito od leta 2000 dalje. Iz tega sledi, da proizvajalci bodisi »životarijo« ali pa so odnehali s proizvodnjo kave.

Kriza v proizvodnji kave postaja naraščajoč problem, njegove posledice bodo vidne v prihodnosti. Velik vpliv tega gibanja je tudi na državno ekonomijo: prodajalci kave nimajo dela, veliko bank je zašlo v likvidnostne težave, to se pozna v državnem proračunu, ki ima težave s polnjenjem blagajne za šolstvo in zdravje. Tako donosna industrija je milijone malih proizvajalcev (kmetov) pahnila v globoko revščino (Coffee producers to recognise changes, 2004).

1.2. NAMEN IN CILJ DELA

Namen specialističnega dela je analizirati svetovni in evropski trg kave na podlagi sedanje organiziranosti le-tega. S pomočjo analize dejavnikov ponudbe kave in dejavnikov, ki vplivajo na povpraševanje kave, bom raziskal temeljne vzroke za trenutno situacijo. Potrebno bo poiskati ključne poteze za dvig cene kave, ravnotežje med ponudbo in povpraševanjem, ter povečanje kakovosti in kapacitete kavne pridelave.

Analiza dejavnikov ponudbe in povpraševanja kave bo temeljila predvsem na: naravnih pogojih, političnih, družbenih, tehnoloških in ekonomskih dejavnikih, pozitivnih in negativnih lastnostih povpraševanja in ponudbe, strukturi porabe.

Naravni pogoji bistveno vplivajo na oblikovanje ponudbe kave, kavovci zaradi klimatskih pogojev eno leto dosežejo maksimalno letino, naslednje leto pa minimalno. V drugi polovici osemdesetih let je na primer prišlo do močne hiperprodukcije, ki je povzročila kopičenje zalog in padanje cen, pa tudi likvidacijo oziroma neobnavljanje starih nasadov – v Braziliji se je zaradi tega med leti od 1988 do 1992 zmanjšalo število kavovcev z 4,2 milijona na 3,2 milijona.

Politični dejavniki so pokazali svoje slabosti v okviru ponudbe kave. Politični nemiri so npr. v Indoneziji leta 1998 močno vplivali na padec cene kave na londonski blagovni borzi. Zaradi tega so se oblikovali mednarodni sporazumi in medvladna kavna organizacija ICO, ki pa zaenkrat ni uspela zmanjšati negativne prisotnosti politike v ponudbi kave. Z analizo tega dejavnika bom poskušal to podrobneje razložiti in predlagati možne ukrepe.

V okviru družbenih dejavnikov vidim veliko slabost. Pomembnost družbenega vidika je v dejstvu, da je pridelava in ponudba kave predvsem domena držav v razvoju, za katere je še vedno značilno, da se soočajo z velikimi družbenimi in političnimi pretresi.

Pri tehnoloških dejavnikih bom največ časa posvetil analizi trenutne tehnološke zmogljivosti pri pridelavi kave in možnosti, ki bi omogočala v prihodnosti dvigniti in izboljšati tehnološko plat ponudbe.

Analiza ekonomskih dejavnikov se mi zdi najpomembnejša. Med značilne ekonomske dejavnike prištevamo stroške pridelave, gibanja cen kave, valute na borzah, zalog, transporta, skladiščenja. Ponudba kave se vseskozi povečuje, ker pa je pridelava iz leta v leto neenakomerna in večja od povpraševanja na določenih področjih, prihaja do kopičenja zalog, to pa je razlog opuščanja pridelave kave. Namen analize teh dejavnikov je prikazati rezultat možne presežne ponudbe, zaradi katere bi cene padle na zelo nizko raven, saj je kratkoročno povpraševanje po kavi zelo neelastično. Tako bi se številni manjši pridelovalci znašli na robu bankrota, saj je njihov življenjski standard že sedaj zelo nizek.

Dejavniki povpraševanja po kavi se povezujejo z analizo ekonomskih dejavnikov in politične moči posameznih kupcev, kjer bom poskušal ugotoviti, kakšno vlogo imajo na trgu kave velika podjetja, ki nadzorujejo od 85 do 90 % svetovnega trga kave, kako vplivajo na gibanje cene na blagovnih borzah. Na podlagi negativnih in pozitivnih lastnosti dejavnikov ponudbe in povpraševanja bom skušal raziskati vzroke za takšno oblikovanje cen kave skozi zgodovino in dandanes. Pokazalo se bo dejansko stanje, katerega posledice naj bi trenutno bile tudi številne špekulacije s kavo in možne ugotovitve za boljše, stabilnejše oblikovanje cen kave v prihodnosti.

Preko analize sprememb v strukturi porabe in tehnologiji proizvodnje želim ugotoviti ustrezne vzroke za zmanjšanje porabe kave. Po predvidevanjih naj bi bil eden izmed njih uporaba kavnih substitutov. Analiza zalog in cen kave pa bo deloma odgovorila na vprašanje nihanja cen zelene kave, ki so v zadnjih treh letih še posebej nizke.

Glavni cilj specialističnega dela je analiza posebnosti svetovnega in evropskega trga kave in številnih dejavnikov na strani ponudbe in povpraševanja po kavi.

Poskušal bom najti temeljne značilnosti v ponudbi in povpraševanju, ki vplivajo na sedanje in bodoče stanje trga kave. Dodal bom še analizo gibanja uvoza in izvoza kave, s katero bom poskušal ugotoviti največje vzroke za vmesen padec izvoza kave, poleg tega bom izdelal napoved tega gibanja za naslednji dve leti.

Poskušal bom ugotoviti posebnosti trga s kavo. Opiral se bom na uvoz surove kave in izvoz pražene kave v posamezne države EU ter posebnosti, povezane s svetovnim trgom, kot so številne poslovne priložnosti in nevarnosti za mnoge prebivalce dežel v razvoju, katerih največja skrb so vse pogostejše kavne krize. Za svetovni trg kave velja, da je izvoz in uvoz kave enak svetovni ponudbi oziroma svetovnemu povpraševanju. Preko hipoteze bom poskušal dokazati, da je nihanje cen kave na svetovnem trgu zelo nestabilno in bo tako še v prihodnosti predvsem je to posledica spreminjajočih klimatskih razmer.

1.2. METODE PROUČEVANJA IN ZASNOVA DELA

Pri izdelavi specialističnega dela bodo uporabljene metode, ki temeljijo na zbiranju literature in predstavljajo teoretsko osnovo proučevanja celotne analize svetovnega in evropskega trga kave. Poskušal bom zbrati čim več različnih statističnih podatkov s katerimi bom opravil statistično, regresijsko analizo. Prisotna bo metoda deduktivnega sklepanja in empirične metode znanstvenega raziskovanja.

Specialistično delo bom razdelil na osem temeljnih poglavij.

V prvem, uvodnem poglavju, ki bo sestavljen iz treh delov, bom predstavil problem, namen in cilj ter metode proučevanja.

Drugo poglavje bo imelo naslov Kava in njene posebnosti. Tu bom predstavil samo opredelitev kave, njeno zgodovino, sestavine. Opredelil bom tudi najpogostejše vrste kave in način njihovega pridelovanja. Za boljši pregled bom nekaj besed namenil tudi geografski razporeditvi kavnih trgov. Opredeliti bom skušal tudi glavni vzrok za padec porabe kave – to pa so ravno njeni substituti, katerih poraba vedno bolj narašča. Še posebej je to opaziti na trgih razvitih držav, ki naj bi bili drugače največji odjemalci kave.

V tretjem in četrtem poglavju bom opisal organiziranost svetovnega trga kave. Svetovni trg kave je organiziran na podlagi blagovne borze, preko katere se neposredno trguje s kavo. V okviru tega se bom dotaknil predvsem promptnih in terminskih borznih poslov s kavo. Velik pomen pri organiziranosti svetovnega trga kave pa ima tudi medvladna organizacija za kavo (ICO), ki združuje države proizvajalke in države porabnice kave. Opisal bom njene najpomembnejše značilnosti in odgovornosti na področju, za katerega je bila ustanovljena. Poleg ICO so za kavo pomembni tudi nekateri mednarodni sporazumi ter združenje držav pridelovalk kave, ki na svojevrsten način vplivajo na organiziranost trga kave.

Peto poglavje z naslovom Posebnosti glede ponudbe in povpraševanja po kavi bo bistvo specialističnega dela, kjer bom na podlagi ponudbe in povpraševanja analiziral svetovni trg kave. V tem poglavju bom natančno opredelil dejavnike, ki vplivajo na ponudbo kave, njihove prednosti in slabosti. Na takšen način bom opisal še dejavnike, ki vplivajo na povpraševanje po kavi, ter kakšne so njihove prednosti in slabosti. Na podlagi analize teh dejavnikov in s pomočjo sedmega poglavja, ki bo nosilo naslov: Oblikovanje in tendence cene kave, bom poskušal priti do rezultatov trenutnega stanja svetovnega trga kave in pa možnih rešitev za trge kave v prihodnosti.

Šesto poglavje bo nosilo naslov Trg kave in Evropska unija, kjer bom podrobneje opisal, kako je s kavo na evropskem trgu. Na podlagi uvoza surove kave in izvoza pražene kave v nekaterih državah EU v zadnjih letih bom ugotovil, kakšen pomen ima kava za Evropo in s tem tudi za svet, saj je Evropa eden izmed največjih uvoznikov kave na svetu.

V sedmem poglavju bom največ časa posvetil gibanju cen kave skozi zgodovino ter poskušal najti ustrezen vzrok za nenaden padec le-teh v zadnjih letih ter napovedati, kako bo z gibanjem uvoza in izvoza kave v prihodnosti. Kriza, s katero se soočajo pridelovalci kave na številnih področjih, je najverjetneje rezultat podrtega razmerja med ponudbo in povpraševanjem, do katerega se bom poskušal dokopati skozi peto, temeljno poglavje specialističnega dela. Velik vpliv pa ima seveda tudi kakovost kave same in pa gibanje cen na svetovnem trgu.

V osmem, zadnjem poglavju, bom podal sklepne ugotovitve, ki bodo pridobljene v okviru izdelave specialističnega dela.

2. KAVA IN NJENE POSEBNOSTI

2.1. OPREDELITEV KAVE

V specialističnem delu bom govoril o tako imenovani zeleni kavi, torej surovi kavi¹, semenu kavovca, ki so ga dolga leta uvrščali med kolonialno blago. To je trgovinska označba za proizvode nekaterih rastlin, za katere je značilno, da jih gojijo na umetnih nasadih, plantažah, predvsem v tropskem, delno pa tudi v subtropskem podnebnem pasu nekdanjih kolonialnih dežel. Izraz »kolonialno blago« se navkljub dejstvu, da kolonij ni več, delno še vedno uporablja in sicer v ožjem smislu predvsem za alkaloidna poživila, kamor poleg kakava, čaja in začimb, spada tudi kava (Vidmar, 1955, 1962, str. 51 -54).

Kavovec (latinsko: **coffea**) štejemo botanično med cvetnice – zraslolistnice. Gre za nežen in občutljiv zimzelen grmič ali drevesce iz družine broščnic (rubiaceae) (Rothfos, 1980, str. 21). Omenjena botanična družina ima okrog 500 rodov in več kot 6.000 vrst. Kava zahteva enakomerno toplo podnebje, rahel dež in vlažen zrak, občutljiva pa je na močno sonce, veter ali pezebe (Coffee Facts and Figures).

Kavovci so zimzelena drevesa, ki jih gojijo predvsem na območjih vlažnega subtropskega pasu. Že stoletja ga gojijo v Etiopiji, Arabiji, Indiji, Indoneziji, Afriki in Braziliji. V divjini dosežejo drevesa tudi višino do petnajst metrov, na plantažah pa jih zaradi lažjega obiranja obrežejo do višine treh metrov. Pot kavnega zrna se prične s sajenjem, pripravo sadik, postavitvijo plantaže in vzgojo dreves. Drevesa prvič zacvetijo po treh ali štirih letih, ko se lahko začne tudi prvo obiranje; cvetovi so beli in podobni jasminu. Plod kave je sladka rdeča češnja, ki nosi v sebi po dve semeni – kavni zrna. Plodove kave obirajo predvsem ročno, le na novih plantažah, ki se nahajajo na visokih planotah, uporabljajo tudi obiralne stroje (www.droga.si).

---

¹ Kava ima v grobem dva osnovna pomena (Jamnik, 1999, str. 5):

1. Kava so iz mesnatega osemenja, pergamentne in semenska kožice izluščena in po fermentaciji pripravljena, osušena, očiščena in sortirana semena kavovca.
2. Izraz kava se uporablja tudi za pijačo, ki jo dobimo s kuhanjem ali drugimi pripravami mlete in instant kave.

V nadaljevanju specialističnega dela sta predstavljeni dve klasifikaciji kave po nomenklaturah. Tabela 2 predstavlja klasifikacijo kave po mednarodni trgovinski nomenklaturi SITC Rev.3 (Standard International Trade Classification, Revision 3), tabela 3 pa klasifikacijo po nomenklaturi NACE Rev.1 (Statistical Classification of Economic Activities in European Community, Revision 1).

Tabela 2: Klasifikacija kave po nomenklaturi SITC Rev.3

oznaka	opis
0	Hrana in živali
07	Kava, čaj, kakav, začimbe in izdelki le-teh
071	Kava in kavni substituti
071.1	Kofeinska ali brezkofeinska nepražena kava, kavne lupine in kožica
071.11	Brezkofeinska, nepražena kava

Vir: Eurostat SITC Rev.3 Classification, 2004

Tabela 3: Klasifikacija kave po nomenklaturi NACE Rev.1

oznaka	opis
A	Kmetijstvo, lov in gozdarstvo
AA	Kmetijstvo, lov in gozdarstvo
01	Kmetijstvo, lov in sorodne storitvene aktivnosti
01.1	Pridelava pridelkov, zelenjave in spremljajoče aktivnosti
01.13	Pridelava sadja, orehov, sadežev, iz katerih se pripravljajo topli napitki, začimb.
vsebuje	Pridelavo sadja: jabolk, hrušk, jagod, malin, višenj, banan, breskev itd. Pridelavo vina iz grozdja Pridelavo vina iz lastno vzgojenega grozdja Pridelavo užitnih orehov, tudi kokosa Gojenje sadežev, iz katerih se pripravljajo topli napitki: kava , kakav, čaj Gojenje začimb: lovor, bazilika, janež, kumina, cimet, ingver itd. Gojenje oliv za pridelavo olja in za neposredno porabo

Vir: Eurostat NACE Rev.1 Classification, 2004

V ospredju moje analize bosta proučevani predvsem surova kava in zelena kava, na podlagi katerih bodo tudi dani podatki grafično in tabelarično prikazani.

2.2. ZGODOVINA KAVE

Kavo so odkrili v Afriki. Njen izvor sega daleč v zgodovino, saj jo prvič omenjajo že v 9. stoletju našega štetja, ko naj bi jo odkrili v deželi Caffa v Etiopiji. Kavna zrna so najprej žvečili, kasneje pa so plodove namakali v vodi in medu ter pripravljali vino. Tudi beseda kava izvira iz stare arabske besede »Quahwah« kar pomeni vino. Šele mnogo pozneje so posušena zrna kave zdrobili, jih prelili z vročo vodo in tako dobili prvi kavni napitek. S praženjem kavnih zrn so pričeli šele v 12. stoletju. Kasneje se je kava močno širila predvsem po islamskih deželah, kar pripisujejo Mohamedovi veri, ki prepoveduje pitje alkohola. Znana je bila v Jemnu in Meki, od koder se je v 17. stoletju razširila tudi v Evropo, Ameriko in druge dežele. Postala je priljubljena v številnih deželah sveta (www.droga.si).

Arabci so imeli dolgo časa monopol nad pridelavo kave, dokler niso Holandci leta 1690 uspeli ukrasti nekaj sadik in jih pretihotapiti na Javo. Kmalu so se kavne plantaže razširile po vseh nizozemskih kolonijah na vzhodu. Francozi so prenesli kavne sadike preko Atlantika in jih zasadili na karibskem otoku Martiniku. Tako se je pričela pridelava kave v tropskih področjih centralne in Južne Amerike. Zaradi velike donosnosti pri trgovanju s kavo so si pravico trgovanja priborile velike kolonialne velesile. V Evropo so kavo prvi prinesli beneški trgovci v 17. stoletju. Katoliška cerkev je pitje kave zelo kritizirala, proglasili so jo celo za hudičevo pijačo. Leta 1674 so v Londonu objavili »žensko peticijo proti kavi« (www.droga.si).

Pridelava in s tem pitje kave sta se zelo hitro razširili. Iz vse bolj dragocenega zrnja so poizkušali na vse možne načine iztržiti čim več, to pa je povzročilo težave. Kljub želji pridelovalcev, ki jih je bilo vedno več, poraba kave ni rasla tako hitro in začele so se kopičiti zaloge. Leta 1900 je cena kave zaradi nakopičenih zalog padla celo za polovico. Pridelovalci so kavo zažigali, metali v morje ter uničevali na vse možne načine, da bi s tem preprečili nadaljnje padanje cene. V tem obdobju je propadlo ogromno pridelovalcev kave oziroma revnih kmetov, najhujše pa je bilo v Braziliji, kjer so dohodki od kave predstavljali večinski delež v izvozu. Omenjena kriza pa ni kaj dosti vplivala na pridelovanje kave v Braziliji, saj se je le-ta iz leta v leto večala. V 30. letih 20. stoletja je tako nastopila ponovna kriza v predelavi in prodaji kave, ki pa je bila del večje in obsežnejše svetovne gospodarske krize. Kavo so ponovno zažigali in uničevali (Jamnik, 1999, str. 5 - 6).

Sledila je druga svetovna vojna, ki je ohromila trgovanje s kavo, saj je bila Evropa že tedaj njen pomemben kupec. Položaj se ni spremenil niti po končani vojni. Večjim padcem cen kave je sledilo omejevanje pridelave v državah pridelovalkah. Za trge pridelovalk je od leta 1945 naprej značilen nadzor in zaščita s strani države, kar pa je bilo značilno za vse tako imenovane primarne proizvode². Prvi poskus stabilizacije cen in ponudbe primarnih proizvodov, med njimi tudi kave, datira v obdobje med obema vojnama. Gre za tako imenovane mednarodne blagovne sporazume. Tudi za kavo je bil sprejet »Sporazum o kavi«,

---

² Pojem primarnih proizvodov vključuje energetske surovine, industrijske surovine, hrano, pijačo in krmilne surovine.

vendar šele leta 1962. Poleg tega so bile izpeljane tudi druge mednarodne akcije z namenom izboljšave položaja pridelovalk primarnih proizvodov in stabilnosti ponudbe in cen teh proizvodov. Da bi premostili čas med pridelavo surove kave in njeni porabo, so se spremenili tudi način trgovanja s kavo, o katerem bom še pisal (Jamnik, 1999, str. 5 - 8).

2.3. SESTAVINE KAVE

Kavna zrna vsebujejo veliko sestavin (domnevno 2000) in več kot polovico jih še vedno ne poznamo. Med najpomembnejšimi je kofein, ki deluje poživiljajoče in ga kavna zrna vsebujejo relativno veliko. Poleg kofeina, vsebuje 100 gramov kave od 10 mg do 40 mg nikotinske kisline in približno 14 odstotkov maščob, ki s staranjem praženih zrn precej vplivajo na okus. Prijeten vonj dajejo kavi eterična olja, ki v zrnih pražene kave ali po mletju zrn hitro izhlapevajo. Kava vsebuje tudi nekatere druge sestavine, kot so ogljikovi hidrati, klorogenska kislina, trigonelin (Urad RS za varstvo potrošnikov).

2.4. VRSTE IN PRIDELOVANJE KAVE

V svetu je poznanih več kot sedemdeset vrst kave. Dve najpomembnejši vrsti sta **Arabica** (Coffee Arabica Linnaeus), ki predstavlja 60 % svetovne pridelave kave, in **Robusta**, na katero odpade skoraj celotni preostali del (Coffee Canephora Pierrex Frochner). Poznamo še nekaj drugih vrst kave, kot je na primer Liberica in druge, vendar le-te za svetovno trgovino niso tako pomembne.

Za pridelovanje kave je treba izbrati porozna tla, najboljše vulkanska. Paziti je treba, da je kavovec v senci drugih dreves, ker mu neposredno sonce ne prija, in da ima dovolj vode in svežega zraka. Ne glede na to, ali gre za manj aromatično in zelo rodovitno vrsto kave Robusta, ali pa za občutljivo, manj rodovitno in visoko aromatično vrsto kave Arabica, je treba podrobno spremljati vsako stopnjo razvoja in rasti (Leskovar, 2004, str. 47).

Kava Arabica izhaja iz Etiopskega višavja. To je od 9 do 10 metrov visoko, manj odporno drevo. Rodi do centimeter velike plodove in predstavlja najkakovostnejšo vrsto kave na svetu. Zrna omenjene vrste kave dajejo aromatično kavo polnega okusa. Druga vrsta kave – Robusta, izhaja iz tropskih gozdov Konga, zraste do 15 metrov in daje manjše in manj kakovostne plodove od Arabice, vendar pa je bolj odporna. Medtem ko raste Arabica na višje ležečih pobočjih in predelih, je za Robusto značilno, da raste na položnejših in predvsem nižjih terenih. Zrna Robuste so manjša od Arabice, vsebujejo več kofeina in imajo močnejši vonj (Jamnik, 1999, str. 8).

Surovo kavo predelujejo in pripravljajo na dva načina, **mokri** in **suh**. Pri suhem načinu plodove na soncu posušijo, da postanejo plodovno meso, pergamentna in semenska kožica drobljivi, da jih lahko zdrobijo oziroma ločijo s stroji. Pri mokrem načinu sveže pobrane plodove najprej operejo, nato jim strojno odstranijo mesnato pulpo, jih stresejo na kupe ali pa z vodo odplavijo v fermentacijsko cisterno. Tu v desetih do šestdesetih urah poteče vrenje ali

fermentacija, s katero se odstrani plodovno meso. Tako dobljeno kavo nato oluščijo, da odstranijo pergamentno in semensko kožico. Na en ali drugi način pridobljeno zrnje kave nato še na različne načine čistijo, polirajo, presejejo, glazirajo in tradicionalno embalirajo v šestdeset kilogramov težke jutaste vreče (www.droga.si).

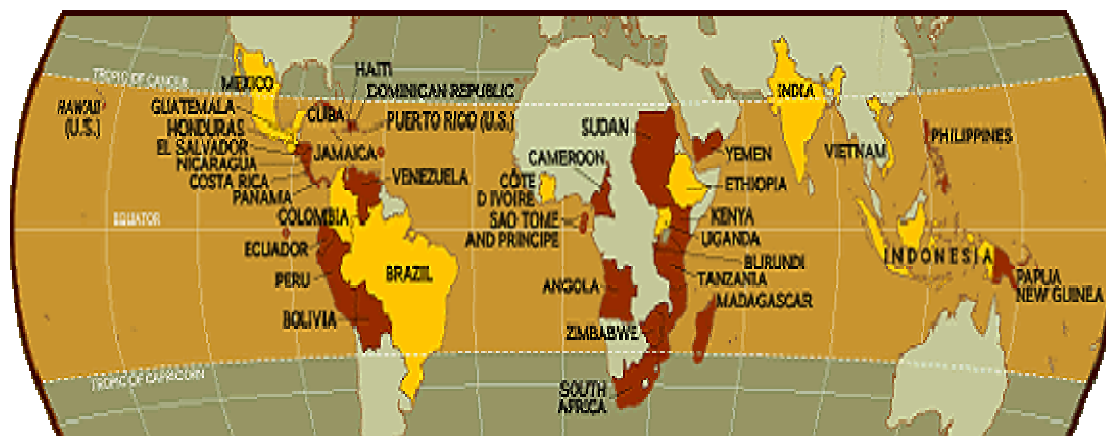
Kava je specifično blago, ki ni hitro pokvarljivo. V kolikor je pravilno skladiščena v hladnih, zračnih in suhih skladiščih, je uporabna tudi po nekaj letih skladiščenja, čeprav spremeni barvo in delno izgubi na okusu in teži.

2.5. GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI TRGA KAVE

Kavo pridelujejo v več kot osemdesetih državah sveta, v večjem ali manjšem obsegu pa jo pijejo v vseh državah sveta. Pridelava kave je predvsem pedološko in klimatsko pogojena. Uspeva v pasu ob ekvatorju približno petindvajset stopinj severno in južno, tako da se pojavlja na različnih kontinentih vzdolž ekvatorja.

Med deset največji pridelovalk kave sodijo države, ki so na spodnjem zemljevidu označene z rumeno barvo. Med te sodijo: Mehika, Kolumbija, Brazilija, Slonokoščena obala, Uganda, Etiopija, Indija, Vietnam, Indonezija in Gvatemala. Omenjene države proizvedejo okrog dve tretjini svetovne pridelave kave. Na preostalih sedemdeset držav pridelovalk odpade manj kot četrtina svetovne pridelave. Države Srednje in Južne Amerike so danes najpomembnejše pridelovalke kave (National Geographic, 2004).

Slika 1: Geografska področja pridelovanja kave

Vir: National Geographic, 2004

2.6. KAVNI SUBSTITUTI

V najširšem pomenu podjetje ne tekmuje le s podjetji v svoji panogi, ampak tudi s podjetji, ki nastopajo v panogah, ki proizvajajo substitute. Pri sprejemanju odločitev o nakupu kupci brezpogojno primerjajo izdelke z njihovimi substituti in to običajno nezavedno. Substituti so proizvodi, ki izpolnjujejo enak namen ali zadovoljujejo enake potrebe. Podjetja morajo

največjo pozornost nameniti tistim substitutom, ki imajo visoko križno elastičnost povpraševanja in jih proizvedejo podjetja oziroma panoge z visokimi donosi. Substituti so še posebej nevarni, če so zlahka dostopni in imajo nižjo ceno, če so odjemalci prepričani v primerljive ali celo boljše lastnosti substitutov in če so stroški zamenjave za odjemalce nizki. Torej, višja je njihova kakovost ter nižji njihovi cena in stroški zamenjave, večja je konkurenčna moč substitutov (Ješovnik, Tibljaš, 2004, str. 82).

Tako kot prvi kavni nadomestek velja korenina cikoriije, ki je razširjena in cenena rastlina. Prvi zapisi o uporabi žit za kavne nadomestke nosijo letnico 1721. Nemški kemik A. Margraf, ki je odkril sladkor v pesi, je leta 1756 pripravil nadomestni napitek iz žit, sladkorne pese in želoda. V 19. stoletju so prvič pričeli uporabljati tudi ječmenov slad. Razvoj industrije in tedanje prehrambne navade so prispevale k nadaljnjemu hitremu porastu porabe kavnih nadomestkov³ (www.kolinska.si).

3. MEDNARODNI SPORAZUMI, MEDNARODNA ORGANIZACIJA IN ZDRUŽENJE DRŽAV PRIDELOVALK KAVE

3.1. MEDNARODNI SPORAZUMI O KAVI

Kava je v 19. stoletju postala eno izmed najpomembnejših blagov v mednarodni trgovini. Zaradi neskladja med povpraševanjem in ponudbo so bili za kavo značilni dolgoletni presežki v pridelavi in s tem nizka cena. V obdobjih naravnih katastrof in vojn so se zaloge porabile in cena se je popravila. Zaradi nenehnega nihanja cen kave je pod okriljem Organizacije združenih narodov (OZN) prišlo v obdobju 1962–1968 do sklenitve prvega tako imenovanega »Sporazuma o kavi« (International Coffee Agreement – ICA), ki je bil podaljšan do leta 1973. Temu so sledila še podaljšanja sporazuma v letih 1976, 1983, 1994 in 2001; gre za sporazum, sklenjen med državami pridelovalkami kave in državami uvoznicami.

3.1.1. Sporazum 1962 – 1968

Namen sporazuma je bil omejiti pridelavo, stabilizirati trg kave in zagotoviti višje cene. S sporazumom je bil vzpostavljen in določen sistem kvot. Države izvoznice so pristale na samo-omejevanje pridelave oziroma ponudbe in se obvezale odstraniti nakopičene zaloge kave. Izvajanje sporazuma je leta 1968 zagotavljalo stabilne cene in bolj ali manj izenačeno ponudbo in povpraševanje. Leta 1973 se je zaradi sprememb v ponudbi in povpraševanju sistem kvot zrušil in cene so se povišale. Sporazum je bil podaljšan do leta 1976, vendar pa so bila iz njega črtana vsa ekonomska določila (International Coffee Organization, 2004).

---

³ Kavna nadomestka Proja in Voka iz Kolinske vsebujeta praženi ječmen, pšenico in cikoriijo.

3.1.2. Sporazum 1976

Leta 1976 je zaradi posledic velike pozebe in škode na kavovcu v Braziliji leta 1975 prišlo do ponovnega podaljšanja sporazuma. Bistvo tega sporazuma je bila možnost odstopa od sistema kvot v primeru visokih cen in možnost ponovne uvedbe le-teh v primeru nizkih cen. Spoštovanje dogovora in rezultati so bili podlaga naslednjega, četrtega podaljšanja sporazuma (International Coffee Organization, 2004).

3.1.3. Sporazum 1983

Pri tem sporazumu je bil dogovorjen sistem kvot za primere zagotavljanja stabilnih cen in letno dogovorjene velikosti kvot s strani vseh članic, tako izvoznice kot uvoznice. V kolikor so se cene povečale na določen nivo, so lahko kvote odpravili in jih ponovno uvedli, v kolikor bi cene padle. Sistem kvot je bil zastavljen tako, da je vsaka država izvoznica sama določila kvoto za izvoz glede na pretekli izvoz in imela tako na zalogi intervencijske količine kave.

Omenjeni sistem kvot je bil podprt z obvezno kontrolo, zaradi te pa so bili uvedeni posebni »ICO certifikati«. Te izvozne certifikate, ki so služili za dokazovanje porekla ob uvozu, je potrjevala Mednarodna organizacija za kavo (International Coffee Organization - ICO). V času veljavnosti kvot bi morale države podpisnice sporazuma kupovati predvsem znotraj držav pridelovalk, prav tako podpisnic, omejiti pa bi morale nakupe v državah nečlanicah. Sporazum je bil izvajan brez večjih posebnosti in brez uporabe sistema kvot do decembra leta 1986, ko so se cene znižale na kritično točko. Tako so oktobra 1987 po dolgih pogajanjih kvote ponovno uvedli vse do julija 1989. Do septembra 1991 je sledilo obdobje brez večjih dogovorov, podaljšanja sporazuma ali sklenitve novega. Zaradi padanja cene kave na svetovnem trgu so podaljšali sporazum do septembra 1993 (International Coffee Organization, 2004).

3.1.4. Sporazum 1994

Konec leta 1993 in v začetku leta 1994 je prišlo do ponovnega poizkusa ureditve pridelave oziroma ponudbe in porabe kave, da bi se izognili neskladjem in večjim padanjem cen. Cilj sporazuma je bil stabilizirati in povečati sodelovanje na mednarodnih trgih kave. Za izvajanje sporazumov je bila ustanovljena Organizacija za kavo, le-ta bi bila v bodoče središče zbiranja informacij, podatkov, izdajanja publikacij, organiziranja raziskav, seminarjev in promocijske aktivnosti za vzpodbujanje in večanje porabe kave.

Po letu 1994 mednarodni sporazum praktično nima moči in pravih instrumentov, s katerimi bi lahko vplival na stabilizacijo pridelave, cen in trgovanja s kavo. Največja pomanjkljivost sporazuma leta 1994 je, da ga niso podpisale Združene države Amerike, ki so takrat bile največji in najpomembnejši kupec kave. Sporazum je določal zgornje in spodnje referenčne mednarodne cene kave, ki so se poskušale ohraniti s pomočjo regulacijskih (tanponskih) mednarodnih zalog in z izvoznimi oziroma uvoznimi kvotami. Poleg tega je velik problem predstavljalo dejstvo, da sporazum o kavi v osnovi ni bil podprt s Splošnim sporazumom o

carinah in trgovini (General Agreement on Tariffs and Trade – GATT) in procesi liberalizacije svetovne trgovine po drugi svetovni vojni, zato je bilo lažje izigrati nekatera načela slednjega sporazuma in ostati brez morebitnih sankcij (International Coffee Organization, 2004).

Odločanje v okviru Mednarodnega sporazuma o kavi je bilo ves čas regulirano tako, da je skupini držav izvoznic in skupini držav uvoznic pripadalo enako število glasov. Znotraj vsake skupine držav so glasovali skladno z udeležbo vsake države v mednarodni menjavi kave, kar je pomenilo, da je imelo majhno število glavnih uvoznic odločilen vpliv na izvajanje sporazuma. Velikokrat pa se je zataknilo tudi pri zagotavljanju potrebnih finančnih sredstev za poslovanje z zalogami kave. Omenjena sredstva so prispevale vse članice sporazuma, vendar je pogosto zaradi večje moči posameznih držav prihajalo do neskladij pri zagotavljanju, predvsem pa pri dodeljevanju sredstev (International Coffee Organization, 2004).

3.1.5. Sporazum 2001

Leta 1999 so v okviru Mednarodnega sporazuma o kavi začela potekati nova pogajanja. S sporazumom, ki je stopil v veljavo 1. 10. 2001 so določili naslednje cilje (International Coffee Organization, 2004):

- spodbujanje članic pri razvoju vzdržljive ekonomije,
- promocija kave in porabe,
- promocija kakovosti kave,
- zagotovitev pristojnega organa za zasebni sektor,
- promocija izobraževanja in programov, ki bi omogočili transfer ali prenos pomembne tehnologije državam članicam (predvsem pridelovalkam),
- svetovanje in pomoč pri raznih projektih, povezanih s pridelovanjem kave.

Ustanovljen je bil tudi Odbor za promocijo in šestnajst svetovalnih odborov zasebnega sektorja za namene promocije in svetovanja glede problemov svetovne industrije kave. Sporazum bo v veljavi še dve leti (skupaj šest let), lahko pa je tudi podaljšan.

3.2. MEDNARODNA ORGANIZACIJA ZA KAVO (ICO)

Leta 1963, leto kasneje, kot je bil sprejet prvi »Sporazum o kavi«, je bila ustanovljena tudi Mednarodna organizacija za kavo (International Coffee Organization – ICO).

ICO je medvladna organizacija za kavo, s sedežem v Londonu, ki tesno sodeluje z OZN in združuje države pridelovalke in države porabnice kave. Ustanovljena je bila zaradi vedno večje pomembnosti trga kave. Članice ICO so iste države kot podpisnice Sporazuma o kavi. Ob zadnjem sprejetem sporazumu leta 2001 je bilo v omenjeno organizacijo vključenih 42

držav pridelovalk kave in 15 držav uvoznic le-te⁴. K temu lahko prištejemo še države, ki so podpisale sporazum leta 1994, vendar še niso uspele dokončati postopkov sporazuma leta 2001 (7) in nove članice Evropske unije (9). Članice so vse pomembnejše pridelovalke kave, članica pa niso Združene države Amerike, ki so največji kupec (v kolikor ne gledamo EU kot skupno področje) kave v svetovnem merilu. V organizaciji deluje več kot sto zaposlenih iz petnajstih držav pridelovalk in uvoznic, izbranih po regionalnem načelu. ICO skrbi, da ostaja kakovost kave nespremenjena oziroma, da se povečuje (Coffee Quality Improvement Programme), izboljšuje marketinške pogoje in se bojuje proti boleznim, ki lahko napadejo kavovce. Poleg tega obvešča porabnike kave o vseh inovacijah, tesno sodeluje z organizacijami, ki skrbijo za zdravo hrano, izvaja raziskave o trgu kave in obvešča pridelovalke o rezultatih teh raziskav, predvsem pa povečuje marketinški pristop prodaje kave. V okviru organizacije je bilo izdanih že šest prej predstavljenih sporazumov (International Coffee Agreements) (International Coffee Organization, 2004).

ICO je nedavno poročala, da je v zgodnjih devetdesetih letih zaslužek pri izvozu kave znašal 10 -12 milijard ameriških dolarjev, vrednost prodaje na drobno za kavo v razvitih deželah pa je znašala okoli 30 milijard ameriških dolarjev. Kljub temu je kava v letih 2000/2001 v okviru njene pridelave dosegla le 5,5 milijarde ameriških dolarjev vrednosti prodaje na drobno od možnih več kot 70 milijard ameriških dolarjev (www.fao.org).

3.3. ZDRUŽENJE DRŽAV PRIDELOVALK KAVE

Leta 1993 je bilo ustanovljeno tudi Združenje pridelovalk kave (Association of Coffee Producing Countries – ACPC). Omenjena organizacija združuje 27 držav pridelovalk kave, od tega kar 16 držav iz Afrike⁵. Namen združenja je koordinirati strategije pridelave kave med članicami, pospeševati porabo kave v državah članicah kot tudi nečlanicah, zagotavljati ravnovesje med ponudbo in povpraševanjem, stabilnost cen, uvajati izboljšave z namenom pridobivanje kakovostnejše kave, zagotavljanje razvoja in izboljšanje življenjskih pogojev

---

⁴ **Države izvoznice (42):** Angola, Benin, Bolivija, Brazilija, Burundi, Centralnoafriška Republika, Dominikanska Republika, Ekvador, Etiopija, Filipini, Gambija, Gana, Gvatemala, Gvineja, Haiti, Honduras, Indija, Indonezija, Jamajka, Kamerun, Kenija, Kolumbija, Kongo, Kostarika, Kuba, Madagaskar, Malavi, Mehika, Nikaragva, Nigerija, Papua Nova Gvineja, Paragvaj, Ruanda, Salvador, Slonokoščena obala, Tanzanija, Tajska, Togo, Trinidad in Tobago, Uganda, Vietnam, Zambija.

Države uvoznice (15): Avstrija, Belgija, Ciper, Danska, Grčija, Irska, Japonska, Luksemburg, Nemčija, Norveška, Portugalska, Španija, Švedska, Švica, Velika Britanija.

Države, ki so sprejele sporazum leta 1994, a še niso končale postopkov za sporazum 2001 (7): Države izvoznice - Ekvatorialna Gvineja, Venezuela, Zimbabve. Države uvoznice - Finska, Francija, Italija, Nizozemska.

Nove članice EU (9): Češka, Estonija, Litva, Latvija, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška, Slovenija.

⁵ **Članice ACPC so (27):**

Afrika: Angola, Burundi, Centralnoafriška Republika, Etiopija, Gabon, Gana, Kamerun, Kongo, Kenija, Madagaskar, Nigerija, Ruanda, Slonokoščena obala, Tanzanija, Togo, Uganda.

Azija: Indonezija.

Srednja Amerika: Kostarika, Gvatemala, Honduras, Nikaragva, Salvador.

Južna Amerika: Bolivija, Brazilija, Ekvador, Kolumbija, Venezuela.

prebivalcev držav članic. Danes smo v položaju, ko na področju mednarodne trgovine s kavo ne obstaja trdni sporazum ali dogovor. Bolj ali manj je vse prepuščeno trenutni situaciji na trgu. Delovanje ICO in ACPC kljub rednemu sestajanju in nekaterim poizkusom, doseči nove, trajnejše sporazume in dogovore, ne daje pomembnejših rezultatov (Jamnik, 1999, str. 34).

4. TRGOVANJE S KAVO V SVETU

4.1. FIZIČNE POSEBNOSTI TRGOVANJA S SUROVO KAVO

Trgovina s kavo ima zaradi specifičnosti blaga številne faze in posebnosti. Pot surove kave od pridelovalcev do pražarn in končnih uporabnikov je dolga.

V državah pridelovalkah surovo kavo, ki jo pridelajo majhni kmetje, zadruga, plantažerji, zberejo v posebni zbiralnici kave in jo posredujejo predelovalcem v pripravo za prodajo in izvoz. Posebna izvozna združenja in večji izvozniki izvozijo kavo. Prodajo in nakupe kave na svetovnem trgu opravljajo številni posredniki, brokerji. V trgovini s kavo je logistika izrednega pomena prav zato, ker gre v večini primerov za prekomorske dobave blaga (www.droga.si).

Preden pride surova kava v državah uvoznicah do predelovalcev kave, je opravljenih kar nekaj faz v trgovanju s papirji za kavo, pri čemer kava večinoma čaka v skladiščih večjih izvoznih ali uvoznih pristanišč na nadaljnjo usodo in pot. Na nabavni strani se pojavljajo nabavni posredniki, imenovani traderji, uvozniki, posredniki brokerji in kupci, proizvajalci kave in pražarne. Danes praktično ni primerov, da bi se pražarna iz države uvoznice povezala s kmetom, pridelovalcem kave, in se dogovorila za neposredno prodajo oziroma nakup kave.

V trgovanju s kavo so neposredno in posredno vključene tudi številne institucije, od mednarodnih transportnih organizacij, zavarovalnic, bank, do kontrolnih inšpekcijskih institucij, ki omogočajo realizacijo trgovine. Trgovanje s kavo urejajo posebne pogodbe, kot na primer Evropska pogodba za kavo – » European Contract for Coffee «. Poseben primer za trgovino s kavo imajo blagovne borze.

4.2. TEHNIČNE POSEBNOSTI TRGOVANJA S SUROVO KAVO

Kava je proizvod, s katerim se trguje na specializiranih blagovnih borzah. Blagovne borze (Commodity Exchanges) so stalna organizirana mesta, kjer se ob natančno določenem času trguje z večjimi količinami blaga, kot so kava, sladkor, kakav, žita, soja, nafta, barvne kovine in drugo. Blago mora biti standardizirano in tipizirano, ker se posli sklepajo brez prisotnosti blaga. Posle sklepajo borzni posredniki po naročilu in za račun kupcev in prodajalcev.

Blagovne borze so se razvile zaradi množične izmenjave blaga. Za premostitev časovnih razlik med pridelavo in porabo se je pojavila potreba po novih oblikah trgovanja. Trgovanje se je s sejmišč na prostem postopoma preselilo v posebne prostore, kjer so se zbirali trgovci in

različni posredniki. Nastale so borze. Med prvimi so jih začeli ustanavljati Nizozemci, sledili so jim še drugi. Povod za nastanek borz je bilo dejstvo, da srednjeevropska mesta niso bila najprimernejša za pretovarjanje najrazličnejšega blaga, ki je prihajalo v Evropo z vseh celin. Pretok blaga in denarja je bil prepočasen, saj so bili sejmi, predhodniki borz, le nekajkrat na leto. Z ustanovitvijo borz se je začelo redno trgovanje ob natančno določenih terminih. Zaradi zahtev po hitrem pretoku denarja so se še pred blagovnimi borzami razvile devizne borze in borze vrednostnih papirjev.

Glede na to, da je kava drugo najpomembnejše blago, s katerim se trguje na blagovnih borzah, in ker so borze zaradi vpliva na svetovno pridelavo in menjavo imenovane tudi mednarodna tržišča, se zdi pomembno, da v nadaljevanju predstavim osnovne značilnosti trgovanja na blagovnih borzah. Posebnosti trgovanja na blagovnih borzah, ki trgujejo s kavo, bodo predstavljene vzporedno pri posameznih načinih in oblikah trgovanja s kavo.

Borze glede na predmet poslovanja na splošno delimo na: blagovne borze, borze vrednostnih papirjev ali efektov, valutne borze, borze prevoznih in zavarovalnih storitev. Nekatere borze so splošne, druge specializirane.

Borze imajo svoja načela trgovanja. Glavna načela so:

- transparentnost,
- likvidnost,
- varnost,
- poštenost,
- učinkovitost.

Poslovanje na borzah mora biti pregledno, jasno in javno tako za prodajalce kot kupce. Da bi to zagotovili, se vse tržne informacije objavljajo v obliki tečajnic, ki so dosegljive vsakomur. To zagotavlja nakup ali prodajo pod enakimi pogoji. Borzni trg naj bi bil s svojimi instrumenti sposoben ublažiti nenadne spremembe obsega ponudbe ali povpraševanja, da ne bi prišlo do večjih nihanj cen. Zaradi selekcije članov zagotavlja borza večjo varnost kot neorganizirano trgovanje izven nje. Vsi udeleženci, ki trgujejo na borzi, imajo enake možnosti za poslovanje. Borze so učinkovite, ker na njih trgujejo usposobljeni, pooblaščen in zapriseženi posredniki, blago, s katerim se na borzah trguje, pa je standardizirano in tipizirano (www.drogakolinska.si).

Predmet borznega poslovanja ne more biti katero koli blago. Temeljni pogoji, ki jih mora izpolnjevati blago, so: standardiziranost in tipiziranost, kar velja tako za kvaliteto kot količino. Poslovanje na borzah je urejeno s posebnimi borznimi uzancami, to je določenimi ustaljenimi navadami in pravili. Borzne uzance so sestavni del tako imenovanega borznega prava.

Pomembno je, kdo lahko sodeluje na borzi. Borzni člani so lahko podjetja, zadruga, ustanove, ki v okviru svoje dejavnosti opravljajo tudi borzne posle, ponavadi v svojem imenu za svoj

račun. Za to imajo posebno specializirano službo. Bolj pomembni borzni člani so specializirane borzno posredniške hiše, ki opravljajo posle na borzi po naročilu, v svojem imenu in za tuj račun. Sprejemajo in realizirajo tako nakupna kot prodajna naročila. Glede članstva in organizacije obstajajo razlike med državami in so predvsem vezane na dejstvo, ali so borze javne ustanove ali imajo obliko privatne družbe.

Uprava borze objavlja tako imenovane borzne tečaje. Borzni tečaji so v izklicevanjih oblikovane cene za predmetno blago. Na splošno se objavljajo štirje tečaji: efektivni, nominalni, povprečni in mejni tečaji.

Efektivni tečaji so tečaji, po katerih so posli dejansko sklenjeni. Ponavadi se zaradi boljšega razumevanja situacije glede ponudbe in povpraševanja objavlja tudi začetni in zaključni tečaj.

Nominalni tečaji so tečaji prejšnjega sestanka, če na tekočem borznem sestanku za določeno blago ni bil sklenjen noben posel.

Povprečni tečaji so tehtano povprečje cen sklenjenih poslov, ponujenih in povpraševalnih poslov.

Mejni tečaji so tečaji, ki so prav tako povprečni tečaji, vendar so izračunani kot aritmetična sredina najvišjega in najnižjega tečaja.

Tehnika in njena dostopnost omogočata, da so borzni tečaji in ostali podatki o poslovanju na posamezni borzi dostopni praktično vsakomur. Razne institucije, kot je na primer Reuters, omogočajo priključitev na vir neposrednih borznih informacij ves čas poslovanja borze. Nekaterim svojim naročnikom informacij posredujejo le obširnejša poročila – izpiske o poslovanju.

Ker si vsi končni uporabniki takšnih informacij zaradi prevelikih stroškov ne morejo privoščiti, pošiljajo pooblaščen brokerji svojim strankam kratka zaključna poročila s posameznih borz.

Da lahko borze funkcionirajo, imajo klirinško organizacijo (Clearing house), ki skrbi za to, da se obveznost ene pogodbe pobota s terjatvijo iz druge pogodbe, pri čemer mora biti saldo klirinške organizacije enak nič. Za posamezno organizacijo oziroma stranko, ki posluje na blagovni borzi, saldo ni enak in ima lahko pozitiven ali negativen predznak.

Medtem ko imajo blagovne borze neposreden vpliv na trgovanje z borznim blagom, imajo posreden, a vse večji pomen borze vrednostih papirjev, future pogodb in opcij, saj se danes trguje več s papirji – pogodbami za kavo, kot pa z blagom samim (International Coffee Organization, 2004).

Od številnih blagovnih borz sta za trgovanje za kavo pomembni predvsem dve, in sicer Coffee, Sugar and Cocoa Exchange, Inc. New York, (Združene države Amerike) in London Commodity Exchange, London (Velika Britanija).

Prva, imenovana kar Newyorška borza, je pomembna, ker se na njej trguje s kavami tipa Arabica, druga, Londonska borza, pa je pomembna zaradi tega, ker se na njej pretežno trguje s kavami tipa Robusta.

4.3. NAČINI TRGOVNJA NA BLAGOVNI BORZI

Glede na rok izvedbe in nagibe borznih strank ločimo naslednje načine in oblike trgovanja:

- takojšnje (promptne) nakupne in prodajne posle s kavo,
- terminske borzne nakupne in prodajne posle s kavo.

4.3.1. Takojšnji – promptni nakupni in prodajni posli s kavo

Takojšnji, promptni dobavni posli (spots) so učinkoviti posli s takojšnjo dobavo kave. Kupci in prodajalci se dogovorijo o ceni in pogodbeni količini ter kvaliteti kave za takojšnjo dobavo.

Promptni posli imajo nekatere pomanjkljivosti, ker gre za pogodbe, sklenjene med dvema strankama, kar v primeru, da se ena od strank o nakupu premisli, povzroča probleme vzpostavitve sekundarnega trga. Če pride do tega, da se katera izmed strank, ki je sklenila promptni dobavni posel, premisli, je pomembno, da obstaja tudi sekundarni trg, na katerem se lahko kavo kupi ali proda.

4.3.2. Terminski borzni nakupni in prodajni posli s kavo

Terminske transakcije so se razvile iz časovno prenesenih dobavnih poslov. Terminski trgi so zaradi svojih posebnosti del finančnih trgov.

Terminski posli so posli, ki se jih sklene danes za dobavo kave v prihodnjem določenem času, za določeno količino in kvaliteto in določeno ceno. Borzne uzance določajo natančno število dni, ko morata biti realizirano plačilo in opravljena dobava kave.

Le majhen del terminskih borznih poslov so dobavni posli, ostali večji del so posli kritne in špekulacijske trgovine s kavo. Pri teh poslih stranke večinoma ne želijo dejanske dobave in prevzema kave, temveč večinoma špekulirajo na dvig ali padec cen ali celo izločitev tveganja. Rezultat takih poslov nakupa in prodaje ni vedno dobava blaga, temveč večinoma le obračun razlik med cenami. Gre za obračun med ceno, po kateri je bila kava za kakšen termin kupljena, in ceno, ki dejansko nastopi v obračunskem obdobju.

Za posamezne vrste blaga, tudi kavo, obstajajo standardne terminske pogodbe. Standardna terminska pogodba predstavlja najmanjšo količino blaga, ki ga na blagovni borzi lahko

prodamo ali kupimo. Ker so terminske pogodbe standardne, natančne in enostavne, so s tem poenostavljeni tudi borzni posli.

Terminska pogodba, ki se nanaša na posamezno blago, je tudi predmet, s katerim je možno trgovati. Terminsko se torej ne trguje samo z blagom, temveč tudi s pogodbami. Tudi terminske pogodbe za določeno blago so popolnoma standardizirane in zaradi tega zamenljive z vsemi ostalimi terminskimi pogodbami, ki veljajo za isti dobavni mesec za isto blago. Terminski blagovni borzni načini trgovanja so zanimivi zaradi naslednjega:

- sorazmerno enostavnega trgovanja – saj so vse prevzete obveznosti vedno v razmerju do centralne borzne obračunske organizacije,
- bistveno lažje je dobiti različne informacije o blagu, ki kotira na terminskem trgu, kot o tistem, ki na takšnem trgu ne kotira,
- zahteva se nizka raven kritja, varščine – pologa, ki ne presega 15 % vrednosti transakcije,
- dobiček, ki je ustvarjen s povečanjem vrednosti, pripada lastniku terminske pogodbe,
- na terminskem trgu je možno zaslužiti tako z rastjo kot padcem cen,
- število terminskih pogodb, ki jih je možno kupiti in prodati, je omejeno samo s pripravljenostjo nekoga drugega, da se vključi v nasprotno stran transakcije.

Slabost terminskega blagovnega načina poslovanja je možnost velikih izgub, vendar ponavadi možnosti velikih dobičkov odtehtajo in se investitorji kljub temu odločajo za terminske posle. Diferenčni terminski posli se delijo na posle z omejenim in neomejenim tveganjem ter posebne hedging posle (International Coffee Organization, 2004).

Danes se zaradi številnih prednosti in možnosti na borzah sklepa več terminskih kot promptnih poslov. Najpomembnejše oblike terminskih poslov so:

- terminske pogodbe za kavo (future pogodbe),
- opsijske pogodbe za kavo,
- hedging posli pri trgovanju s kavo,
- zavarovanje prodaje – short hedging,
- zavarovanje nakupa – long hedging,
- arbitraža,
- valutne in druge transakcije ter posli pri trgovanju s kavo.

V nadaljevanju podajam primerjave in številčne podatke za najpogostejši obliki terminskih poslov: terminske in opsijske pogodbe za kavo. Glede na podatke je razvidno, kako se je število posameznih pogodb ali povečevalo ali zniževalo leta 2006 v primerjavi z letom 2005.

TERMINSKE POGODBE ZA KAVO (futures contracts) (<http://www.nybot.com>)

Letna primerjava števila pogodb v letu 2005 in 2006:

Leto 2006: 2.329.937 pogodb

Leto 2005: 2.235.606 pogodb

% sprememba (letu 2005 glede na leto 2006): 4 %

CENA TERMINSKE POGODBE ZA KAVO (price of futures contracts)

Vsaka terminska pogodba za kavo je sklenjena za najmanj 250 vreč kave. Cena se začne gibati ob 0,05 centa na 250 vreč kave in se spreminja glede na trenutne tržne razmere.

Meseca junija 06 je dosegla ena terminska pogodba za kavo ceno 97,70 \$.

OPCIJSKE POGODBE ZA KAVO (options contracts)

Letna primerjava števila pogodb:

Leto 2006: 1.341.687 pogodb

Leto 2005: 1.264.620 pogodb

% sprememba (letno 2005 glede na leto 2006): 6 %

CENA OPCijske POGODBE ZA KAVO (price of options contracts)

Vsaka opcijska pogodba za kavo je sklenjena za najmanj 250 vreč kave. Cena se začne gibati ob 0,05 centa na 250 vreč kave in se spreminja glede na trenutne tržne razmere.

Meseca junija 06 je dosegla ena opcijska pogodba za kavo ceno 49,11 \$.

5. POSEBNOSTI PONUDBE IN POVPRASEVANJA PO KAVI⁶ NA SVETOVNEM TRGU

Za desetine dežel v razvoju predstavlja kava pomemben vir dohodka, 90% za Burundi in 60% za Etiopijo, Ruando, Ugando, Kostariko, bistven del izvoznih prihodkov pa tudi za Brazilijo, Kolumbijo, večino srednjeameriških držav, Tanzanijo in vrsto drugih. Gre izključno za tropski proizvod, ki ga v celoti pridelujejo in izvažajo dežele v razvoju. Rast pridelave je dosežena v veliki meri s povečanjem pridelka po drevesu, kar je rezultat genetskih izboljšav, ki prispevajo tudi k rasti dreves, in široke uporabe pesticidov (Flere, 1995, str. 149).

Tabela 4: Pridelava in povpraševanje po surovi kavi v svetu v letih 1994 – 2002 v 60-kilogramskih vrečah (v milijonih)

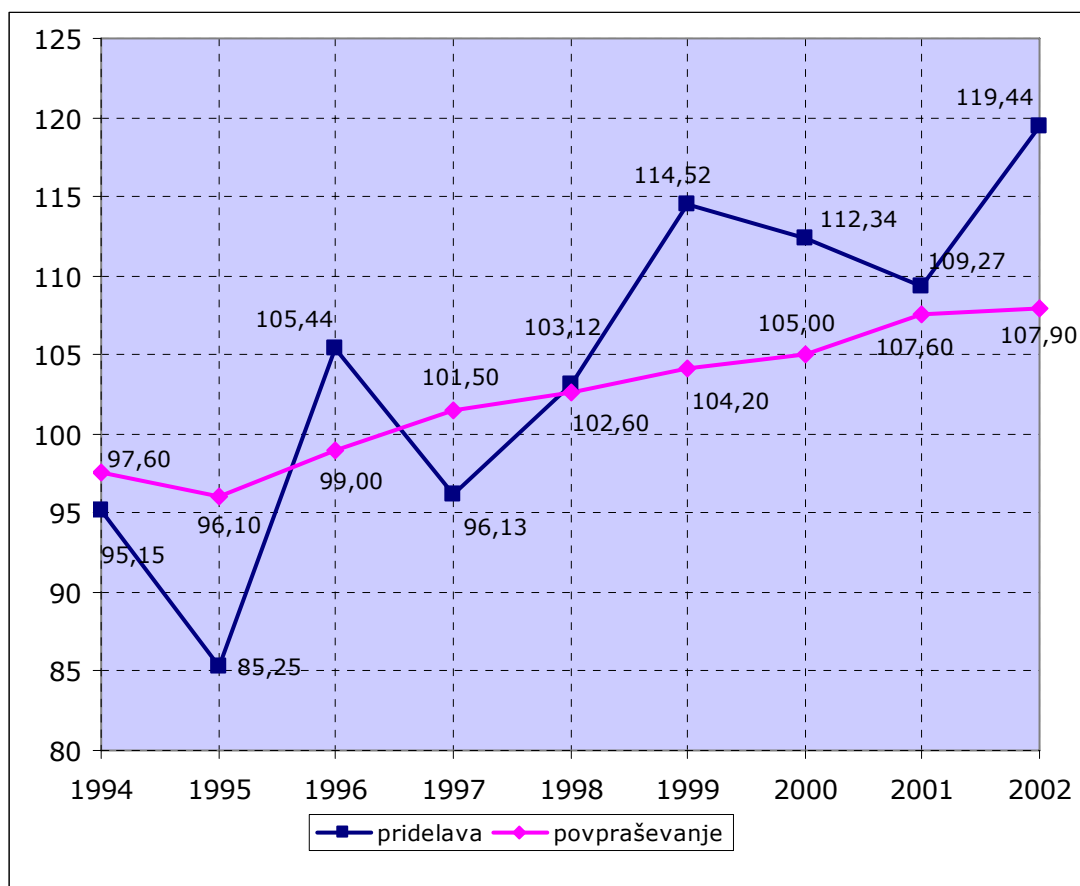
milijon ton /leto	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
pridelava	95,15	85,25	105,44	96,13	103,12	114,52	112,34	109,27	119,44
povpraševanje	97,60	96,10	99,00	101,50	102,60	104,20	105,00	107,60	107,90

Vir: ICO – International coffee Organization, 2004

⁶ Vse sile, ki delujejo na trgu preko kupcev, imenujemo **povpraševanje**; vse sile, ki pa na trgu delujejo preko prodajalcev, imenujemo s skupnim imenom **ponudba**. O ceni in prodani oziroma kupljeni količini odločata na trgu torej ponudba in povpraševanje (Prašnikar, 1996, str. 63). Podatki o količinah kave se vodijo v številu vreč, pri čemer tehta vsaka vreča neto 60 kg. Mednarodna organizacija za kavo - ICO posreduje vse podatke o cenah v funtih oziroma librah (lb). Preračun cen poteka na osnovi: $1\text{ lb} \times 1,1023 = 50\text{ kg} \times 20 = 1\text{ tona}$. Iz tega sledi, da je $1\text{ lb} = 37,324\text{ dag}$.

Slika 2: Pridelava in povpraševanje po surovi kavi v svetu v letih 1994 – 2002 v 60-kilogramskih vrečah (v milijonih)

Vir: ICO – International coffee Organization, 2004

V posebni sliki in tabeli v nadaljevanju prikazujem še podrobnejše podatke o pridelavi in uvozu oziroma porabi kave držav članic ICO, saj ima omenjena organizacija na svetovnem trgu kave pomembno vlogo. Za primerjavo pa sem navedel tudi porabo kave držav, ki niso članice Mednarodne organizacije za kavo in narisal sliko, iz katere je lepo razvidno, da tudi poraba teh držav iz leta v leto narašča.

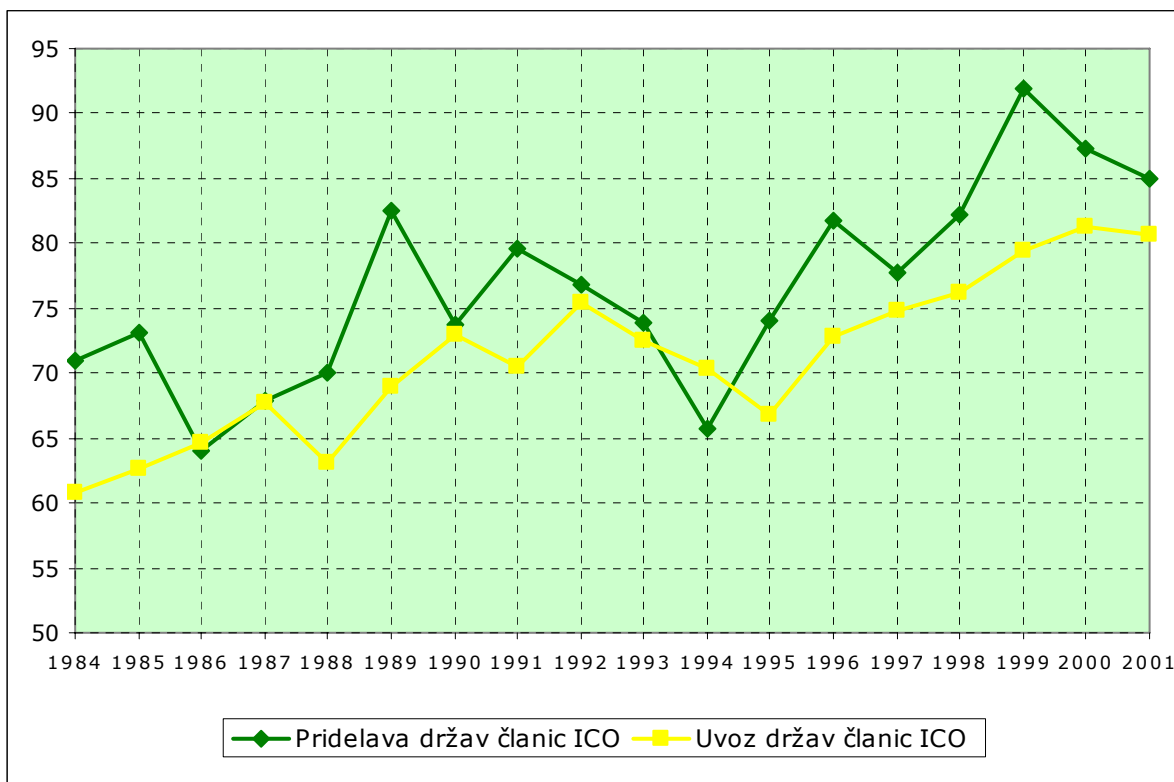
Tabela 5: Pridelava kave držav članic ICO, uvoz kave držav članic ICO in ostalih držav nečlanic ICO v letih 1984 – 2001 v 60-kilogramskih vrečah (v milijonih)

leto	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
pridelava kave držav članic ICO	70,93	73,09	64,08	67,84	70,09	82,54	73,75	79,62	76,78
uvoz kave držav članic ICO	60,83	62,61	64,63	67,75	63,13	68,94	73,02	70,55	75,50
uvoz kave držav nečlanic ICO	11,76	11,93	10,60	13,15	13,06	14,85	14,17	13,87	15,94

leto	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
pridelava kave držav članic ICO	73,91	65,71	74,01	81,74	77,81	82,18	91,95	87,23	84,98
uvoz kave držav članic ICO	72,57	70,30	66,79	72,79	74,80	76,24	79,37	81,31	80,74
uvoz kave držav nečlanic ICO	16,81	17,68	17,08	18,05	20,24	21,29	21,40	22,98	25,59

Vir: ICO – International coffee Organization, 2004

Slika 3: Pridelava surove kave držav članic ICO in uvoz kave držav članic ICO v letih 1984 – 2001 v 60-kilogramskih vrečah (v milijonih)

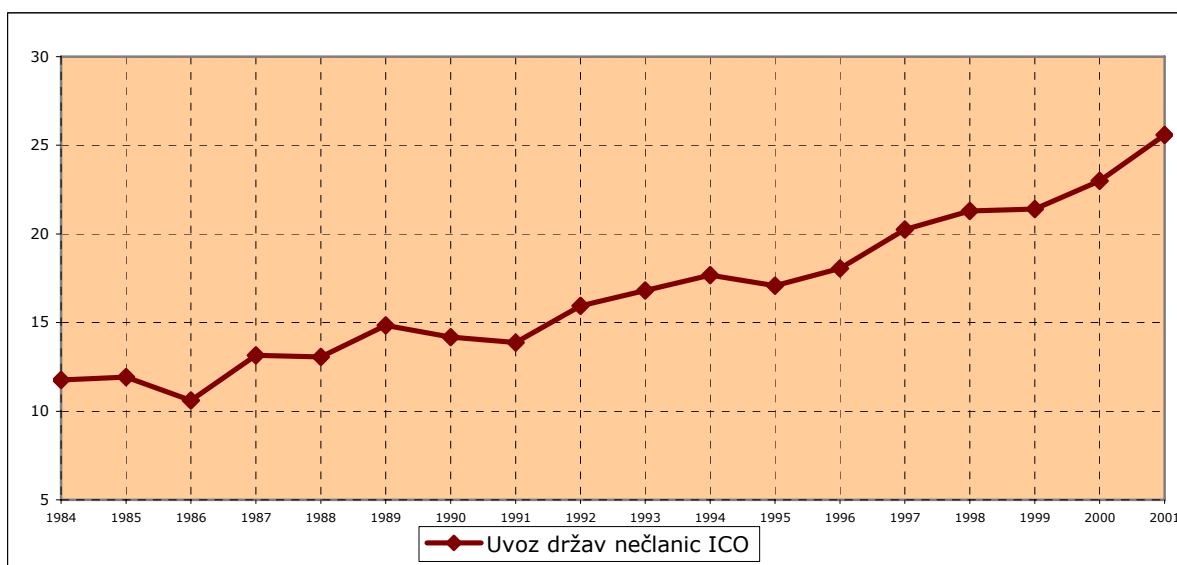

Vir: ICO – International coffee Organization, 2004

Kot je razvidno iz gornje slike, pridelava in uvoz kave držav članic ICO nihata. Vidimo tudi, da je v nekaterih letih uvoz kave držav članic celo večji, kot je bila sama pridelava kave v državah pridelovalkah, članicah ICO oziroma obratno. V kolikor pride do omenjene situacije, se poveča ponudba v državah nečlanicah in s tem zadovolji potrebe; v kolikor pa gre za presežno ponudbo držav članic, gre le-ta na prodajo v druge države ali pa se povečajo zaloge (International Coffee Organization, 2004).

Uvoz v države nečlanice nam prikazuje slika 4 v nadaljevanju.

Slika 4: Uvoz surove kave držav nečlanic ICO v letih 1984 – 2001 v 60-kilogramskih vrečah (v milijonih)

Vir: ICO – International coffee Organization, 2004

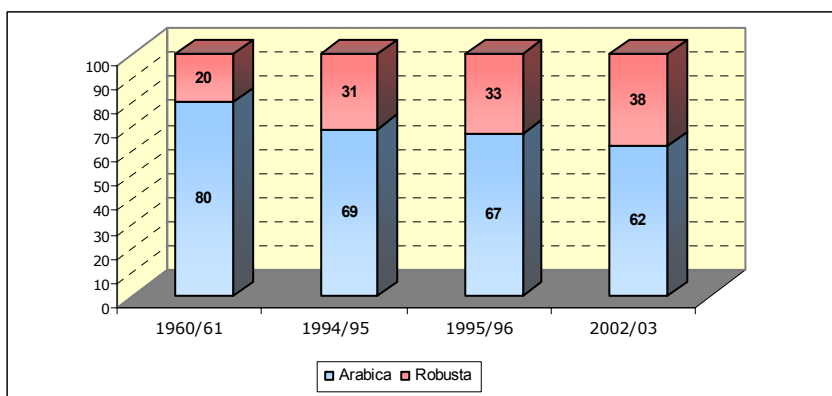
Tabela 6 in slika 5 v nadaljevanju nam prikazujeta deleže pridelave dveh najpomembnejših vrst kave, Arabice in Robuste, po posameznih obdobjih. Razvidno je, da je delež Arabice od 1960 do 2003 večji od Robuste, vendar pa delež pridelave Arabice skozi obdobje pada, medtem ko na ta račun povečuje delež pridelave Robuste.

Tabela 6: Deleži v pridelavi kave po vrstah kave po obdobjih (v %)

Obdobje	1960/61	1994/95	1995/96	2002/2003
Arabica	80	69	67	62
Robusta	20	31	33	38

Vir: Daten und hintergrunde Welt, Europs und Deutschland, 2004

Slika 5: Deleži v pridelavi kave po vrstah kave po obdobjih (v %)

Vir: Daten und hintergrunde Welt, Europs und Deutschland, 2004

5.1. DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA PONUDBO

Kava je kot rastlinski proizvod odvisna od pedoloških in vsakoletnih spreminjajočih se vremenskih razmer. Posledica tega je, da iz leta v leto, od področja do področja kakovost kave močno niha.

Na ponudbo oziroma pridelavo kave vplivajo številni dejavniki, med katerimi so najpomembnejši (Ješovnik, Tibljaš, 2004):

- naravni (pedološki in klimatski pogoji),
- politični (politična stabilnost držav pridelovalk),
- družbeni (relativna majhnost plantaž, podvrženost družbenim in političnim pretresom številnih držav pridelovalk kave),
- tehnološki (tehnološke in druge spremembe) in
- ekonomski (omejitev glede obsega pridelave kave, stroškov proizvodnje, zalog pridelovalcev in trgovcev, gibanja cen kave itd.).

5.1.1. Naravni pogoji

Pridelava posameznih dežel glede na klimatske razmere iz leta v leto močno niha, nekoliko stabilnejši obseg pa ima celotna svetovna proizvodnja. Proizvodnja niha v dvoletnih ciklih, kjer dobri letini sledi slaba; na daljši rok pa glede na »valove« sajenja oziroma zorenja dreves, ki jih sadijo intenzivno v letih konjunktore, ko pa drevesa po štirih do šestih letih dozoriijo, utegnejo povzročiti ali povečati hiperprodukcijo (Jamnik, 1999, str. 20).

Tako je prišlo v zvezi z intenzivnim sajenjem v začetku 80-ih let do močne hiperprodukcije v drugi polovici 80-ih let, kar je pomenilo kopičenje zalog in padanje cen, pa tudi likvidacijo oziroma ne obnavljanje starih nasadov – v Braziliji se je med 1988 in 1992 zmanjšalo število kavnihi dreves od 4,2 na 3,2 milijona, do opuščanja nasadov je prišlo tudi v Afriki, predvsem v Gani in Slonokoščeni obali. Nizke cene so sprožile manjšo uporabo pesticidov in s tem povečanje bolezni in zmanjšanje pridelka. Hkrati so v nekaterih azijskih deželah – Indonezija, Tajska, Vietnam – tudi v drugi polovici 80-ih let obnavljali in povečevali nasade. Zato je do znatnejšega povečanja pridelave prišlo v zadnjih 90-ih, ko so dozoreli novi nasadi, ki jih je spodbudil skok cen leta 1993/94 (Flere, 1995, str. 150-152).

5.1.2. Politični dejavniki

Na pridelovanje in trgovanje s kavo pogosto vplivajo tudi politični dejavniki. Politični nemiri v Indoneziji (ena izmed večjih pridelovalk kave) leta 1998 so na primer močno vplivali na ceno kave Robuste na Londonski blagovni borzi. Da bi zmanjšali ali celo odpravili vplive političnih dejavnikov na trgovino s kavo, predvsem pa na cene kave, so bili v preteklosti sprejeti posebni sporazumi oziroma »Mednarodni sporazumi o kavi«. Poleg tega je bila ustanovljena »Mednarodna organizacija za kavo« in organizacija »Združenja držav pridelovalk kave«. Omenjeni sporazumi in organizaciji pa kljub vsemu niso uspeli zmanjšati

vpliv političnih dejavnikov, temveč so se le ti v nekaterih primerih celo okrepili (Jamnik, 1999, str. 21).

5.1.3. Družbeni dejavniki

Pri predelavi kave nikakor ne moremo zanemariti družbenih dejavnikov, saj kavo pridelujejo ljudje in mnogim je to edini vir dohodka. Pridelovanje kave je v veliki meri še vedno v rokah majhnih do srednje velikih kmetov na tako imenovanih plantažah. Med družbene dejavnike prav tako sodi politika plač in drugih dohodkov zaposlenih v pridelavi, politika obrestnih mer in kreditov. Pomembnost družbenega vidika je tudi v dejstvu, da je pridelava in ponudba kave predvsem domena držav v razvoju, za katere je še vedno značilno, da se soočajo z velikimi družbenimi in političnimi problemi (Kumar, 1983, str. 53).

5.1.4. Tehnološki dejavniki

Zahteva po boljši kakovosti in večjih količinah narekuje nenehne tehnološke in druge spremembe pri pridelovanju kave. Opuščanje ročnega dela in vpeljevanje modernih strojev v pranju, čiščenju, sortiranju in drugih fazah predelave, embaliranju, kot tudi uvajanje računalnikov vsekakor lahko izboljšajo in povečajo ponudbo kave. V zadnjih nekaj letih se povečuje poraba kavnih ekstraktov oziroma instant kav. Proizvodnja le-teh je tehnološko zahtevnejša in večinoma skoncentrirana v industrijsko razvitejših državah (Jamnik, 1999, str. 22).

5.1.5. Ekonomski dejavniki

Ti imajo med vsemi dejavniki največjo težo. Ponudba kave je omejena z možnostmi pridelave, stroškov le-te, formiranja in gibanja cen kave in valut na borzah, zalog, kupcev, transporta, skladiščenja, predelave in proizvodnje, hitrosti prenosa informacij, z načini in oblikami trgovanja in trženja, špekuliranja, obstoja sporazumov in organizacij ter drugih dejavnikov (Jamnik, 1999, str. 21).

5.2. PONUDBA KAVE

Ponudba kave se vseskozi povečuje; ker pa je pridelava v nekaterih obdobjih večja od povpraševanja, pride do kopičenja zalog, to pa je bil razlog samo omejevanja in celo opuščanja pridelovanja kave v preteklosti. Če bi se na trgu znašla presežna ponudba, bi cene nedvomno padle na izredno nizko raven, saj je kratkoročno povpraševanje po kavi zelo neelastično. To bi imelo dve posledici. Plantažniki bi se znašli na robu bankrota, za številne male pridelovalce pa bi to pomenilo padec življenjskega standarda, ki že zdaj v mnogih primerih dosti ne presega raven golega fizičnega preživetja (Jezernik, 1999, str. 200).

Pridelovalci kave imajo majhen vpliv na količino pridelka, zato ne morejo uravnati donosa s sajenjem novih dreves. Kavovec je namreč trajnica, ki potrebuje več let, preden začne roditi,

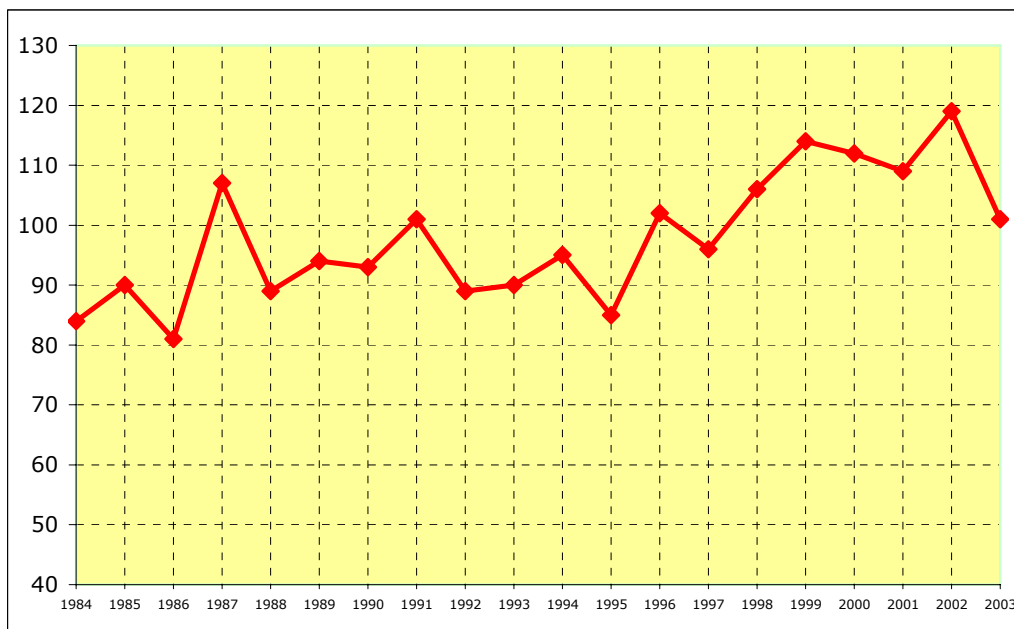
zato se mu njegov lastnik ne odpove kar tako⁷. To pomeni, da pri naraščanju cene kave novih dreves ni mogoče vpeljati v pridelavo takoj, temveč mora preteči nekaj let, preden pride na trg nova ponudba, ki lahko zaustavi naraščanje cene. Tudi kavovci ne prenehajo rojevati zgolj zato, ker je položaj na trgu kave neugoden, saj individualni pridelovalci kave niso pripravljeni posekati drevesa in s tem uničiti svoje dolgoročne investicije. Učinke spremenljivosti ponudbe dodatno povečuje tudi velika koncentracija pridelave kave (Jezernik, 1999, str. 199).

Tabela 7: Svetovna pridelava surove kave v letih 1984 – 2003 v 60-kilogramskih vrečah (v milijonih)

leto	pridelava	leto	pridelava
1984	84,991	1994	95,154
1985	90,170	1995	85,250
1986	81,194	1996	102,445
1987	107,914	1997	96,129
1988	89,461	1998	106,123
1989	94,120	1999	114,523
1990	93,321	2000	112,336
1991	101,552	2001	109,275
1992	88,913	2002	119,444
1993	90,366	2003	101,382

Vir: ICO – International coffee Organization, 2004

Slika 6: Svetovna pridelava surove kave v letih 1984 – 2003 v 60-kilogramskih vrečah (v milijonih)

Vir: ICO – International coffee Organization, 2004

⁷ Sorta Arabica, ki prevladuje na zahodni polobli, začne dajati pridelek po štirih do petih letih rasti, Robusta, ki jo gojijo pretežno na vzhodni polobli, pa po dveh do treh letih. Potem kavovec rodi od petindvajset do štirideset let.

Kot je razvidno iz zgornje tabele, predvsem pa iz slike, pridelava kave iz leta v leto niha. Omenjeno nihanje je posledica številnih dejavnikov, ki vplivajo na pridelavo in so že bili predstavljeni v specialističnem delu. V povprečju pridelava od 1984 do leta 2002 narašča, čeprav so znotraj tega obdobja lahko izraziti minimumi, ki pomenijo nizko pridelavo in so predvsem odraz zelo nizkih cen posameznega obdobja, naravnih katastrof, političnih problemov... Iz slike je vidno, da po letu 2002 pridelava upade.

5.3. DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA POVPRASEVANJE

Povpraševanje po kavi je manj družbeno, politično, ekonomsko in tehnološko pogojeno kot sama ponudba (Jamnik, 1999, str. 22).

Naraščanju pridelave v zadnjem desetletju rast porabe ni ustrezala, ta je še vedno največja v razvitih deželah in narašča v zadnjih dveh desetletjih za 1,1 % letno. V nekaterih deželah, predvsem v Združenih državah Amerike, je prišlo celo do padca porabe; v zadnjih letih tudi v bivših državah Ruske federacije (na katero pa je odpadlo samo 2 % svetovne porabe). Tudi v prihodnje bo poraba v razvitih deželah dolgoročno skromno naraščala (v ZDA še naprej padala), bolj pa bo naraščala v deželah v razvoju, predvsem v Aziji. Na svetovni ravni naj bi poraba rasla po upočasneni stopnji 1,8 % letno (Flere, 1995, str. 150-152).

Na povpraševanje po kavi vplivajo predvsem naslednji dejavniki (Jamnik, 1999, str. 22):

- ekonomski dejavniki in politična moč posameznih velikih kupcev,
- spremembe v strukturi porabe in tehnologiji proizvodnje,
- zaloge in cene kave.

5.3.1. Ekonomski dejavniki in politična moč posameznih kupcev

Kava je v prvi vrsti izvozno blago – v izvoz gre več kot 4/5 svetovne pridelave. Gre v celoti za izvoz iz dežel v razvoju, medtem so na strani uvoza razvite dežele, v svetovnem uvozu zastopane kar 95 % (Flere, 1995, str. 150-152). Med največje pridelovalke in s tem izvoznice kave sodijo: Mehika, Kolumbija, Brazilija, Slonokoščena obala, Uganda, Etiopija, Indija, Vietnam, Indonezija in Gvatemala, medtem ko so največje uvoznice EU (15), ZDA, Japonska in druge, predvsem razvite države (National Geographic, 2004).

Na svetovnem trgu kave imajo največjo vlogo velika podjetja, ki s svojo močjo vplivajo na gibanje cene kave na blagovnih borzah; omenjena podjetja nadzorujejo od 85 do 90 % svetovnega trga kave (Jamnik, 1999, str. 23).

Države z razvito kapaciteto pridelave kave, ki so pri izvozu dosegale celo tržne presežke, so se morale soočiti s padanjem cene zaradi kronične preobsežnosti pridelave. Štiri velike kavne družbe (Nestle, Sara Lee, Kraft in Procter & Gamble) so imele na primer dobiček, medtem ko so pridelovalci kave dosegali vse manjšo vrednost na trgu (v Ugandi so bili deležni le 2,5 %

prodajne cene kave). Nekateri med njimi so prodajali kavno zrnje tako poceni, da ni bila krita niti vrednost pridelave (www.fao.org).

5.3.2. Spremembe v strukturi porabe in tehnologiji proizvodnje

Poraba kave se iz leta v leto spreminja, v prihodnje se predvideva, kot je zgoraj že omenjeno, da se bo poraba še dodatno zmanjšala. To je predvsem posledica porabe kavnih substitutov oziroma nadomestkov, kot je na primer instant kava in drugih; ter poudarjanja bolj zdravega načina življenja in s tem pitje kakava, čaja in drugih napitkov.

Tabela 8: Svetovna poraba surove kave na prebivalca posameznih držav v kilogramih

država	2001	2002	država	2001	2002
Finska	11,01	11,26	Brazilija	4,59	4,62
Norveška	9,46	9,21	Portugalska	4,60	4,38
Danska	9,70	9,16	Španija	4,27	4,33
Belgija/Luksemburg	5,53	9,05	ZDA	4,08	3,94
Švedska	8,55	8,39	Kostarika	3,86	3,77
Avstrija	7,79	7,07	Japonska	3,31	3,28
Švica	6,80	6,84	Velika Britanija	2,19	2,17
Nemčija	6,70	6,60	Irska	2,30	2,13
Nizozemska	6,48	6,43	Kolumbija	1,95	1,93
Francija	5,31	5,57	Venezuela	1,68	1,64
Italija	5,44	5,36	Etiopija	1,57	1,59
Grčija	3,47	5,18	Mehika	0,80	0,87

Vir: ICO – International coffee Organization, 2004.

Glede na dane podatke vidimo, da na prvih mestih po porabi kave na prebivalca prednjačijo skandinavske države, zadnja mesta pa zasedajo države, ki imajo precej toplejše podnebje. V čem je razlog? Nekaj je sigurno v hladni oziroma topli klimi. Skandinavci, si zaradi hladu večkrat pripravijo topel napitek, ki je poleg čaj, kakava tudi kava. Za razliko od Mehičanov, Etiopijcev, Venezuelcev... ki se raje poslužujejo hladnejših in bolj osvežilnih pijač. Iz zgornje tabele je tudi lepo vidno, da se sama poraba kave na prebivalca v preučevanih dveh letih bistveno ne razlikuje.

5.3.3. Zaloge in cene kave

Cena kave močno niha tudi zaradi velikega nihanja ponudbe in njene kratkoročne neelastičnosti na eni strani ter relativne neelastičnosti povpraševanja na drugi. Za kavovce je namreč značilno, da dobri letini praviloma sledijo slabše, ne glede na vremenske razmere. Variabilnost ponudbe kave na trgu je odvisna od spleta okoliščin, predvsem od narave kavovca in vremena. Lokalne vremenske razmere vplivajo na količino pridelka, poleg tega pa donos posameznih kavovcev niha v ciklih. Spočita drevesa ob ugodnem vremenu obilno rodijo, izčrpana drevesa, ki so bogato rodila v prejšnji sezoni, ob neugodnih vremenskih razmerah rodijo izredno malo. Razlike v količini letine so tolikšne, da lahko pridelek

določene plantaže ob dobri letini doseže desetkrat toliko kot v najslabši letini. Potemtakem ni presenetljivo, če količine svetovnega pridelka kave ni mogoče natančno napovedati (Jezernik, 1999, str.str. 198). Kar je tudi eden od zelo pomembnih razlogov za nihanja v svetovni pridelavi kave, katero sliko sem prikazoval že nekaj strani nazaj. Iz slike 6 se da lepo videti, redkost da bi dve leti zapored proizvodnja kava naraščala. Pač pa se da razbrati, da po eni uspešni letini, sledi nekoliko manj uspešna, zatem spet nekoliko obilnejša ...

6. TRG KAVE IN EVROPSKA UNIJA

6.1. EVROPSKA UNIJA

Evropska unija (EU) je družina demokratičnih evropskih držav, ki si skupaj prizadevajo za mir in blaginjo. EU ni država, ki bi nadomestila obstoječe države, obenem pa je več kot katera koli mednarodna organizacija. EU je v resnici edinstvena. Njene države članice so ustanovile skupne institucije, na katere so prenesle del svoje suverenosti, tako da na evropski ravni lahko demokratično sprejemajo odločitve o vprašanjih skupnega interesa. To združevanje suverenosti se imenuje tudi »evropsko povezovanje« (Evropa – Kratka predstavitev EU, 2004).

EU ima pet institucij, od katerih ima vsaka posebno vlogo:

- evropski parlament (izvolijo ga državljani držav članic),
- svet Evropske unije (predstavlja vlade držav članic),
- evropsko komisijo (motor in izvršni organ unije),
- sodišče evropskih skupnosti (zagotavlja ravnanje po zakonu),
- računsko sodišče (nadzira racionalnost in zakonitost porabe proračuna EU).

Te institucije imajo ob sebi še pet pomembnih teles:

- evropski ekonomsko-socialni odbor (izraža mnenja organizirane civilne družbe o ekonomskih in socialnih vprašanjih),
- odbor regij (izraža mnenja regionalnih in lokalnih oblasti),
- evropsko centralno banko (odgovorna za denarno politiko in upravljanje z evrom),
- evropskega varuha človekovih pravic (obravnavava pritožbe državljanov zaradi neprimerne ravnanja katere koli institucije ali telesa EU),
- evropsko investicijsko banko (s financiranjem naložbenih projektov pomaga pri uresničevanju ciljev EU).

Evropska unija se je skozi svojo zgodovino precej razširila, tako je nujno, da bi bilo delovanje EU s 25 in več državami članicami v prihodnosti še naprej učinkovito, potrebno posodobiti sistem odločanja unije, tudi na področju, ki je povezano s kavo in kavnimi proizvodi, predvsem velja za Evropsko federacijo za kavo. Ta posodobitev bi se nanašala predvsem na zavzemanje za hitrejše reševanje problemov v zvezi z pridelovalci kave, ki sem jih predhodno že opisoval.

Evropska unija je prinesla pol stoletja stabilnosti, miru in blaginje. Pomagala je izboljšati življenjsko raven, vzpostavila je enoten evropski trg, dala v obtok enoten evropski denar - evro, in okrepila glas Evrope v svetu. Enotnost v raznolikosti - Evropa je celina z mnogimi različnimi tradicijami in jeziki, vendar tudi s skupnimi vrednotami (Evropa – Kratka predstavitev EU, 2004).

6.2. TARIC

Pogoj za delovanje carinske unije in s tem skupnega trga EU je enotno izvajanje zunanjetrgovinskih predpisov v vseh državah članicah EU. Ta enotnost se zagotavlja s TARIC-om - INTEGRIRANO TARIFO SKUPNOSTI (Tarif Integre de la Communauté). TARIC je pripomoček, v katerem so združeni vsi ukrepi, ki jih je potrebno izvajati ob uvozu oziroma izvozu blaga v EU oziroma iz EU. V osnovi je TARIC namenjen carinskim upravam posameznih članic EU, vendar se vse bolj uveljavlja kot nepogrešljiv vir informacij za udeležence v zunanji trgovini.

TARIC je elektronska zbirka podatkov. Vzdržuje jo oziroma vanjo sproti vnaša vse podatke o predpisih, ki jih zajema TARIC, Evropska komisija, Generalna direkcija za davke in carinsko unijo (DG TAXUD). Preko noči se spremembe TARIC-a iz Bruslja po posebnem omrežju pretočijo v zbirke podatkov TARIC posameznih carinskih uprav članic EU, ki jim lahko dodajo tudi nacionalne ukrepe ter jih uporabijo pri izvajanju carinskih postopkov in ponudijo kot informacijo gospodarstvu (www.taric-curs, 2004).

Dostopen je v dveh oblikah. Enkrat letno, navadno konec aprila, izide v Uradnem listu EU (seriji C) v tiskani obliki. Tiskana oblika je manj pregledna, težko berljiva. Njena največja pomanjkljivost pa je, da je že ob izidu neažurna. Pomembnejši in uporabnejši je elektronski dostop do TARIC-a. Ta dostop je hiter, pregleden, predvsem pa je pomembno, da so podatki, dobljeni na ta način, ažurni (www.taric-curs, 2004).

Blago se kodira z desetmestno številčno kodo, ki temelji na harmoniziranem sistemu (6 mest) in kombinirani nomenklaturi (8 mest). Ker je za nekatere ukrepe (protidamping, dajatve na predelane živilske proizvode itd.) v uporabi še dodatna koda in ker je možno evropskim ukrepom dodati še nacionalne ukrepe (DDV, trošarine), je treba v nekaterih primerih uporabiti dvaindvajsetmestno oznako. Najpomembnejša informacija, ki jo nudi TARIC, so ukrepi. Ukrepi so časovno omejeno izvajanje naloge, ki jo je potrebno ob uvozu blaga z določenim poreklom ali ob izvozu blaga v določeno namembno državo izvesti zato, da bi se izvajala carinska in zunanjetrgovinska zakonodaja EU (www.taric-curs, 2004).

Najpomembnejši ukrepi so carinske stopnje za uvoz blaga iz tretjih držav, opustitve carinskih stopenj, preferencialne carinske stopnje, uvedene na podlagi sporazumov o prosti trgovini, ki jih je EU sklenila s tretjimi državami, ugodnosti (preferencialne), ki jih EU daje manj razvitim državam v okviru splošne sheme preferencialov. Za pridobitev teh ugodnosti je včasih potrebno pridobiti količino v okviru tarifne kvote. Ob uvozu se poleg carine plačujejo tudi

kmetijske dajatve, posebne dajatve na sladkor in moko, protidampinške in izravnalne dajatve, posebne dajatve za perutnino itd. Velikokrat je uvoz nekega blaga mogoč le ob predložitvi predpisanega dovoljenja ali je celo prepovedan. Ob izvozu blaga iz EU so pomembni ukrepi v zvezi z izvoznimi vzpodbudami za izvoz kmetijskih proizvodov (www.taric-curs, 2004).

Zato, da bi se uporabil pravilen ukrep, je potrebno poznati vsaj uvrstitev blaga v nomenklaturu, poreklo blaga ob uvozu oziroma namembno državo ob izvozu in datum izvajanja ukrepa. TARIC nam za vsak konkreten primer poda informacijo o dajatvah, ki jih je potrebno plačati, o pogojih, ki morajo biti izpolnjeni, da se lahko uveljavijo določene ugodnosti, o možnih prepovedih in omejitvah, o višini izvoznih nadomestil itd. Dodane so opombe, ki pojasnjujejo posamezen ukrep, podana pa je tudi informacija o predpisu, na podlagi katerega je bil določen ukrep uveden.

Tabela 9: TARIC nomenklatura za kavo

Oznaka	Opis
0901 11 00 00	nepražena kava s kofeinom
0901 12 00 00	nepražena kava brez kofeina

Vir: www.taric.curs, 2004

V primeru, da kot majhno podjetje postanete dobavitelj za veliki poslovni sistem kot je Mercator d.d., se s taric nomenklaturu srečate že takoj ob »vstopu« v Mercator. Pri prijavljanju izdelka morate poleg vrsto drugih podatkov navesti tudi taric nomenklaturu.

6.3. EVROPSKA FEDERACIJA ZA KAVO (ECF)

Evropska federacija za kavo (ECF) je skupek treh organizacij, in sicer Evropske industrije za topljeno kavo (AFCASOLE), trgovine z zeleno kavo (CECA) in industrije za praženo kavo (EUCA).

ECF je bila ustanovljena leta 1981 z namenom združiti skupne interese pri trgovanju s kavo in pri praženju kave. Podjetja in države, ki so se pridružile ECF-ju, predstavljajo skupno vrednost uvoza okrog 38 milijonov vreč kave, to pa je kar polovica svetovnega trga kave.

Glavno telo ECF-ja je Skupno združenje vseh članic. Tu so odločene tudi najpomembnejše odločitve. Včasih pa se zgodi, da je management v rokah predsedstva ECF-ja in glavne pisarne ECF-ja. ECF ima veliko število delovnih skupin, kjer potekajo diskusije o specifičnih temah o kavi. Te skupine vsebujejo široko mrežo izdaj; vse od transporta in logistike, pa do končnih tržnih zadev na podlagi standardnih kavnih pogodb in podpiranja celotne agrikulture.

ECF skrbi za stalne kontakte s številnimi sestrskimi kavnimi organizacijami, kot je npr. ICO-Svetovna organizacija za kavo. Sodeluje pa tudi neposredno z državami proizvajalkami in

državami porabnicami kave. ECF vsako leto izda statistično poročilo o Evropskem trgu kave, znotraj tega pa tudi poročilo o nacionalnih evropskih trgih kave. ECF je od prvega januarja 2005 tudi privatni partner Skupnega sistema kavnih združenj (4C).

Aktivnosti ECF-ja so:

1. EU zakonodaja

Posel večine kavnih podjetij temelji na evropski zakonodaji oziroma natančneje na vnaprej določenih uvoznih dajatvah na kavo, prehrambeni varnosti, okoljevarstveni politiki in ustreznem pakiranju kave.

2. Javne zadeve

Kava je ena izmed glavnih proizvodov v razvijajočih državah in dobro poznana na svetovnem kavnem trgu, kjer ima velik vpliv na ljudi s svojo proizvodnjo, prodajo in industrijo. Poleg tega je kava široko potrošen in zelo očiten proizvod. V kombinaciji s tema dvema dejavnikoma se meni, da je kava pogosta tema raznih političnih debat ter razvojnih idej na podlagi odnosov med razvitimi in razvijajočimi se državami. ECF sodeluje v teh razpravah z aktualnimi informacijami, ki predstavljajo korist za trgovanje in industrijo s kavo.

3. Logistika

Kava prepotuje dolgo pot od proizvodnje do pražarn ali industrije za topljeno kavo in da postane pravi proizvod na pravem mestu in v pravem trenutku, se lahko iz dneva v dan veliko spremeni. Transportno združenje ECF-ja pogosto organizira srečanja z organizacijami, ki skrbijo za ustrezne prevozne linije, prevozno tehnologijo, kvaliteto embalaže ...

4. Pogodbe

Trgovina z zeleno kavo je uspešnejša, če je pošiljka kupljena in prodana pod enakovrednimi prodajnimi pogoji. Ti temeljijo na sprejetju odgovornosti prodajalcev in kupcev na primer: za podpisne sporazume, zavarovanja, arbitražo. Pogodbeno združenje ECF-ja izdaja tri različne glavne standardne kavne pogodbe, ki v osnovi temeljijo na specifičnih pogodbah med kupci in prodajalci.

5. Končni trgi

Z veliko količino kave se trguje na blagovnih borzah v Londonu (LIFFE) in v New Yorku (NYBOT). Uspeh tega trgovanja je zelo pomemben za globalno kavno industrijo. Končno tržno združenje ECF-ja skrbi za razvoj, individualne postopke ter široko mrežo možnosti pri trgovanju s kavo na teh borzah.

6. Statistika

ECF vsako leto izda Evropsko poročilo o kavi z osnovnimi informacijami o evropskem trgu, ter nacionalnih trgih članic ECF-ja. Evropsko poročilo o kavi izide vsako leto meseca junija.

7. Trg kave

Kava raste v več kot petdesetih proizvodnih državah in se porablja povsod po svetu. Kavni sektor je zares globalno združenje in ECF skrbi za odlične odnose s sestrskimi organizacijami ter številnimi državami proizvajalkami in porabnicami kave. Izvoz in uvoz kave in kavnih proizvodov temelji na evropski zakonodaji.

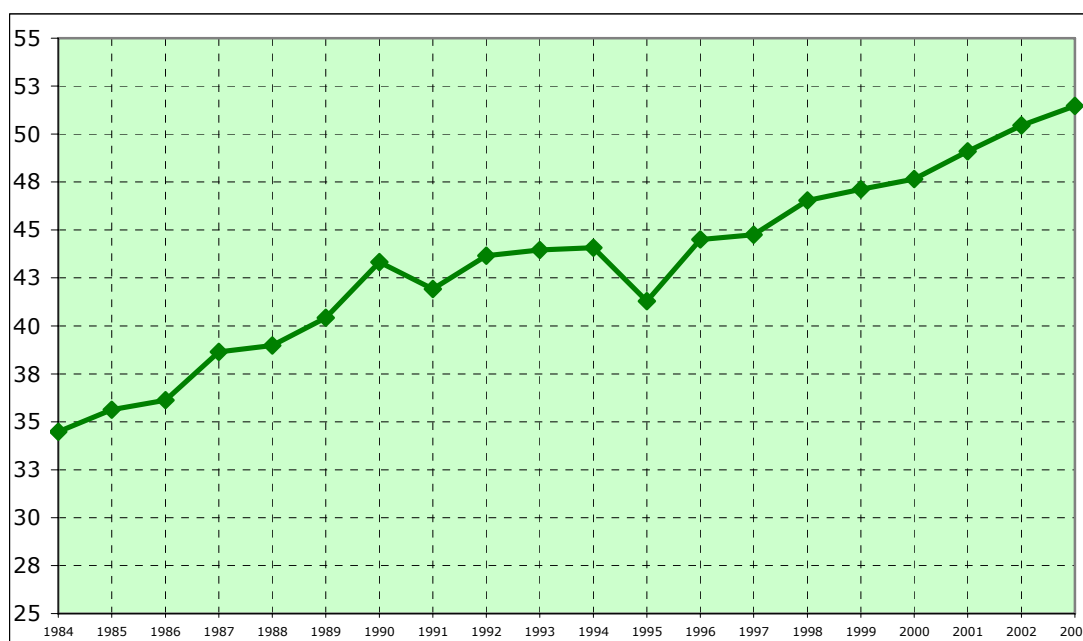
6.4. EVROPSKI TRG KAVE V ZADNJIH LETIH

Države EU niso pridelovalke kave, ker nimajo naravnih pogojev, ki jih zahteva sama pridelava oziroma gojenje kave. Je pa področje med največjimi uvozniki kave (v letu 2003 je to znašalo 46 % celotnega uvoza kave) na svetu in igra pomembno vlogo na svetovnem trgu kave. Države EU so tudi ene izmed redkih članic ICO-ja (EU to take action on global coffee crisis, 2004).

Nobena od držav članic EU ni pridelovalka kave, torej ni potrebna nobena regulativa za zaščito pridelovalcev kave v EU. Prav tako ni carin in kvot pri uvozu v EU.

Kot bo razvidno iz slike 7 v nadaljevanju dela je uvoz kave v države EU (15) v letih od 1984 do 2003 konstantno naraščal oziroma se večal. EU kot celota predstavljajo danes največjega uvoznika kave na svetu. Če primerjamo generacijo staršev in generacijo mladih, lahko to utemeljimo, da so včasih na dan popili eno majhno kavno skodelico, zdajšnji generaciji mladih pa je včasih premalo še velika čajna skodelica na dan. Seveda to vpliva na samo porabo in posledično na uvoz.

Slika 7: Uvoz kave v države EU (15) v letih od 1984 do 2003 v 60-kilogramskih vrečah (v milijonih)

Vir: ICO – International Coffee Organization, 2004

Kadar uvažamo nepraženo kavo s kofeinom v EU, ni nobenih carinskih dajatev, pri uvozu nepražene kave brez kofeina iz Brazilije je carinska stopnja 8,3 %. Za uvoz nepražene kave brez kofeina v EU s Kube, Vzhodnega Timorja, Indije, Indonezije, Malezije, Mehike,

Paragvaja, Filipinov, Šrilanke, Tajlanda in Vietnam pa je carinska stopnja 4,8 % (Carinski urad Republike Slovenije, 2004).

Pri uvozu kave države članice EU obračunajo tudi davek na dodano vrednost (v nadaljevanju DDV).

Tabela 10: DDV pri uvozu kave v EU v letu 2002 (v %)

DRŽAVE	DDV
Avstrija	20
Belgija/Luksemburg	6
Danska	25
Finska	17
Francija	5,5
Nemčija	7
Grčija	20
Irska	13,5
Italija	8
Nizozemska	6
Portugalska	17
Španija	7
Švedska	12
Velika Britanija	0

Vir: European Coffee Report, 2002

V Belgiji se obračuna še 0,20 € na kilogram in na Danskem 5,45 DEK na kilogram pri uvozu kave. Vse ostale države članice EU teh dajatev ne poznajo (European Coffee Report, 2002). Uvoznih kvot pri uvozu kave ni. Iz tabele je razvidno, da največ davka pobere Danska in nato naša severna sosedja Avstrija, ne glede na to sta po porabi kave na prebivalca v svetovnem merilu zelo visoko.

Tabela 11: Uvoz kave (kofeinske) v EU po državah izvoznicah v letih od 2000 do 2002 v 60-kilogramskih vrečah (v milijonih)

	2000		2001		2002	
	vreče	%	vreče	%	vreče	%
Brazilija	8,37	22,82	10,19	26,63	12,93	33,00
Vietnam	4,65	12,67	5,96	15,58	5,46	13,94
Kolumbija	3,24	8,82	3,55	9,29	3,60	9,20
Uganda	1,69	4,61	1,39	3,64	1,78	4,54
Indonezija	1,38	3,76	1,58	4,12	1,68	4,27
Honduras	1,36	3,70	1,36	3,56	1,64	4,19
Indija	1,77	4,83	1,48	3,87	1,58	4,04
Peru	1,06	2,88	1,29	3,37	1,51	3,85
Slonokoščena obala	1,48	4,04	1,66	4,34	1,06	2,71

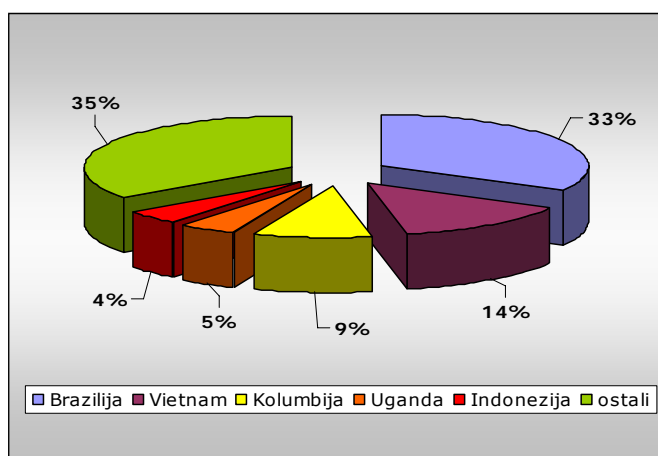
Gvatemala	1,68	4,59	1,38	3,60	0,90	2,29
Etiopija	1,08	2,95	0,50	1,31	0,79	2,03
Salvador	1,06	2,88	0,85	2,23	0,79	2,03
Kostarika	1,04	2,83	0,85	2,23	0,78	1,99
Kamerun	1,15	3,14	1,07	2,80	0,72	1,84
Papua Nova Gvineja	0,64	1,74	0,62	1,62	0,55	1,40
Kenija	0,96	2,61	0,82	2,13	0,53	1,36
Mehika	0,57	1,56	0,54	1,40	0,48	1,23
Nikaragva	0,65	1,78	0,80	2,09	0,46	1,18
Tanzanija	0,47	1,28	0,49	1,29	0,28	0,72
Burundi	0,27	0,74	0,19	0,49	0,20	0,50
Ostali	2,11	5,76	1,69	4,41	1,44	3,68
Skupaj	36,69	100,00	38,27	100,00	39,19	100,00

Vir: European Coffee Report, 2002

Iz tabele je razvidno, da ostaja Brazilija največji dobavitelj kave v EU in je v letih od 2000 do 2002 povečala število 60-kilogramskih vreč za 2,8 milijona. Vietnam je obdržal svoje drugo mesto, čeprav je v letu 2002 izvozil za 0,5 milijona manj vreč kot v letu poprej. Kolumbija ostaja na tretjem mestu in je celo povečala število vreč za 0,36 milijona v obdobju od 2000 do 2002. Slonokoščena obala, četrti dobavitelj v letu 2001, je padla na deveto mesto v letu 2002. Uganda, ki je v letu 2001 zasedla sedmo mesto, je v letu 2002 napredovala na četrto mesto, medtem ko ostaja Indonezija med dobavitelji na petem mestu. Bodisi za napredovanje ali nazadovanje po lestvici navzgor ali navzdol je treba vzroke iskati bodisi v nižji proizvodnji, nizkih cenah, klimatskih razmerah, kvaliteti posamezne vrste kave...

Slika 8 predstavlja nazornejši prikaz petih največjih dobaviteljev kave v letu 2002. Razvidno je, da je Brazilija izvozila okrog 33 % vse količine kave, ki so jo uvozile države EU v letu 2002.

Slika 8: Pet največjih dobaviteljev kave v EU v letu 2002 (v %)

Vir: European Coffee Report, 2002

6.4.1. Uvoz surove kave v EU

Priključitev desetih novih članic k EU je vplivala tudi na statistiko trgovanja s kavo. Tržna pravila, značilna za petnajsterico, niso primerljiva z merili petindvajseterice. Poleg tega tudi delitev na zahodno Evropo ter centralno in Vzhodno Evropo zaradi priključitve novih držav ni več enaka, saj so nekatere države vključene v prvo, namesto v drugo skupino. Izraza zahodna Evropa ter centralna oziroma Vzhodna Evropa nista natančno definirana, zato je vključitev države v eno ali drugo skupino zgolj vprašanje politike. V letu 2004 je statistika trgovanja s kavo v analizah vključila Norveško in Švico pod zahodno Evropo, tako da rezultati letošnjega Evropskega poročila za kavo niso povsem primerljivi s predhodnimi poročili.

V letu 2004 je uvoz zelene kave v zahodno Evropo znašal 47,8 milijonov vreč, porast za skoraj 2 % je primerljiv z uvozom zelene kave v letu 2003, ko je le-ta znašal 46,9 milijonov vreč. Trg zahodne Evrope je v okviru uvoza kave v EU najmočnejši. Uvoz zelene kave v petnajsterico EU je porasel za 2,4 % iz 42 milijonov vreč v letu 2003 na 43 milijonov vreč v letu 2004. Medtem ko je uvoz zelene kave v petindvajseterico EU porasel za 2,2 % iz 45,2 milijona vreč v letu 2003 na 46,2 milijona vreč v letu 2004.

Glede na podatke Svetovne organizacije za kavo (ICO) je uvoz zelene kave na področju centralne in Vzhodne Evrope leta 2002 znašal 6 milijonov vreč, kar je za 1,5 % več kot v letu 2001, ko je le-ta znašal 5,2 milijonov vreč.

Tabela 12: Uvoz zelene kave v evropske države od leta 2002 do leta 2004 (v tonah in 60-kilogramskih vrečah) – glej priloge str. 1

Z izjemo Ugande, pet glavnih ponudnikov kave ni zamenjalo pozicije. Uganda je padla s četrtega mesta v letu 2003 na šesto mesto v letu 2004. Brazilija je ostala v letu 2004 glavni ponudnik zelene kave za EU, le z malo manjšo vrednostjo, in sicer 440.000 vreč manj ali v deležu 1,3 % manj kot v letu 2003. Vietnam je ostal drugi največji ponudnik zelene kave za EU v letu 2004, le da se je količina kave dvignila za 1,1 milijona vreč oziroma v deležu 2,5 %, glede na leto 2003. Uvoz zelene kave iz Kolumbije v EU pa je padel v letu 2004 za 300.000 vreč oziroma v deležu 0,9 % v primerjavi z letom 2003. Še vedno pa je Kolumbija tretji največji ponudnik zelene kave v EU.

Tabela 13: Uvoz zelene, nekofeinske kave v EU (25) od leta 2002 do leta 2004 glede na poreklo kave (v vrečah in %) – glej priloge str. 2

6.4.2. Izvoz pražene kave iz EU

EU ni samo najpomembnejši uvoznik zelene kave, ampak tudi pomemben izvoznik končnih proizvodov, povezanih s kavo. Evropski uvoz zelene nekofeinske kave in pražene kave je dobro primerljiv z izvozom nekaterih proizvodov, medtem ko je uvoz in izvoz topljene kave prav tako zelo važen.

V primerjavi z letom 2003 je izvoz zelene kave in zelene nekofeinske kave leta 2004 naraščal. Prav tako je tudi izvoz pražene in topljene kave narasel za 14 % oziroma za 2 %. Uvoz zelene nekofeinske kave je leta 2004 v primerjavi z letom poprej narasel na celih 46 %. Uvoz pražene kave je ostal skoraj nespremenjen, medtem ko je uvoz topljene kave padel za 5 %.

Tabela 14: EU (25) uvoz in izvoz zelene kave in (pol) proizvodov iz neevropskih destinacij v evropske destinacije (v tonah) – glej priloge str. 3

Skupni izvoz zelene pražene kave in zelene kofeinske kave na področja, ki niso v EU, se je leta 2004 povečal za 14 %. Od vseh destinacij je izvoz kave v Združene države Amerike še vedno največji, kljub temu da je v letu 2003 utrpel največji padec zadnjih treh let. Prav tako je izvoz v Ukrajino v zadnjih treh letih upadel, medtem ko je izvoz v Romunijo stalno naraščal.

Tabela 15: EU (25) izvoz pražene kave (kofein) v neevropske destinacije – glej priloge str. 3

Evropski izvoz topljene kave na destinacije izven EU so v letu 2004 najboljše zaznamovale naslednje države: Rusija, Ukrajina in Turčija. Leta 2004 je izvoz topljene kave v Rusijo iz EU padel za 13 %, medtem ko je izvoz v Ukrajino in Turčijo narasel za 36 % oziroma za 32 %.

Tabela 16: EU (25) izvoz topljene kave v neevropske destinacije – glej priloge str. 4

Nekatere kavne države imajo precejšnjo proizvodnjo in izvoz topljene kave. Tabela 17 nam kaže pet glavnih neevropskih držav proizvajalk kave, ki izvažajo topljeno kavo v EU. V letu 2004 je Brazilija ostala največja neevropska država po izvozu topljene kave v EU, le da je dosegla malce nižjo količino, ampak zato večji delež izvoza topljene kave v EU kot v letu 2003. Ekvador je zavzel drugo mesto, medtem ko je bil leto poprej četrti. Švica je padla iz drugega na tretje mesto. Kolumbija je leta 2004 v primerjavi z letom 2003 izgubila na količini in na tržnem deležu.

Tabela 17: EU (25) izvoz topljene kave iz neevropskih destinacij – glej priloge str. 4

Podatki o kavi, ki jih kaže tabela 18, so zelo pomembni za evropsko prehrambeno industrijo in tržno bilanco nasploh.

Vrednost izvoza končnih kavnih proizvodov (pražene in topljene kave) na neevropske destinacije je v letu 2004 znašala 509 milijonov EUR. Bila je za 2 % višja kot leto poprej (499 milijonov EUR). Vrednost izvoza končnih kavnih proizvodov na neevropske destinacije je po novem manjša, ker je EU sedaj večja!

Istočasno pa uvoz zelene kave v EU predstavlja skoraj polovico svetovnega trga kave, tako po količini kot tudi po vrednosti, tako da se EU pojmuje za zelo pomembnega tržnega partnerja pri uvozu kave.

Tabela 18: Vrednost EU (25) izvoza in uvoza zelene, pražene in topljene kave (v mio EUR) – glej priloge str. 5

V tabeli 19 je prikazana proizvodnja pražene kave v skoraj vseh članicah EU (15) in nekaterih novih članicah. Prav tako velja tudi za proizvodnjo topljene kave. Pomanjkanje podatkov v tabeli pomeni, da le-ti niso bili razpoložljivi ali pa da države niso imele omenjene proizvodnje kave v tem letu (2003).

Tabela 19: Proizvodnja pražene in topljene kave v izbranih evropskih državah in kandidatkah članicah v letu 2003 (v tonah) – glej priloge str. 5

6.5. STANJE TRGA KAVE V NEKATERIH DRŽAVAH EU LETA 2004

6.5.1. Trg kave v Avstriji, Nemčiji, Italiji, Franciji in Švici

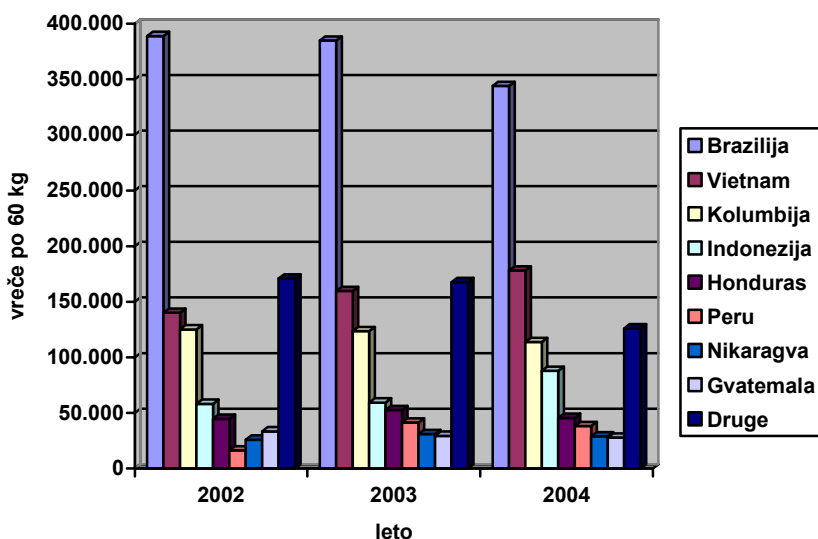
AVSTRIJA

1. UVOZ ZELENE KAVE V AVSTRIJO

Uvoz zelene nekofeinske kave je v letu 2004 dosegel vrednost 990.011 šestdeset kilogramskih vreč ali 59.400 ton. Zabeležen je bil torej padec za 5,6 % v primerjavi z letom 2003, ko je uvoz zelene nekofeinske kave znašal 1.048.736 vreč ali 62.306 ton. Uvoz zelene nekofeinske kave je bil manjši za 50.800 vreč ali 3.048 ton v letu 2004. To je za 3,1 % manj kot preteklo leto.

Tabela 20: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah) - glej priloge str. 6

Slika 9: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

2. AVSTRIJSKA ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Skupna vrednost avstrijske zunanje trgovine s kavo (zelena kava, pražena kava, instant kava) je leta 2004 znašala 110.639 ton v primerjavi z letom 2003, ko je dosegla vrednost 110.591 ton. Uvoz v Avstrijo je znašal 82.687 ton in je bil za 2,3 % višji kot leta 2003, izvoz kave iz Avstrije v druge države pa je leta 2004 znašal 28.952 ton in je v primerjavi z letom 2003 dosegel padec za 2,7 %.

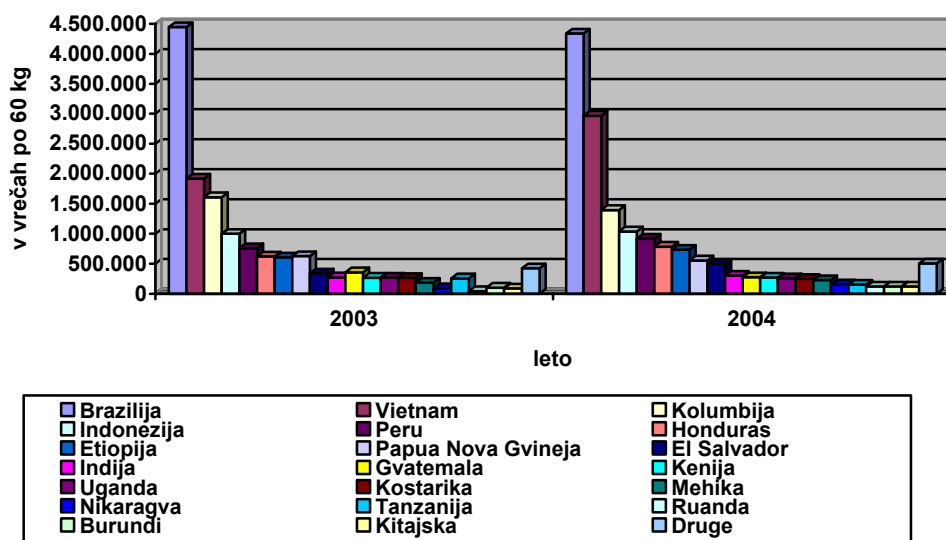
NEMČIJA

1. UVOZ ZELENE KAVE V NEMČIJO

Uvoz zelene nekofeinske kave v Nemčijo je leta 2004 znašal 15,96 milijonov vreč ali 958.080 ton v primerjavi z letom 2003, ko je uvoz zelene nekofeinske kave v Nemčijo znašal 14,54 milijonov vreč ali 872.520 ton. Neto vrednost uvožene kave v Nemčiji je leta 2004 znašala 15.960.567 vreč ali 957.634 ton, medtem ko je leta 2003 znašala 14.517.288 vreč ali 871.037 ton.

Tabela 21: Neto uvoz nekofeinske zelene kave (v 60-kilogramskih vrečah) – glej priloge str. 6

Slika 10: Neto uvoz nekofeinske zelene kave (v 60-kilogramskih vrečah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

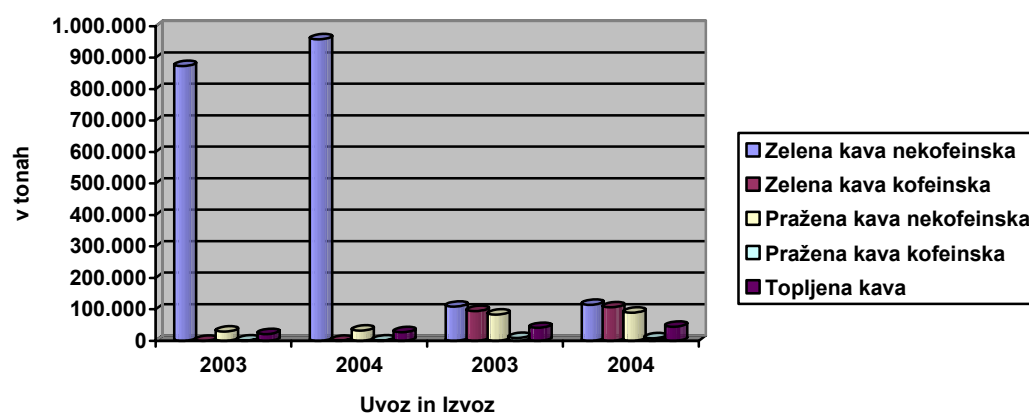
2. NEMŠKA ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Če pogledam skupen uvoz in izvoz kave, bi lahko rekel, da skoraj ni velikih sprememb v letu 2004, razen večje vrednosti uvoza zelene kofeinske kave. Ta je bila uvožena predvsem iz

Italije (84 %) in iz Francije (14 %). V letu 2004 sta bila največja ponudnika kave za Nemčijo Avstrija (37 %) in Italija (41 %). Nemčija je topljeno kavo uvažala še iz Nizozemske (20 %), Belgije (19 %), Brazilije (15 %), Velike Britanije (15 %), Ekvadorja (11 %), Švice (5 %) in Kolumbije (4 %). Izvoz pražene kave iz Nemčije pa je bil v večini namenjen na Nizozemsko (16 %), Poljsko (15 %), Francijo (12 %), Avstrijo (9 %) in Belgijo (8 %). Izvoz topljene kave je bil leta 2004 namenjen v Rusijo (14 %), Veliko Britanijo (13 %), Francijo (11 %), Poljsko (9 %) in Nizozemsko (8 %).

Tabela 22: Zunanja trgovina s kavo (v tonah) - glej priloge str. 7

Slika 11: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

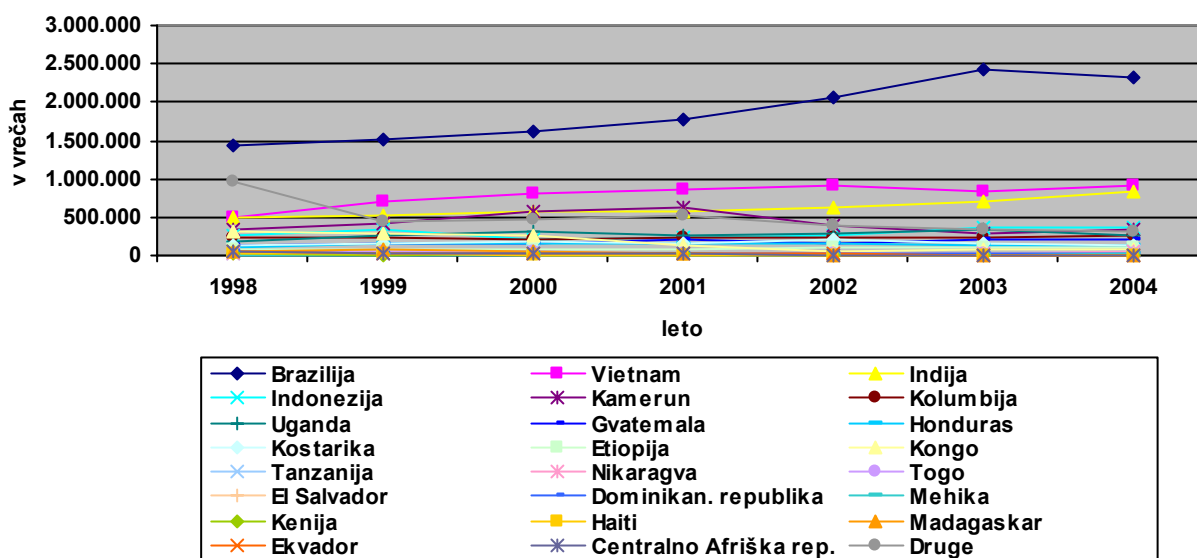
ITALIJA

1. UVOZ ZELENE KAVE V ITALIJO

Leta 2004 je bilo v Italijo uvoženih 6.457.437 vreč ali 387.446 ton zelene kave, kar je za 1,18 % več kot v letu 2003.

Tabela 23: Uvoz zelene kave (v vrečah) – glej priloge str. 7

Slika 12: Uvoz zelene kave (v vrečah)

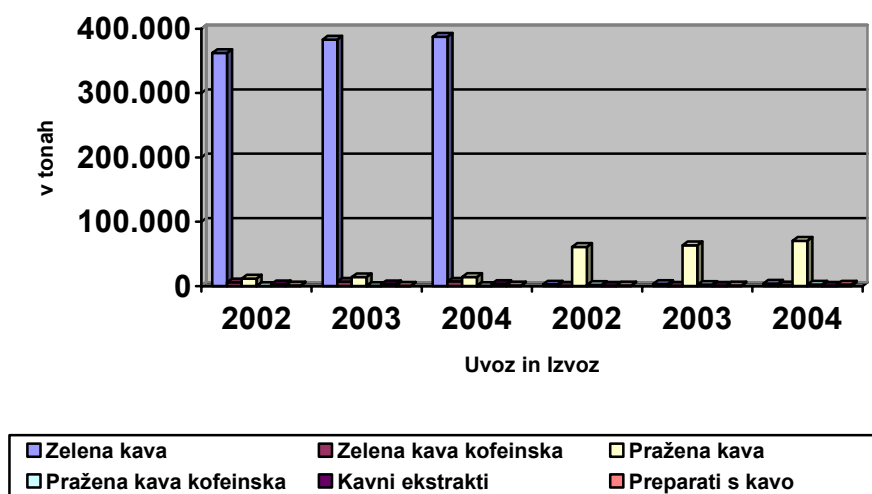
Vir: Evropsko poročilo, 2004

2. ITALIJANSKA ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Celoten uvoz zelene kave v Italijo v letu 2004 narašča, in sicer v vseh oblikah kave, prav tako velja za izvoz vseh oblik kave iz Italije. Izvoz pražene kave iz Italije je med ostalimi oblikami kave že nekaj let največji. Zaradi tega je večina italijanskih pražarn zelo uspešnih in so ene največjih izvoznikov kave iz Italije.

Tabela 24: Zunanja trgovina s kavo (v tonah) – glej priloge str. 8

Slika 13: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

FRANCIJA

1. UVOZ KAVE V FRANCIJO

Uvoz zelene nekofeinske kave je v letu 2004 znašal 234.856 ton ali 3.914.267 vreč, kar je za 18 % manj kot leta 2003, ko je uvoz znašal 287.410 ton ali 4.790.167 vreč. Uvoz vseh kavnih proizvodov pa je leta 2004 znašal 372.969 ton ali 6.216.150 vreč, kar je za 9,7 % manj kot v letu 2003 (413.222 ton ali 6.887.033 vreč), vzrok je v večji porabi in uporabi substitutov.

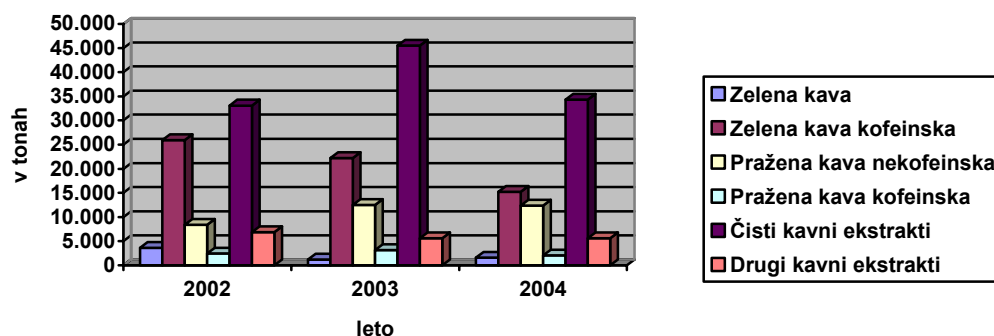
Tabela 25: Uvoz zelene in proizvedene kave (v tonah in %) – glej priloge str. 9

2. FRANCOŠKA ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Nižja izvozna vrednost kofeinske zelene kave (2.039 ton) in čistih kavnih ekstraktov (34.337 ton) je povzročila, da se je skupna vrednost izvoz kave iz Francije znižala za 21 % v letu 2004. Tako je dosegla vrednost le 71.157 ton.

Tabela 26: Izvoz kave (v tonah) – glej priloge str. 9

Slika 14: Izvoz kave (v tonah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

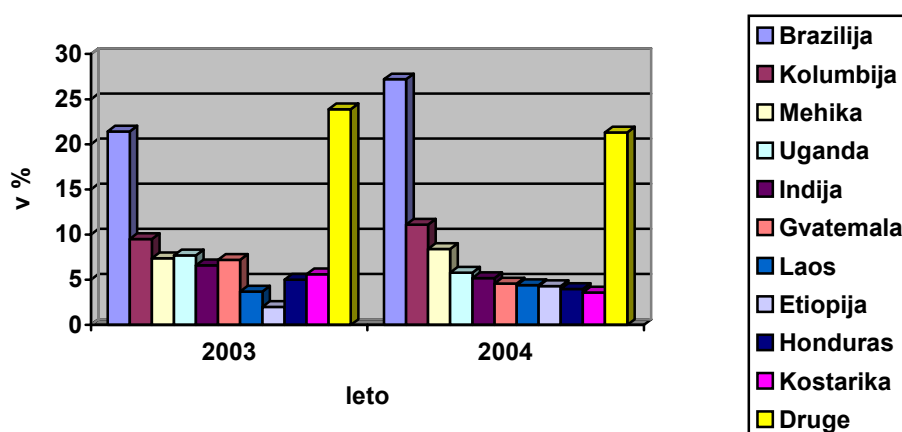
ŠVICA

1. UVOZ ZELENE KAVE V ŠVICO

Uvoz zelene nekofeinske kave v Švico je leta 2004 znašal 65.846 ton ali 1.097.433 vreč. To je za 8,9 % manj v primerjavi z letom 2003, ko je uvoz zelene nekofeinske kave v Švico znašal 72.243 ton ali 1.204.050 vreč. Če pogledamo procentualno razdelitev, so v letu 2004 svoj delež uvoza v Švico povečale Brazilija, Kolumbija in Mehika. Delež Ugande in Indije pa je v primerjavi s predhodnim letom upadel.

Tabela 27: Uvoz zelene nekofeinske kave (v %) – glej priloge str. 9

Slika 15: Uvoz zelene nekofeinske kave (v %)

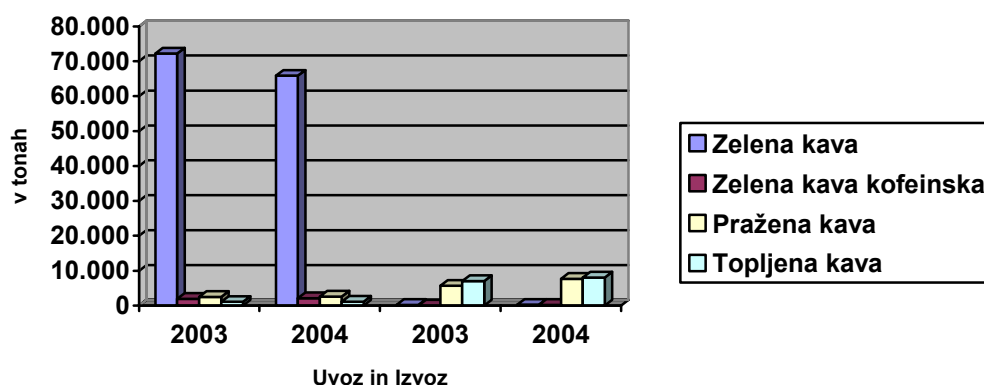
Vir: Evropsko poročilo, 2004

2. ŠVICARSKA ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Izvoz zelene kave in zelene kofeinske kave iz Švice je neznaten, medtem ko se je izvoz pražene kave v letu 2004 povečal za 36 %, topljene pa za 15 %. Uvoz kave je največji pri zeleni kavi, čeprav je leta 2004 nekoliko upadel.

Tabela 28: Zunanja trgovina s kavo (v tonah) – glej priloge str. 10

Slika 16: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

6.5.1.1. Analiza trgov kave v Avstriji, Nemčiji, Italiji, Franciji in Švici

1. UVOZ ZELENE KAVE

Leta 2004 je bilo največ zelene kave uvožene v Nemčijo. Sledita ji Italija in Francija. Tretja po vrsti je Švica in zadnja še Avstrija, ki je leta 2004 uvozila najmanj zelene kave v zgoraj

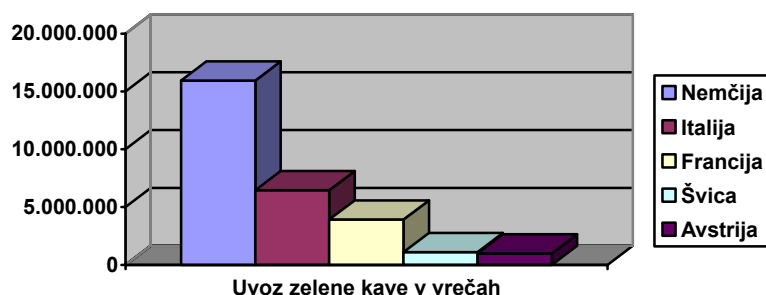
omenjeni skupini držav. Uvoz zelene kave se je leta 2004 v primerjavi z letom 2003 povečal le v Nemčiji in Italiji, medtem ko se je v ostalih omenjenih državah (Avstrija, Francija in Švica) tega leta zmanjšal. Za nazornejši prikaz prikazujem tabelo in sliko za omenjene države.

Tabela 29: Uvoz zelene kave po državah v vrečah za leto 2004

Država	Uvoz zelene kave v vrečah
Nemčija	15.960.000
Italija	6.457.437
Francija	3.914.267
Švica	1.097.433
Avstrija	990.011
SKUPAJ	28.419.148

Vir: Evropsko poročilo, 2004

Slika 17: Uvoz zelene kave po državah v vrečah za leto 2004

Vir: Evropsko poročilo, 2004

2. ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Leta 2004 je bilo največ kave izvožene iz Nemčije. Sledita ji Italija in Francija. Najmanj kave pa je bilo leta 2004 izvožene iz Avstrije in Švice.

6.5.2. Trg kave v Belgiji, Luksemburgu, Danski, Finski in Norveški

BELGIJA IN LUKSEMBURG

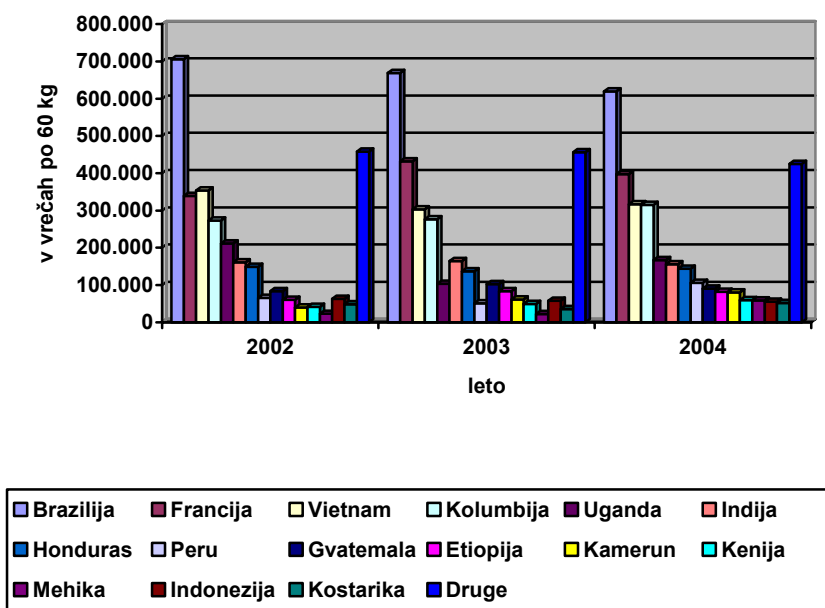
1. UVOZ ZELENE KAVE V BELGIJO IN LUKSEMBURG

Uvoz zelene nekofeinske kave v Belgijo in Luksemburg je leta 2004 dosegel vrednost 3.123.954 vreč ali 187.437 ton. To je za 3,96 % več kot v letu 2003 in za 1,59 % več kot v letu 2002. Skupna vrednost uvožene zelene kave pa je v letu 2004 znašala 3.219.262 vreč ali 193.156 ton.

Tabela 30: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah) – glej priloge str. 10

Slika 18: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah)

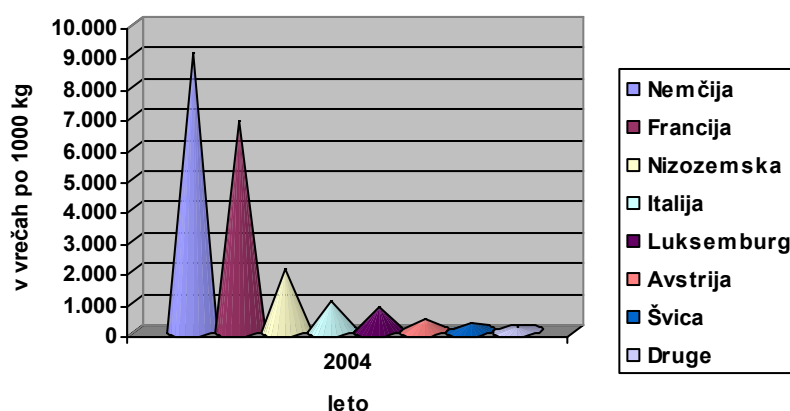
Vir: Evropsko poročilo, 2004

2. BELGIJSKA IN LUKSEMBURŠKA ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Belgijska zunanja trgovina za praženo kavo ni tako močna, ampak je bolj uspešna na področju izvoza končnih izdelkov, povezanih s kavo. Belgijski izvoz je zato 2,8 krat večji kot uvoz. Na podlagi tega je uvoz pražene kave v Belgijo in Luksemburg leta 2004 znašal 20.388 vreč, medtem ko je izvoz pražene kave v istem letu znašal 58.041 ton. Največ trgovanja Belgija opravi s svojimi sosedi.

Tabela 31: Uvoz pražene kave (v 1000-kilogramskih vrečah) – glej priloge str. 11

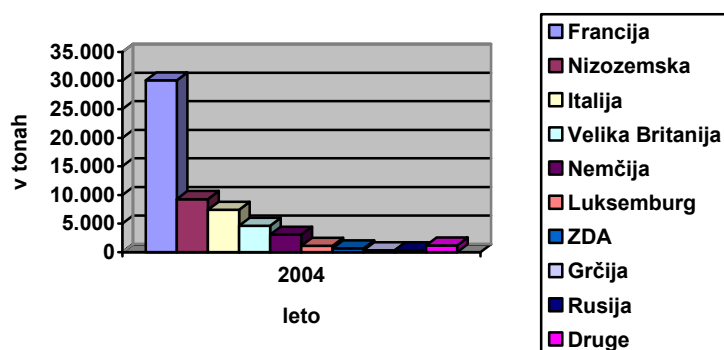
Slika 19: Uvoz pražene kave (v 1000-kilogramskih vrečah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

Tabela 32: Izvoz pražene kave (v tonah) – glej priloge str. 11

Slika 20: Izvoz pražene kave (v tonah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

DANSKA

1. UVOZ ZELENE KAVE NA DANSKO

Uvoz zelene nekofeinske kave na Dansko iz vseh držav skupaj je leta 2004 znašal 913.712 vreč ali 54.823 ton, predhodno leto pa 854.377 vreč ali 51.263 ton, kar je v primerjavi z letom 2004 za 7 % manj.

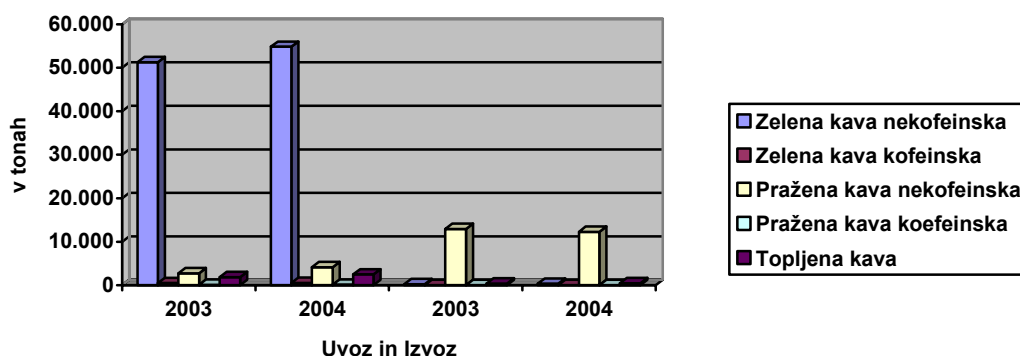
Tabela 33: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah) – glej priloge str. 12

2. DANSKA ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Leta 2004 je uvoz vseh oblik zelene kave narasel, v primerjavi z letom 2003. Kar zadeva uvoz končnih kavnih izdelkov, je Nemčija ostala najpomembnejši izvoznik pražene kave na Dansko v letu 2004. Njen delež je znašal 39 %. Sledita ji Švedska s 37 % in Nizozemska z 11 %. Najpomembnejši izvoznik topljene kave na Dansko je v letu 2004 postala Francija s svojimi 27 %. Največ pražene kave je Danska v letu 2004 izvozila na Švedsko (39 %).

Tabela 34: Zunanja trgovina s kavo na EU trgu (v tonah) - glej priloge str. 12

Slika 21: Zunanja trgovina s kavo na EU trgu (v tonah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

FINSKA

1. UVOZ ZELENE KAVE NA FINSKO

Leta 2004 je Finska uvozila 1.058.831 vreč zelene kave, kar je za 3,5 % več kot leta 2003.

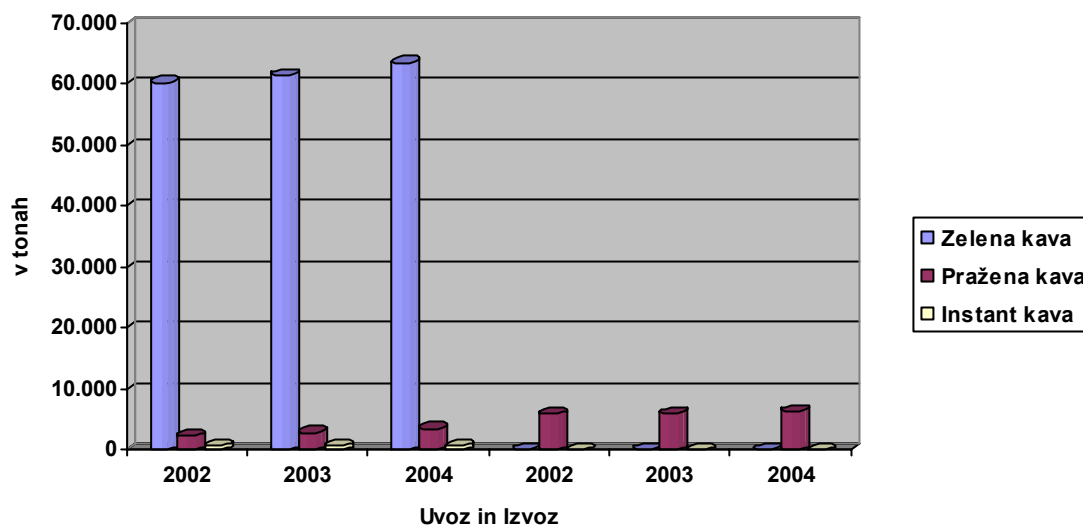
Tabela 35: Uvoz zelene kave v letih od 1993 do 2004 (v 60-kilogramskih vrečah) – glej priloge str. 12

2. FINSKA ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Finska je leta 2004 uvozila 63.530 ton zelene kave. Uvoz je bil za 3,5 % višji kot prejšnje leto. Izvozila pa je 102 toni zelene kave, kar je manj kot leta 2003 (157 ton). Leta 2004 je uvozila tudi 6.332 ton pražene kave. To je za 4,8 % več kot prejšnje leto. Glavna izvozna destinacija je bila Estonija (96,3 %).

Tabela 36: Zunanja trgovina s kavo (v tonah) – glej priloge str. 13

Slika 22: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

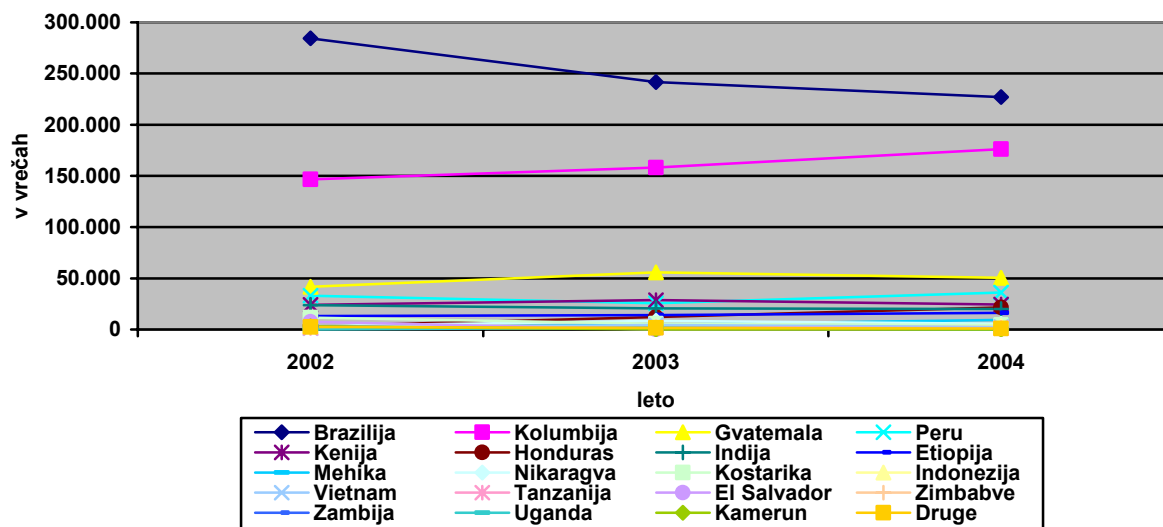
NORVEŠKA

1. UVOZ ZELENE KAVE NA NORVEŠKO

Na Norveško je bilo leta 2004 uvoženih 600.672 vreč ali 36.040 ton zelene nekofeinske kave. To je za 2,1 % več kot leto poprej, ko je uvoz zelene nekofeinske kave znašal 588.326 vreč ali 35.299 ton.

Tabela 37: Uvoz nekofeinske zelene kave (v vrečah) – glej priloge str. 13

Slika 23: Uvoz nekofeinske zelene kave (v vrečah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

2. NORVEŠKA ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Leta 2004 je uvoz zelene nekofeinske kave narasel za 2,1 %, iz 35.299 ton na 36.040 ton. Uvoz zelene kofeinske kave pa iz 239 ton na 274 ton. Uvoz pražene nekofeinske kave je narasel leta 2004 za 30,3 %. Najpomembnejši ponudnik nekofeinske pražene kave je bila Švedska (822 ton). Tudi uvoz topljene kave je bil leta 2004 malo višji, in sicer 1.461 ton v primerjavi z letom 2003, ko je bil 1.429 ton. Največji ponudnik topljene kave leta 2004 je bila Švica, saj je iz nje Norveška uvozila kar eno tretjino vse topljene kave (519 ton).

Tabela 38: Zunanja trgovina s kavo (v tonah) – glej priloge str. 14

6.5.2.1. Analiza trgov kave v Belgiji, Luksemburgu, Danski, Finski in Norveški

1. UVOZ ZELENE KAVE

V Belgijo in Luksemburg je bilo leta 2004 za 3,96 % uvoženih vreč več kot v letu 2003. Pri Danski je bila leta 2004 ta številka za 7 % večja kot leto poprej, pri Finski za 3,5 % več kot leto poprej, na Norveško pa za 2,1 % več kot leta 2003.

Leta 2004 je bilo največ zelene kave uvožene v Belgijo in Luksemburg. Sledita jima Finska in Danska. Najmanj zelene kave pa je bilo tega leta uvožene na Norveško.

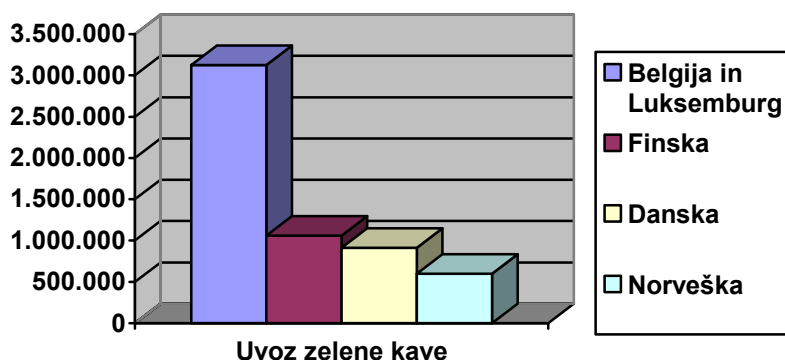
Uvoz zelene kave se je leta 2004 v primerjavi z letom 2003 v vseh zgoraj omenjenih državah povečal.

Tabela 39: Uvoz zelene kave po državah v vrečah za leto 2004

Države	Uvoz zelene kave v vrečah
Belgija in Luksemburg	3.123.954
Finska	1.058.831
Danska	913.712
Norveška	600.672
SKUPAJ	5.697.169

Vir: Evropsko poročilo, 2004

Slika 24: Uvoz zelene kave po državah v vrečah za leto 2004

Vir: Evropsko poročilo, 2004

2. ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Leta 2004 je bilo iz Belgije in Luksemburga izvoženih 58.041 ton kave, leto poprej pa le 56.240 ton kave. Izvoz kave iz Danske je leta 2004 znašal 13.103 tone, medtem ko je bil leta 2003 višji, in sicer 13.578 ton. Leta 2004 je bilo iz Finske izvoženih 6.466 ton kave, leto poprej pa le 6.215 ton. Izvoz kave iz Norveške je leta 2004 znašal 331 ton, medtem ko je bil leta 2003 višji, in sicer 373 ton.

Leta 2004 je bilo največ kave izvožene iz Belgije in Luksemburga. Sledita jima Danska in Finska. Norveška pa je tega leta zabeležila najmanjši izvoz v primerjavi z zgoraj navedenimi državami.

6.5.3. Trg kave v Veliki Britaniji, Irski, Švedski in na Nizozemskem

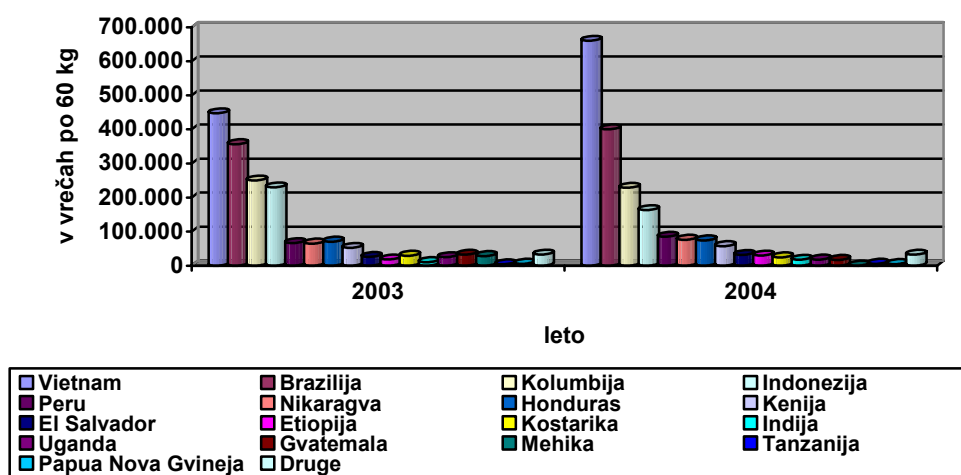
VELIKA BRITANIJA

1. UVOZ ZELENE KAVE V VELIKO BRITANIJO

Leta 2004 je uvoz zelene nekofeinske kave v Veliko Britanijo znašal 1.929.228 vreč, kar je za 172.818 vreč več kot leta 2003. Tega leta je uvoz zelene nekofeinske kave v Veliko Britanijo znašal 1.756.410 vreč.

Tabela 40: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah) – glej priloge str. 14

Slika 25: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah)

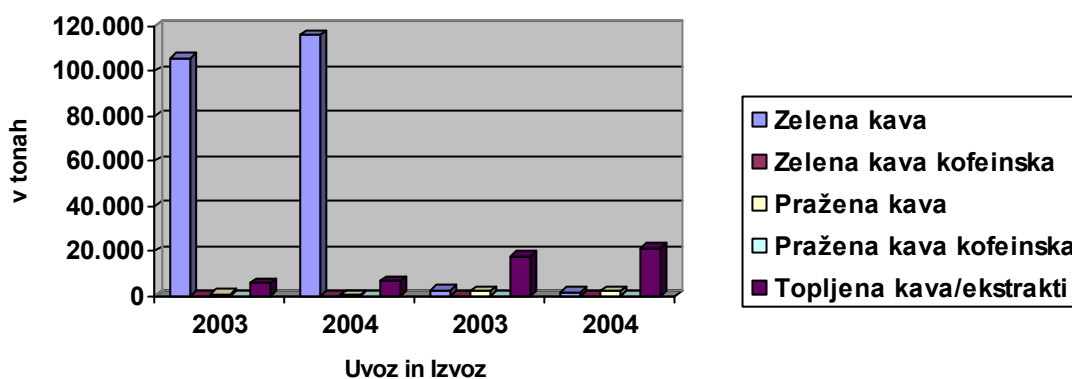
Vir: Evropsko poročilo, 2004

2. BRITANSKA ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Uvoz topljene kave v Veliko Britanijo je leta 2004 narasel za okrog 10,5 %. Največ tovrstne kave je bilo uvožene iz Brazilije (33 %). Izvoz topljene kave je leta 2004 prav tako naraščal, in sicer na 17,1 %, največ jo je bilo izvožene v države EU.

Tabela 41: Zunanja trgovina s kavo (v tonah) – glej priloge str. 15

Slika 26: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

IRSKA

1. UVOZ ZELENE KAVE NA IRSKO

Uvoz zelene nekofeinske kave na Irsko je leta 2004 v primerjavi z letom 2003 padel za 10 %.

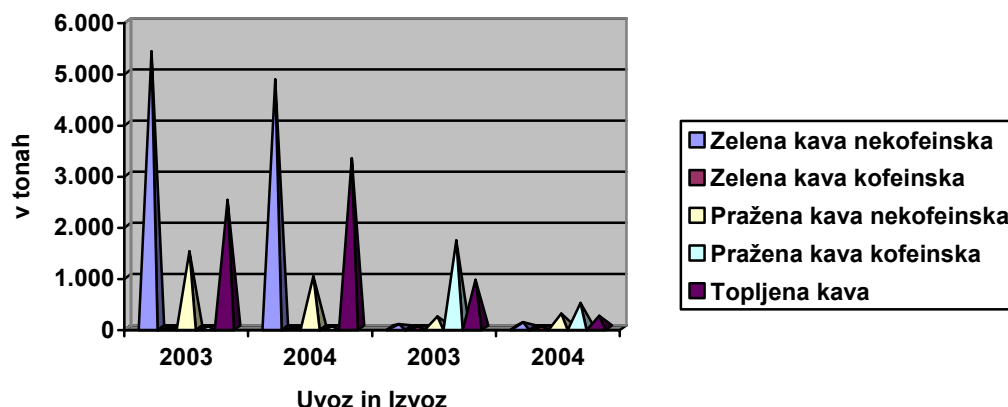
Tabela 42: Uvoz zelene nekofeinske kave (v tonah in v vrečah) – glej priloge str. 15

2. IRSKA ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Skupen uvoz zelene kave v vseh oblikah na Irsko je leta 2004 znašal 9.186 ton, leta 2003 (9.434 ton). Izvoz zelene kave z Irske pa je bil leta 2004 precej nižji kot predhodno leto (1.117 ton → 2.952 ton). Največji vzrok za to razliko je manjši uvoz pražene kofeinske kave, ki je leta 2004 padel na 480 ton.

Tabela 43: Zunanja trgovina s kavo (v tonah) – glej priloge str. 15

Slika 27: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

ŠVEDSKA

1. UVOZ ZELENE KAVE NA ŠVEDSKO

Leta 2004 je bilo na Švedsko uvoženih za 6 % več zelene nekofeinske kave kot leta 2003.

Tabela 44: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah) – glej priloge str. 15

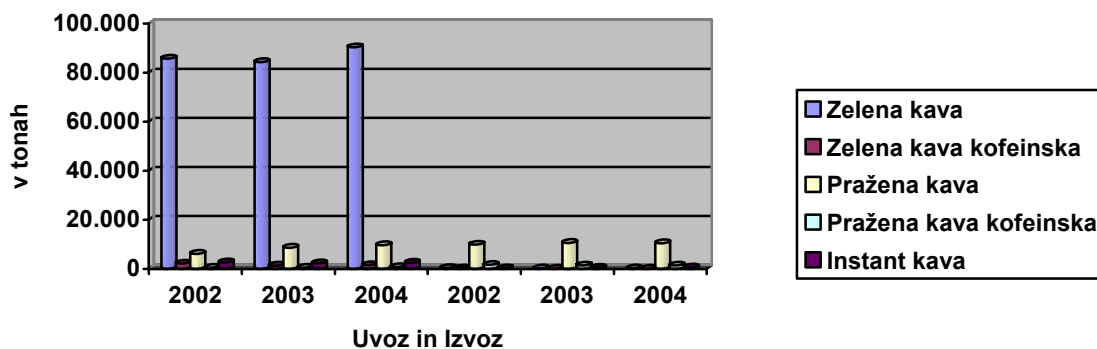
2. ŠVEDSKA ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Švedska je neto izvoznik pražene kave. Večino pražene kave, več kot polovico, izvozijo Švedi v ZDA. Druga največja država je Finska (15 %), sledita ji še Norveška (9 %) in Danska (8 %).

Uvoz pražene kave je leta 2004 narasel za 12 %. Večino kave je uvožene iz Danske (35 %) in Nizozemske (27 %). Sledi še uvoz iz Nemčije, okrog 19 %.

Tabela 45: Zunanja trgovina s kavo (v tonah) – glej priloge str. 16

Slika 28: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

Iz slike 28 se lepo vidi, da pri uvozu izstopa predvsem zelena kava, ki je pred ostalimi omenjenimi vrstami v veliki prednosti. Pri izvozu pa prednjači predvsem pražena kava.

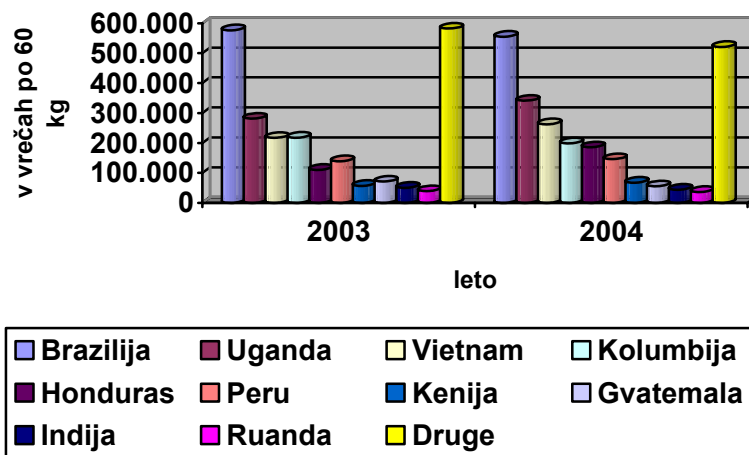
NIZOZEMSKA

1. UVOZ ZELENE KAVE NA NIZOZEMSKO

Leta 2004 je uvoz zelene kave na Nizozemsko dosegel za 3 % več kot v letu 2003.

Tabela 46: Uvoz zelene kave (v 60-kilogramskih vrečah) – glej priloge str. 16

Slika 29: Uvoz zelene kave (v 60-kilogramskih vrečah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

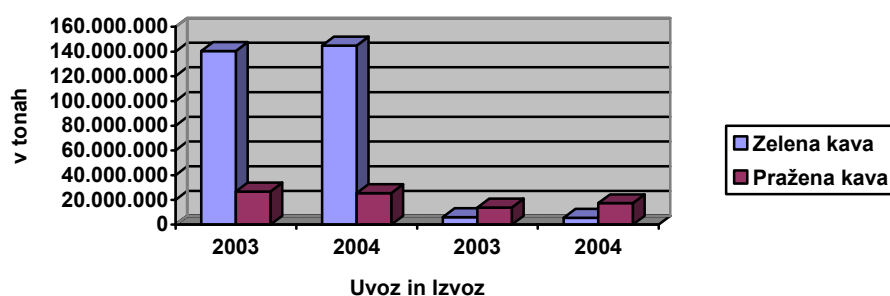

2. NIZOZEMSKA ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Največji uvoz na Nizozemsko predstavlja zelena kava, izvoz pa pražena kava. Leta 2004 je uvoz zelene kave na Nizozemsko narasel na 144.780.990 ton, medtem ko je bil leta 2003 140.519.211 ton. Uvoz pražene kave na Nizozemsko pa je v letu 2004 upadel na 25.414.744 ton. Izvoz pražene kave iz Nizozemske je leta 2004 močno narasel, in sicer na 17.330.836 ton, medtem ko je bil leto poprej 13.879.033 ton.

Tabela 47: Zunanja trgovina s kavo (v tonah) - glej priloge str. 17

Slika 30: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

Podobno kot pri Švedski zunanji trgovini s kavo v primeru Nizozemske zelena kava prednjači pri uvozu, medtem ko je pri izvozu v prednosti pražena kava.

6.5.3.1. Analiza trgov kave v Veliki Britaniji, Irski, Švedski in na Nizozemskem

1. UVOZ ZELENE KAVE

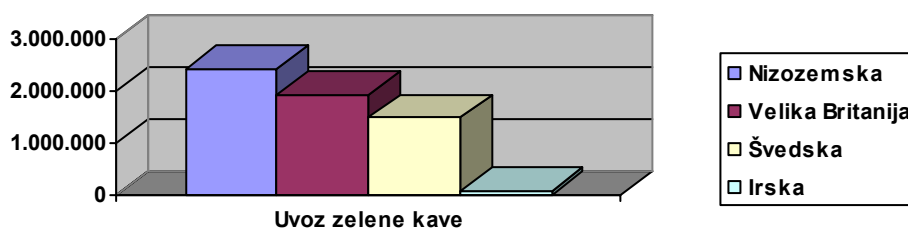
Leta 2004 je bilo največ zelene kave uvožene na Nizozemsko. Sledita ji Velika Britanija in Švedska. Najmanj kave je bilo leta 2004 uvožene na Irsko. Uvoz zelene kave se je leta 2004 v primerjavi z letom 2003 zmanjšal le na Irskem, medtem ko se je v ostalih omenjenih državah povečal.

Tabela 48: Uvoz zelene kave po državah v vrečah za leto 2004

Države	Uvoz zelene kave v vrečah
Nizozemska	2.413.017
Velika Britanija	1.929.228
Švedska	1.483.350
Irška	80.965
SKUPAJ	5.906.560

Vir: Evropsko poročilo, 2004

Slika 31: Uvoz zelene kave po državah v vrečah za leto 2004

Vir: Evropsko poročilo, 2004

2. ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

V letu 2004 je bilo največ kave izvožene na Nizozemsko. Sledita ji Velika Britanija in Švedska. Najmanj kave pa je bilo leta 2004 izvožene na Irsko.

6.5.4. Trg kave v Španiji, Portugalski in Grčiji

ŠPANIJA

1. UVOZ ZELENE KAVE V ŠPANIJO

Leta 2004 je bilo v Španijo uvoženo 3.770.856 vreč ali 226.251 ton zelene kave, kar je za 0,4 % manj kot leta 2003, ko je uvoz zelene kave v Španijo znašal 3.785.850 vreč ali 227.148 ton.

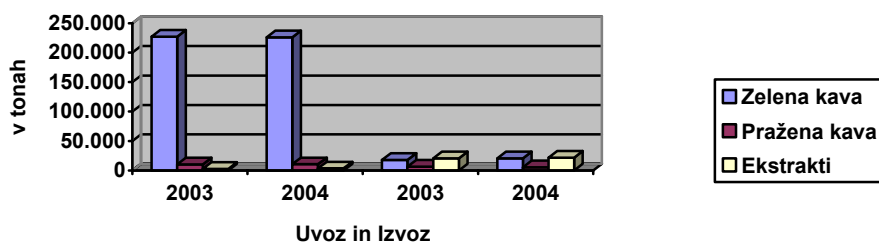
Tabela 49: Uvoz zelene kave (v 60-kilogramskih vrečah) – glej priloge str. 17

2. ŠPANSKA ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Izvoz topljene kave je leta 2004 naraščal, prav tako velja tudi za izvoz zelene kave, medtem ko je izvoz pražene kave leta 2004 utrpel manjši padec. Pri uvozu pa je bilo ravno obratno. Uvoz zelene kave je leta 2004 malce upadel, uvoz ostalih oblik kave je istega leta narasel.

Tabela 50: Zunanja trgovina s kavo (v tonah) – glej priloge str. 18

Slika 32: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

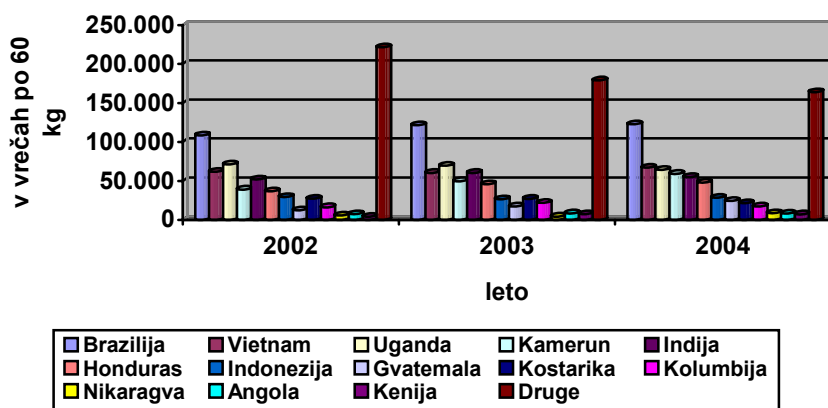
PORTUGALSKA

1. UVOZ ZELENE KAVE NA PORTUGALSKO

Uvoz zelene nekofeinske kave na Portugalsko je leta 2004 znašal 41.808 ton ali 696.805 vreč in je bil le malo nižji od uvoza zelene nekofeinske kave na Portugalsko v letu 2003. Takrat je znašal 41.989 ton ali 699.810 vreč.

Tabela 51: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah) – glej priloge str. 18

Slika 33: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah)

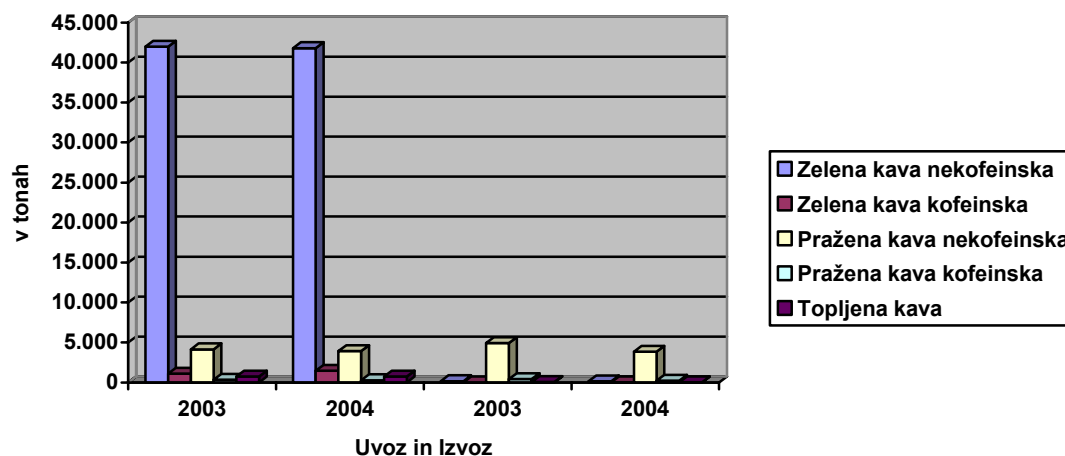
Vir: Evropsko poročilo, 2004

2. PORTUGALSKA ZUNANJA TRGOVINA S KAVO

Uvoz in izvoz različnih oblik kave na Portugalskem je bil zadnji dve leti skoraj nespremenjen. Leta 2004 je bila največja sprememba zabeležena pri izvozu kofeinske kave, saj se je njen delež povečal za eno tretjino. Glavni vir uvoza te kave je bila Nemčija (62 %), sledili pa sta ji še Španija (31 %) in Kolumbija (7 %). Glavni vir uvoza pražene kave leta 2004 je bila Italija (51 %), sledita ji Španija (29 %) in Nemčija (17 %). Španija je izvozila največ pražene kave na Portugalsko, in sicer kar dve tretjini celotnega uvoza vse pražene kave. Glavni vir topljene kave leta 2004 pa sta bili Španija (73 %) in Francija (25 %).

Tabela 52: Zunanja trgovina s kavo (v tonah) – glej priloge str. 18

Slika 34: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Vir: Evropsko poročilo, 2004

GRČIJA

1. UVOZ ZELENE KAVE V GRČIJO

Leta 2004 je uvoz zelene nekofeinske kave v Grčijo v celoti znašal 27.532 ton ali 458.865 vreč. V letu 2003 je bila vrednost malo nižja, in sicer 25.602 toni ali 426.692 vreč. Leta 2004 je porast znašal 7,5 %.

Tabela 53: Uvoz zelene nekofeinske kave (v tonah in vrečah) – glej priloge str. 19

6.5.4.1. Analiza trgov kave v Španiji, Portugalski in Grčiji

1.) UVOZ ZELENE KAVE

Leta 2004 je bilo največ zelene kave uvožene v Španijo. Sledita ji Portugalska in nazadnje še Grčija, ki je tega leta uvozila najmanj zelene kave.

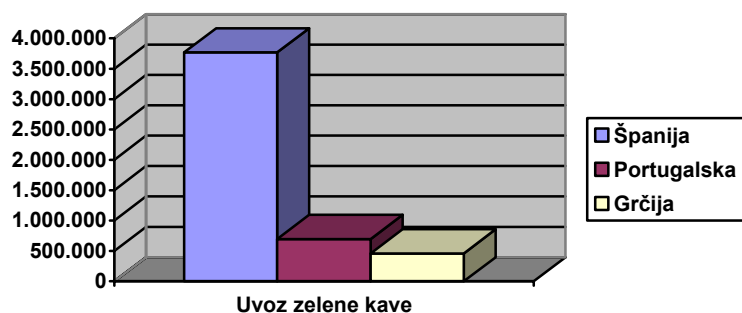
Uvoz zelene kave se je leta 2004 v primerjavi z letom 2003 povečal le v Grčiji, medtem ko je v ostalih zgoraj omenjenih državah v tem letu padel.

Tabela 54: Uvoz zelene kave po državah v vrečah za leto 2004

Države	Uvoz zelene kave v vrečah
Španija	3.770.856
Portugalska	696.805
Grčija	458.865
SKUPAJ	4.926.526

Vir: Evropsko poročilo, 2004

Slika 35: Uvoz zelene kave po državah v vrečah za leto 2004

Vir: Evropsko poročilo, 2004

6.5.5. Trg kave v Sloveniji

SLOVENIJA

1. SPLOŠNE ZNAČILNOSTI SLOVENSKEGA TRGA KAVE

Kavovec v Sloveniji zaradi klimatskih pogojev ne uspeva, zato vso kavo uvozimo. Kava je v Sloveniji izredno priljubljena pijača. Trg kave je specifičen tako glede uvoza, predelave, kot tudi porabe.

Slovenski trg je v primerjavi z drugimi majhen, saj gre za majhno državo s slabima dvema milijonoma prebivalcev. V letih od 1995 do 1997 se je v Sloveniji v povprečju porabilo sedem tisoč ton pražene kave, kar znese 3,5 kg na prebivalca, v primerjavi z letom 1990, ko je bila poraba kave samo 2,5 kg na prebivalca (Jamnik, 1999). Poraba kave na prebivalca je v nekaterih državah zahodne Evrope tudi do trikrat večja kot pri nas v Sloveniji.

Slovenija je leta 1991 liberalizirala uvoz kave. Liberalizacija in prost uvoz surove in pražene kave sta spremenila položaj na trgu glede uvoza, predelave in porabe kave. Pred letom 1991 je delovalo v Sloveniji pet pražarn, danes jih je že sedemkrat toliko. Uvoz in preprodaja kave je pomembna dejavnost velikega števila slovenskih in tujih podjetij s sedežem v Republiki Sloveniji.

Poraba kave ima v Sloveniji tendenco povečevanja. Povprečno slovensko gospodinjstvo je leta 1997 porabilo 11 kg pražene kave. Leta 2003 se je ta številka dvignila preko 15 kg (Statistični letopis, 2004).

Slovenski porabniki še vedno najraje pijejo doma pripravljeno kavo na klasični, to je turški način. V gostinskih lokalih, kavarnah, v službah in drugod se večinoma pripravlja kava ekspreso in kapučino. V zadnjih letih postaja tudi vse bolj zanimivo pitje instant kav in pripravljenih kavnih napitkov. Slovenski porabnik kave je zelo zahteven, razvjen, vendar še vedno zvest domače predelanim oziroma sprženim kavam.

Porabniki kave so skupina prebivalcev v starosti od osemnajstega leta naprej. Predpostavljam, da največ kave porabijo prebivalci med 25 in 65 letom starosti. Kar 60 % slovenskega prebivalstva lahko uvrščamo med redne pivce kave. Kava je bolj priljubljena pijača pri ženskah kot pri moških. Mladi ljudje spreminjajo svoje prehranjevalne in pivske navade in niso tako naklonjeni pitju klasične kave, temveč bolj številnim novim instant kavam in že pripravljenim kavnim napitkom.

Če preračunamo, koliko skodelic kave lahko pripravimo iz enega kilograma pražene kave, potem lahko ocenim, da vsak pivce kave v Sloveniji popije približno dve do tri skodelice kave na dan. Največ kave popijemo v jutranjih in dopoldanskih urah, doma pri zajtrku in v službi med delovnim časom ter po glavnih obrokih ali ob družabnih dogodkih. Manj kave se popije v poznih popoldanskih in večernih urah. Medtem ko je bilo še pred dvajsetimi leti značilno, da se je večino kave popilo doma, se danes večino kave popije izven doma.

Slovenci le redko uživamo čisto, črno kavo. Bolj je v navadi priprava kave z mlekom, kapučino, s smetano, rahlo sladkana s sladkorjem ali s sladkorjem podobnimi sladili. Velika večina porabnikov kave še vedno uživa izključno kavo s kofeinom, medtem ko kavo brez kofeina pijejo predvsem ljudje z zdravstvenimi težavami.

2. PREGLED UVOZA IN IZVOZA SUROVE, PRAŽENE IN TOPLJENE KAVE

Do leta 1991 smo uvažali predvsem surovo kavo, uvoza pražene kave, razen v izjemnih primerih ni bilo. Večina uvoza je potekalo preko Jugoslavije. Z nastankom nove države Slovenije se je dosti spremenilo tudi na področju surove kave. Leta 1991 je Republika Slovenija popolnoma sprostila uvoz kave. Odpravile oziroma zmanjšale so se carine na kavo. Sedaj carin v okviru EU ni več. Ostal je le obvezen davek na dodano vrednost v višini 8,5 %.

Zaradi sprostitev uvoza se je začela v Slovenijo uvažati tudi pražena kava. Uvoz pražene kave je v prvih letih naraščal, z letom 1994 pa je začel upadati. Leta 1997 je uvoz pražene kave dosegel približno 6 % celotnega uvoza kave v Slovenijo (Jamnik, 1999).

Leta 2004 pa je bilo v Slovenijo uvožene 1.308 ton pražene kave, 288 ton topljene kave in kar 9.522 ton surove kave (zelene). Največ surove kave je bilo uvožene iz Brazilije (skoraj polovica vse surove kave). Na drugem mestu po uvozu surove kave v Slovenijo pa je leta 2004 Indija s 1.667 tonami. Največ pražene kave smo uvozili iz Italije (približno 50 %), velik delež pa tudi iz Avstrije (406 ton). Največji delež uvoza topljene kave v Slovenijo je leta 2004 prav tako zabeležila Avstrija (116 ton). Druge države, iz katerih smo uvozili kavo v Slovenijo, pa so bile še: Vietnam, Kolumbija, Uganda, Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Nemčija, Francija in Švica.

Tabela 55: Uvoz kave leta 2004 v tonah

Slovenija: Uvoz kave leta 2004 v tonah					
Zelena kava		Pražena kava		Topljena kava	
Brazilija	4.998	Italija	652	Avstrija	116
Indija	1.667	Avstrija	406	Nemčija	39
Vietnam	873	Hrvaška	216	Italija	38
Kolumbija	793	Brazilija	17	Francija	15
Uganda	264	BIH	5	Švica	7
Druge	928	Druge	13	Druge	12
Skupaj	9.522	Skupaj	1.308	Skupaj	228

Vir: Statistični letopis RS, 2004

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije smo leta 2003 v Slovenijo uvozili za 65.773.000 EUR kave, v primerjavi s predhodnim letom, ko je bil uvoz nižji za 1.911.000 EUR.

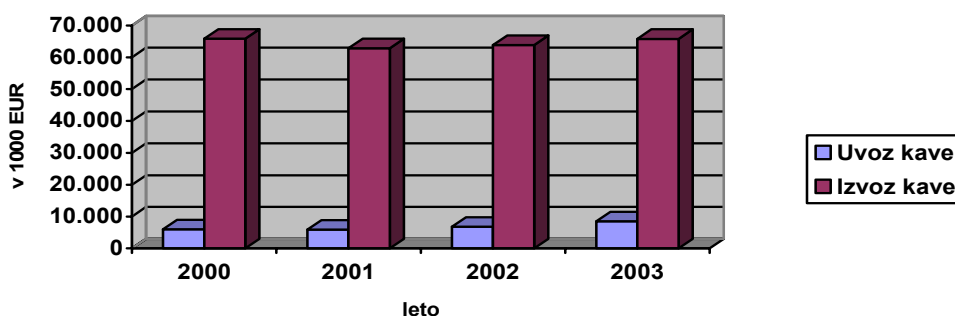
Izvoz kave iz Slovenije je leta 2003 znašal 8.489.000 EUR in je bil za 1.696.000 EUR višji kot predhodno leto.

Tabela 56: Uvoz in izvoz kave v 1000 EUR za leta od 2000 do 2003

Slovenija: Uvoz in izvoz kave za leta od 2000 do 2003 - v 1000 EUR -							
Izvoz				Uvoz			
2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
5.984	5.878	6.793	8.489	65.251	62.832	63.862	65.773

Vir: Statistični letopis RS, 2004

Slika 36: Uvoz in izvoz kave v 1000 EUR za leta od 2000 do 2003

Vir: Statistični letopis RS, 2004

3. CENA KAVE V SLOVENIJI

Cene kave imajo na slovenskem trgu svoje posebnosti. Osnova za oblikovanje cen so cene surovih kav, ki so zastopane v določenih mešanicah posameznih pražarn. Vpliv trenutnih cen na posameznih borzah za kavo na maloprodajne cene kave ima določen, včasih tudi večmesečni, časovni zamik. Velikost časovnega zamika je odvisna od tega, pod kakšnimi pogoji in koliko posameznih vrst je kupila določena pražarna, in od tega, koliko zalog po starih cenah ima posamezna pražarna in njene konkurentke. Cene se oblikujejo prosto, zato ima največji vpliv na oblikovanje cen kave največja slovenska pražarna, ki ima večinski tržni delež v državi. Vse ostale pražarne in drugi ponudniki težijo k temu, da bi se čim bolj približali cenovnemu pragu največje pražarne, kar je pogosto težko že zato, ker lahko največja pražarna na račun količinsko večjih nakupov kav lahko ponudi najboljše cene. V strukturi cene pražene kave v Sloveniji je po moji oceni delež surovine, to je surove kave, približno med 40 % in 50 %. Ostalo so stroški predelave, embalaže, drugi indirektni stroški ter stroški prodaje.

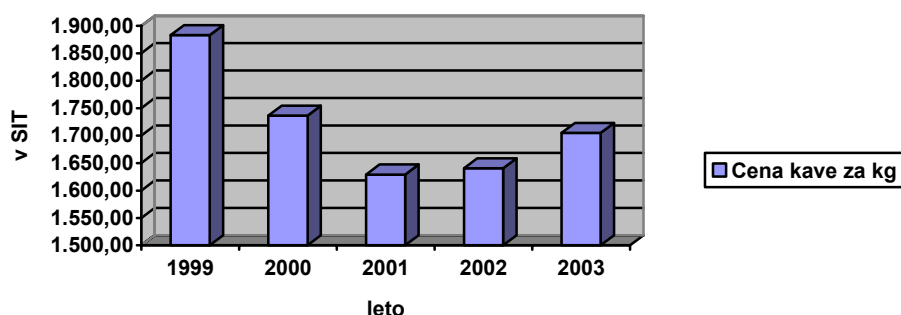
Cene praženih kav so v tujini, če jih primerjamo s cenami v sosednjih državah, Italiji in Avstriji, nižje kot v Sloveniji. Cene pražene kave so v Evropski uniji nižje zaradi vesplošnega drugačnega načina obračunavanja davka in večje konkurence. Povprečna drobno prodajna cena pražene kave v Sloveniji je leta 2003 znašala 1.705 SIT za kg v primerjavi z letom 2002, ko je znašala 1.640,31 SIT. Leta 2000 in 1999 je bila drobno prodajna cena pražene kave v Sloveniji višja kot zadnja leta, kar je odraz povečane ponudbe kave na našem trgu.

Tabela 57: Povprečna drobno prodajna cena pražene kave za kg v SIT (v letih od 1999 do 2003)

Slovenija: Povprečna drobno prodajna cena pražene kave za kg v SIT - v letih od 1999 do 2003 -				
1999	2000	2001	2002	2003
1.883,10	1.736,30	1.628,97	1.640,31	1.705,00

Vir: Statistični letopis RS, 2004

Slika 37: Povprečna drobno prodajna cena pražene kave za kg v SIT (v letih od 1999 do 2003)

Vir: Statistični letopis RS, 2004

7. OBLIKOVANJE IN TENDENCE CENE KAVE NA SVETOVNEM IN EVROPSKEM TRGU KAVE

Uživanje kave je navada, ta pa je železna srajca, ki terja svoj vsakodnevni obrok dišečega napitka. Ljubitelji kave težko najdejo ustrezen nadomestek, zato višje cene kave v krajšem časovnem obdobju seveda nimajo tako neposrednega učinka na porabo, kot ga imajo pri večini ostalih živil.

7.1. ZGODOVINA GIBANJA CEN

Položaj, s katerim so se soočili pridelovalci kave konec 19. stoletja, je naraščanje pridelka, padanje cene, porast neprodanih zalog kave in umirjeno svetovno povpraševanje. Zaradi brazilskih valorizacij po letu 1906 so se cene začele popravljati. Z izjemo cen v letih med prvo svetovno vojno in močnim padcem cen v letih 1920 in 1921 je bil cenovni trend v obdobju od 1910 do 1929 ves čas v porastu. Nato so cene ponovno močno padle in ostale precej nizke vsa trideseta leta. V času velike gospodarske krize na začetku tridesetih let 20. stoletja je zaradi padca kupne moči poraba kave drastično upadla po vsem svetu. Za mnoge porabnike je kava postala nepotreben prestiž. V Evropi so države kavo obremenjevale z dokaj visokimi uvoznimi dajatvami, kvotami in različnimi taksami. V takšnih razmerah je bilo povpraševanje omejeno in celo večina tistih, ki je bila navajena piti kavo, je bila prisiljena uporabljati nadomestke (Jezernik, 1999, str. 199).

Za trg kave od leta 1945 do začetka petdesetih let je bila značilna večja poraba od svetovnega pridelka. Povojna Evropa je nastopila na trgu z veliko željo po kavi. Obnova je bila zahteven projekt in potrebne so bile ogromne količine kave, da je le ta lahko stekel. Obstoječa ponudba je bila prenizka, da bi zadovoljila vse potrebe, zato so cene rasle. Visoke cene iz tega obdobja so kulminirale v skokovitem skoku cen leta 1954, ko se je cena brazilske kave povzpela na skoraj dolar za funt in leto končala s povprečjem 78,7 centa za funt (Jezernik, 1999, str. 200).

Visoki dobički pa niso trajali dolgo, ker se je na svetovnih trgih spet pojavila presežna ponudba kave. Prevelika ponudba kave v desetletju po letu 1954 je bila posledica več dejavnikov. Cene, ki so jih priznavale vlade pridelovalcem kave, so spodbujale presežno pridelavo. Kjerkoli je gojenje kave postalo prevladujoča dejavnost, so plantažniki postali dovolj vplivna skupina, ki je lahko uspešno izvajala politični pritisk na vlado z zahtevo, da jim prizna visoko ceno. Večje izvoznice kave pa so v presežnem pridelku videle dodatno korist, ker so lahko zaloge uporabljale kot pogajalsko orožje. Brazilija, denimo, je prav s pomočjo presežnega pridelka ustvarila zaloge kave, ki so ji omogočale prevzeti »kontrolno«
nad svetovnim trgom kave (Jezernik, 1999, str. 202).

Aprila 1955 sta se predsednik Brazilskega inštituta za kavo in predsednik Nacionalne federacije za kavo iz Kolumbije dogovorila o sodelovanju, da bi z zadrževanjem pridelka kave omejila cenovna gibanja in špekulacije. Istega leta je nastala Ameriška federacija za

kavo (Fedecame). To skupino so tvorile srednjeameriške pridelovalke (Kostarika, Salvador, Gvatemala, Honduras, Mehika in Nikaragva), ki so že leta 1955 zagovarjale mednarodni načrt, ki bi temeljil na zadrževanju zaloga in izvoznih kvotah za latinsko-ameriške in afriške pridelovalke. Fedecame je skušal s pomočjo neformalnih » gentlemen's agreements « obdržati cene predvsem v zgodnjih mesecih koledarskega leta zaradi sezonskega tržnega pritiska. Fedecame je propadla že dve leti po njenem nastanku, ko so se Mehika in države Centralne Amerike dogovorile za neodvisno politiko fleksibilnih cen (Jezernik, 1999, str. 203).

Fedecame je nadomestil Mehiški sporazum, ki ga je leta 1957 podpisalo sedem latinsko-ameriških pridelovalk kave. Po določenih sporazuma je Brazilija morala zadržati vsaj petino svojega ocenjenega izvoza iz leta 1957/58; Kolumbija in druge države pridelovalke so se zavezale omejiti svoj izvoz iz leta 1957/58 na 80 % povprečnega izvoza v istem obdobju v dveh prejšnjih letih. Cene so se prvih nekaj mesecev leta 1958 res dvignile, nato pa se je trend spet obrnil navzdol zaradi naraščanja presežka na strani ponudbe, ki ga niti Mehiški sporazum ni odpravil. Po neuspešnih pogajanjih z afriškimi pridelovalkami kave je petnajst latinsko-ameriških držav⁸ leta 1958 podpisalo Sporazum o podpori cene kave. Predstavniki Francije in Portugalske so obljubili enostransko kontrolo izvoza, četudi niso podpisali sporazuma. Omenjeni sporazum o kavi je določal, da bo Brazilija zadržala 40 % svojega izvoznega pridelka v letu 1958/59, Kolumbija 15 % in druge države 5 % od prvih 300.000 vreč in 10 % od preostanka. Brazilija je privolila v ohranitev svoje tradicionalne politike zaščite cen, medtem ko so bile druge države zavezane omejiti izvoz v običajne zgodovinske okvire. Sporazum je tudi pooblašal svet direktorjev za določanje izvoznih kvot vsako četrtoletje glede na stanje na trgu.

Toda cene kave so padale še naprej. Septembra 1959 sta Portugalska v imenu Angole in francoske skupnosti, skupaj s Kamerunom in Togom, sklenili pristopiti k novemu sporazumu o izvoznih kvotah skupaj s petnajstimi latinsko-ameriškimi državami. Britanska in belgijska delegacija sicer sporazuma nista podpisali, a sta najavili enostransko omejitev izvoza s svojih prekomorskih teritorijev v letu 1959/60. Vsi omenjeni ukrepi so kratkoročno bolj ali manj uspešno vplivali na porast cen kave. Dolgoročno pa niso dosegli zaželenega učinka, ker niso odpravili ogromnih presežkov pridelka. Zato so leta 1962 v New Yorku delegati in opazovalci iz enaindesetih držav in organizacij sklenili Mednarodni sporazum o kavi. Sporazum so sklenile države izvoznice in uvoznice zaradi boljše kontrole cen in za odpravo nestabilnosti na trgu kave. Mednarodni sporazum je določal izvozne kvote za države pridelovalke, državam uvoznicam pa je nalagal obvezo uvoza. Sporazum so prilagodili spremenjenim razmeram v novih pogajanjih v drugi polovici leta 1967 in prvih mesecih leta 1968. Brazilija je, navzlic upadajočemu tržnemu deležu, okrepila svoje pogajalske pozicije, ker je sčasoma upadalo zaupanje drugih izvoznice, da Brazilija ne bo prodajala kave po dumpinških cenah. Zavedajoč se naraščajočega pritiska s strani pridelovalcev kave v Braziliji po bolj agresivni tržni politiki, so bile druge izvoznice hočeš-nočeš prisiljene pristopiti k sporazumu z Brazilijo kot vodjo (Jezernik, 1999, str. 203).

---

⁸ To so: Brazilija, Kolumbija, Kostarika, Kuba, Dominikanska republika, Ekvador, Salvador, Gvatemala, Haiti, Honduras, Mehika, Nikaragva, Panama, Peru in Venezuela.

Izredno bogata letina praviloma prinese zelo nizke cene, ker porast povpraševanja pri končnih porabnikih ne spremlja povečanja v ponudbi. Zaradi presežne ponudbe je cena kave na svetovnem trgu padla od sredine petdesetih let do poznih šestdesetih let 20. stoletja. Trend padanja cen je prekinila zmrzal v Braziliji julija 1969. Presežki v Brazilskem pridelku so predstavljali večino svetovnih presežkov kave v tem stoletju. V petdesetih letih 20. stoletja je bil brazilski pridelok skoraj podvojen, medtem ko je bil afriški pridelok podvojen s precej nižje osnove. Ključno leto v spirali presežne ponudbe je bilo 1954. Julija 1953 je bila namreč v Braziliji zmrzal, ki je prizadela velik del brazilskih plantaž kave in povzročila ogromno škodo. Lastniki so svoje izgube skušali nadomestiti s postavitvijo višjih cen. Visoke cene kave so spodbudile lastnike plantaž v Braziliji, da so zasadili več kavovcev in leta 1955/56 je letina poskočila na 57,5 milijona vreč kave (Jezernik, 1999, str. 204).

Visoke cene kave so spodbudile povečano vlaganje v pridelavo kave v drugih državah. Svetovni pridelok kave je skokovito narasel in leta 1980/81 znašal 94 milijona vreč. ICO se je odločila uvesti izvozne kvote v letu 1980/81, da bi obranila dosežene cene. A preden se je to zgodilo, so se zaskrbljeni pridelovalci zaradi nizkih cen v letih 1978, 1979 in na začetku 1980 povezali, da bi skupno intervenirali na trgih v obrambo cen. Nastala je zveza držav pridelovalk, imenovana Pancafe. Pancafe je uspešno delovala približno poldrugo leto. V času svojega delovanja je z uspešnimi tržnimi manipulacijami ohranjala višje cene, kot bi bile sicer glede na razmerje med ponudbo in povpraševanjem. Zaradi uspešnega posredovanja Pancafeja na trgu so države porabnice, še posebej Združene države Amerike, privolile v uvedbo kvot. Kvote so ostale v veljavi naslednjih pet let, nato je leta 1985 zaradi suše v Braziliji njen pridelok kave padel z 30 milijonov vreč na le 11 milijonov vreč. To je pognalo cene preko dogovorjenega cenovnega praga 120-140 ameriških centov za funt. Ta vzpon pa ni vzdržal dolgo, ker se Mednarodna organizacija za kavo ni bila zmožna dogovoriti o razdelitvi kvot (Jezernik, 1999, str. 197-205).

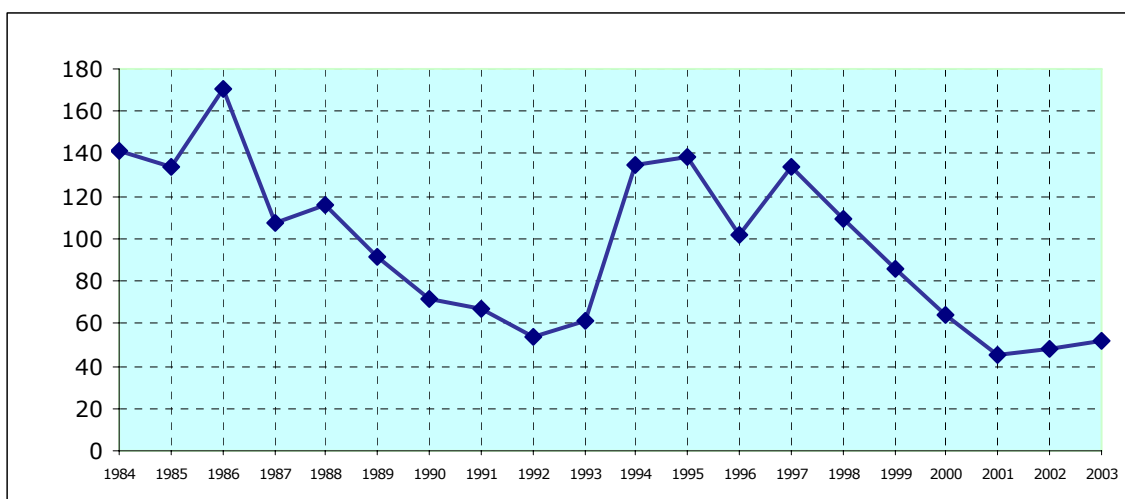
7.2. GIBANJE CEN V ZADNJIH LETIH

Cene kave se ne spreminjajo le iz leta v leto, temveč tudi znotraj posameznega kavnega leta. Pritisk na cene kave je največji v zgodnjih mesecih koledarskega leta, ker pretežni del svetovnega pridelka kave oberejo približno v istem času (poletje in zgodnja jesen). Z izjemo Brazilije in Kolumbije imajo države izvoznice slabe skladiščne zmogljivosti, zato si prizadevajo odpraviti ves pridelok takoj, ko je obran. Padajoče cene so še dodaten pritisk na pridelovalce z malo kapitala, ki hitijo prodajati pridelok ne oziraje se na ceno samo, z namenom, da bi prišli do nujno potrebnih finančnih sredstev. Nihanje cene kave na svetovnem trgu pa je v določeni meri tudi posledica špekulacij, ki potiskajo ceno višje, kot bi bila glede na razmerje med ponudbo in povpraševanjem. V nekaj letih je cena kave postala predmet špekulacij. Špekulacije pogosto spodbujajo državne pridelovalke, da bi na ta način povečale svoje izvozne dohodke in so največkrat plod slabih letin (Ješovnik, Tibljaš, 2004).

Leta 1997 so na primer cene precej narasle, potem pa v enem letu močno padle. V prvi polovici leta 1997 je bila cena Arabice ena najvišjih. Investitorji so dosegali velike dobičke. Tik pred ukinitvijo mednarodnega sporazuma leta 1989 so investitorji uživali v popolnem vplivu na ceno kave. Zaradi številnih špekulacij je cena nenehno nihala gor in dol. Največja težava cenovne zgodbe pa je doletela pridelovalce kave, saj niso mogli doseči nikakršne koristi zaradi nenehnega spreminjanja cene. Pridelovalci so pogosto prodali kavo čim prej, včasih še celo preden so jo obrali, saj niso imeli časa čakati na dvig cene. Če za primer navedemo pridelovalce kave iz Ugande, kjer je le-ta edini vir preživetja in srce ugandske ekonomije. Tri četrtine prebivalstva živi izključno od kave. Leta 1996 je zaradi velikega upada cene mnogo ljudi ostalo brez hrane in otroci brez možnosti izobraževanja (www.worldshops.org).

Slika v nadaljevanju prikazuje to neprestano nihanje, predvsem pa padanje povprečne cene kave v zadnjih nekaj letih.

Slika 38: Povprečna cena kave v letih 1984 - 2003 (v tekočih USD cts/lb)

Vir: ICO – International coffee Organization, 2004.

Cene kave bi sicer morale biti kontrolirane preko tako imenovanega Mednarodnega sporazuma o kavi, toda ta je bil umaknjen, posledično so se spremenile razmere na samem trgu kave. Iz nadzorovanega trga, kjer so vlade posameznih držav imele pomembno in aktivno vlogo, so se spremenile na sistem prostega trga, to pa danes še dodatno znižuje ceno kave (Make Trade Fair, 2004).

World Trade Organization (WTO) se je leta 2000 začela pogajati za ponovno vzpostavitev nekakšnega kmetijskega sporazuma, ki bi izboljšal slabo situacijo. Poleg tega pa si v okviru Svetovne trgovinske organizacije prizadevajo za ustavitev špekulacij s kavo. Kava je bila pred nekaj desetletji ali manj najpomembnejši proizvod na svetovnem trgu, njena cena je bila celo višja od premoga, mesa in pšenice (Third World Traveler, 2004).

7.3. REGRESIJSKA ANALIZA IN NAPOVED UVOZA IN IZVOZA KAVE V PRIHODNOSTI

7.3.1. Podatki za izvoz kave

Vir podatkov o izvozu kave je Mednarodna organizacija za kavo (International Coffee Organisation – ICO). Podatki o izvozu kave so dostopni na spletni strani Mednarodne organizacije za kavo (www.ico.org/).

Tabela 58: Izvoz kave na svetovnem trgu kave od leta 1995 do leta 2004 (v 60-kilogramskih vrečah)

LETO	Izvoz kave (v 60-kilogramskih vrečah)
1995	67.572.526
1996	77.548.875
1997	80.263.653
1998	80.079.606
1999	85.771.728
2000	89.468.035
2001	90.363.583
2002	88.477.206
2003	85.776.251
2004	89.389.927

Vir: ICO – International Coffee Organisation

7.3.2. Podatki za uvoz kave

Vir podatkov o uvozu kave je Mednarodna organizacija za kavo (International Coffee Organisation – ICO). Podatki o uvozu kave so dostopni na spletni strani Mednarodne organizacije za kavo (www.ico.org/).

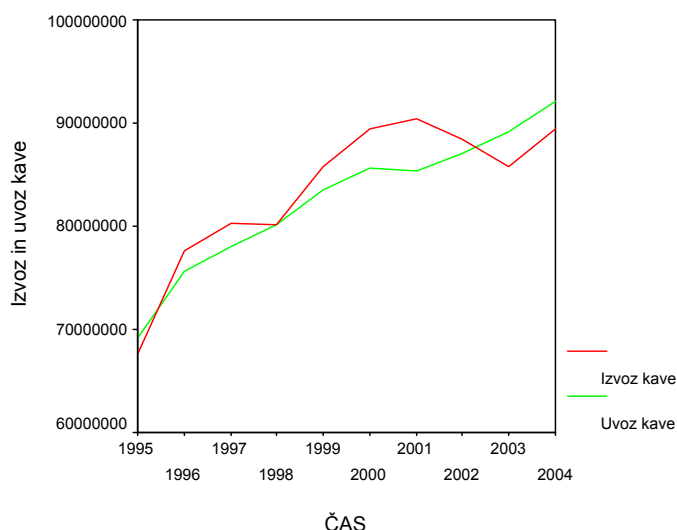
Tabela 59: Uvoz kave na svetovnem trgu kave od leta 1995 do leta 2004 (v 60-kilogramskih vrečah)

LETO	Uvoz kave (v 60-kilogramskih vrečah)
1995	69.117.946
1996	75.664.520
1997	77.992.442
1998	80.198.892
1999	83.505.890
2000	85.585.374

2001	85.371.378
2002	87.076.513
2003	89.151.827
2004	92.073.481

Vir: ICO – International Coffee Organisation

Slika 39: Gibanje količine izvožene in uvožene kave na svetovnem trgu v obdobju od leta 1995 do leta 2004

Vir: Grafični prikaz gibanja s paketom SPSS

Iz zgornjih tabel in slike je razvidno nazorno gibanje količine izvožene in uvožene kave v proučevanem obdobju. Prikaz ni čisto realen ker bi moral biti uvoz enak izvozu, vendar pa na to vplivajo razlike pri FOB/CIF kategorijah. Tako za izvoz kave kot tudi za uvoz je značilno naraščanje v vseh proučevanih letih. Povprečno naraščanje izvoza kave malo zaniha navzdol leta 1997 in 2002, medtem ko količina uvožene kave vse proučevano obdobje narašča, razen manjšega odstopanja v letu 2001.

7.3.3. Obdelava podatkov

Pri obdelavi podatkov sem uporabil metodo opisne statistike, preizkušanje domnev in funkcije trenda. Te metode so najprimernejše za proučevanje in razlage sprememb pojava v določenem časovnem obdobju ter medsebojno povezanost proučevanih spremenljivk.

Za analizo gibanja omenjenih spremenljivk je bila uporabljena metoda linearne regresije (enter postopek), kjer sem dokazoval odvisnost spremenljivke glede na čas. Zaradi težav z upoštevanjem koledarskega časa kot neodvisne spremenljivke, sem pri določanju funkcij trenda upošteval tehnični čas (X), ki ima izhodišče v sredini časovne vrste, razlika med zaporednimi členi je enaka ena.

Tehnični čas:

$$X = t - \frac{n+1}{2}$$

pri tem je t čas opazovane vrste, torej $t = 1, 2, \dots, n$

V specialističnem delu sem analiziral prisotnost trenda pri gibanju in vrednost proučevanih spremenljivk. Pri tem sem upošteval spodaj naštete funkcije trenda. Pri vsaki funkciji trenda je zapisana še ocena funkcije, ker gre za analizo vzorca enot in ne celotne populacije.

Linearna funkcija trenda

Model: $Y_t = \alpha + \beta x_t + \varepsilon_t$

Funkcija trenda: $Y^t = T = \alpha + \beta X$

Ocena funkcije trenda: $Y'' = a + bX$

Kvadratna funkcija trenda

Model: $Y_t = \alpha + \beta x_t + \gamma x_t^2 + \varepsilon_t$

Funkcija trenda: $Y^t = T = \alpha + \beta X + \gamma X^2$

Ocena funkcije trenda: $Y'' = a + bX + cX^2$

Kubična funkcija trenda

Model: $Y_t = \alpha + \beta x_t + \gamma x_t^2 + \delta x_t^3 + \varepsilon_t$

Funkcija trenda: $Y^t = T = \alpha + \beta X + \gamma X^2 + \delta X^3$

Ocena funkcije trenda: $Y'' = a + bX + cX^2 + dX^3$

Pri postopku izbora najustreznejše funkcije trenda moramo najprej preveriti, ali so vsi ocenjeni regresijski koeficienti v posamezni funkciji statistično značilno različni od 0. Funkcije, ki tega kriterija ne izpolnjujejo, sploh niso primerne za prikaz gibanja proučevanega pojava, tako da takoj izpadejo iz kroga možnih kandidatov za najboljšo funkcijo. Če upoštevamo, da niso kršene temeljne predpostavke regresijskega modela, se med preostalimi odločamo na podlagi dveh kriterijev: vsota kvadratov ostankov regresijske funkcije mora biti čim manjša oziroma vrednost determinacijskega koeficienta čim večja (Rogelj, 2002, str. 144).

Multipli korelacijski koeficient: kaže moč odvisnosti med odvisno in vsemi, v model vključenimi neodvisnimi spremenljivkami.

Multipli determinacijski koeficient: pove, kolikšen delež variance odvisne spremenljivke je pojasnjen z linearnim vplivom vseh, v model vključenih spremenljivk.

Partdeterminacijski koeficient: je opredeljen kot razlika med dvema (multiplima) determinacijskima koeficientoma zaporednih stopenj in pove, za koliko se je povečal (multipli) determinacijski koeficient oziroma, če ga pomnožimo s 100, za koliko odstotnih točk se je povečal delež pojasnjene variance odvisne spremenljivke, ker smo v model vključili novo neodvisno spremenljivko.

Parcialni korelacijski koeficient: kaže smer in moč povezanosti med odvisno in posamezno neodvisno spremenljivko, pri čemer je iz obeh izločen vpliv vseh preostalih v model vključenih spremenljivk (Rogelj, 2002, str. 132-133).

Analiza funkcij trenda je bila narejena s programskim paketom SPSS 10.1. za Windows. Rezultati so prikazani v prilogah specialističnega dela (str. 45-56).

7.3.4. Rešitev z SPSS 10.1. za Windows za izvoz in uvoz kave na svetovnem trgu kave

7.3.4.1. Statistična analiza količine izvožene kave v proučevanem obdobju

OPISNA INTERPRETACIJA ZA GIBANJE KOLIČINE IZVOŽENE KAVE

Velikost vzorca zajema 10 enot. Gre za podatke o količini izvožene kave po letih v obdobju od leta 1995 do leta 2004. V tem obdobju je bila maksimalna vrednost količine izvožene kave v vrednosti 90.363.583 60-kilogramskih vreč dosežena v letu 2001. Minimalna vrednost količine izvožene kave v vrednosti 67.572.526 60-kilogramskih vreč pa je bila v letu 1995.

Ocena regresijske konstante znaša 83.471.139, kar pomeni, da je bila količina izvožene kave po posameznih letih različna, v povprečju pa je bilo vsako leto izvoženih 83.471.139 60-kilogramskih vreč kave.

Ocena regresijskega koeficienta linearne funkcije trenda znaša 1.997.359,06, kar pomeni, da se je količina izvožene kave v obdobju od 1995 do 2004 vsako leto v povprečju zvečala za 1.997.359,06 60-kilogramskih vreč kave.

TREND ZA GIBANJE KOLIČINE IZVOŽENE KAVE

Enostavna linearna funkcija trenda

$$Y'' = a + bX$$

$$a = 83.471.139 \quad b = 1.997.359,06$$

$$\text{IZVOZ KAVE}'' = 83.471.139 + 1.997.359,06 \cdot X$$

1. $H_0 : \beta = 0 \quad H_1 : \beta \neq 0$

2. $t = 4,422$

3. $P_{|t| \geq 4,422} = 0,002$

$(P_{|t| \geq 4,422} = 0,002) < (\alpha = 0.05)$ razlika je značilna pri zanemarljivi stopnji P

4. Na podlagi vzorčnih podatkov zavrnemo ničelno domnevo pri zanemarljivi stopnji značilnosti in sprejmemo sklep, da je regresijski koeficient linearne funkcije trenda različen od 0. Zaradi tega je linearna funkcija primerna za prikaz gibanja količine izvožene kave.

Kvadratna funkcija trenda

$$Y'' = a + bX + cX^2$$

$$a = 86.990.029,88 \quad b = 1.997.359,06 \quad c = - 426.532,23$$

$$\text{IZVOZ KAVE}'' = 86.990.029,88 + 1.997.359,06 \cdot X - 426.532,23 \cdot X^2$$

1. $H_0 : \beta = 0 \quad H_1 : \beta \neq 0$

2. $t = 7,725$

3. $P_{|t| \geq 7,725} = 0,000$

$(P_{|t| \geq 7,725} = 0,000) < (\alpha = 0.05)$

razlika je značilna pri zanemarljivi stopnji P

4. Na podlagi vzorčnih podatkov zavrnemo ničelno domnevo pri zanemarljivi stopnji značilnosti in sprejmemo sklep, da je prvi regresijski koeficient kvadratne funkcije različen od nič. Prav tako to velja za drugega, saj smo pri preverjanju ničelne domneve, da je γ enaka 0, odkrili, da je razlika značilna pri zanemarljivi stopnji ($P = 0,004$). Zaradi tega je kvadratna funkcija primerna za prikaz gibanja količine izvožene kave.

Razlaga determinacijskega, partdeterminacijskega in korelacijskega koeficienta:

$r_{y, x}^2 = 0,957$ $r_{y, x, x}^2 = 0,917$ ${}_y r_{x, x}^2 = 0,207$

Na podlagi ocenjene vrednosti determinacijskega koeficienta ugotavljamo, da je 91,7 odstotka variance količine izvožene kave pojasnjeno z variiranjem tehničnega časa in tehničnega časa na kvadrat. Delež pojasnjene variance količine izvožene kave se je s prehodom od linearne na kvadratno funkcijo, torej z vključitvijo kvadrata tehničnega časa v model, povečal za 20,7 odstotnih točk. Ocena multiplega korelacijskega koeficienta kaže, da je povezanost med odvisno (količina izvožene kave) in obema neodvisnima spremenljivkama (X in X^2) močna.

Kubična funkcija trenda

$Y'' = a + bX + cX^2 + dX^3$

$a = 86.990.029,88$ $b = 1.569.030,81$ $c = -426.532,23$ $d = 29.237,42$

$IZVOZ\ KAVE'' = 86.990.029,88 + 1.569.030,81 \cdot X - 426.532,23 \cdot X^2 + 29.237,42 \cdot X^3$

1. $H_0 : \beta = 0$ $H_1 : \beta \neq 0$

2. $t = 2,243$

3. $P_{|t| \geq 2,243} = 0,066$

$(P_{|t| \geq 2,243} = 0,066) > (\alpha = 0.05)$

razlika ni značilna

4. Na podlagi vzorčnih podatkov ne moremo zavrniti ničelne domneve, da je prvi regresijski koeficient kubične funkcije enak nič. Vendar pa to ne velja za drugega, saj je točna stopnja značilnosti pri preverjanju ničelne domneve, da je γ enaka 0, nižja od 0,05 ($P = 0,007$). Žal pa kubična funkcija kljub temu ni primerna za prikaz gibanja količine izvožene kave, ker smo pri preverjanju ničelne domneve, da je δ enaka 0, odkrili, da razlika ni značilna ($P = 0,532$).

Razlaga determinacijskega in partdeterminacijskega koeficienta:

$r_{y, x, x^2, x^3}^2 = 0,922$ ${}_y r_{x, x^2, x^3}^2 = 0,006$

Ocena determinacijskega koeficienta kubične funkcije je enaka 0,922, kar pomeni, da je 92,2 odstotka variance količine izvožene kave pojasnjeno z vplivom vseh treh, v model vključenih spremenljivk (X, X^2, X^3). S prehodom s kvadratne na kubično funkcijo trenda se je delež pojasnjene variance količine izvožene kave znižal za 0,6 odstotne točke.

Izbor najprimernejše funkcije trenda

Kubična funkcija ni primerna za prikaz gibanja proučevane spremenljivke, saj ne moremo zavrniti ničelne domneve, da sta regresijska koeficienta β in δ enaka 0. Za preostali dve funkciji, linearno in kvadratno funkcijo trenda, smo ugotovili, da imata svoje regresijske

koeficiente statistično značilno različne od 0, tako da med njima izberemo najprimernejšo. Pri tem se odločamo na podlagi primerjave »primerljivih« nepojasnjenih vsot kvadratov in »primerljivih« determinacijskih koeficientov. Po teh kriterijih je najprimernejša kvadratna funkcija trenda, saj ima najnižjo nepojasnjeno vsoto kvadratov in najvišji determinacijski koeficient.

Napoved količine izvožene kave za leto 2005:

$$\text{IZVOZ KAVE}'' = 86.990.029,88 + 1.997.359,06 \cdot X - 426.532,23 \cdot X^2$$

$$X = t - \frac{n+1}{2} = t - \frac{10+1}{2} = t - 5,5$$

$$X_{11} = 11 - 5,5 = 5,5$$

$$\text{IZVOZ KAVE}'' = 86.990.029,88 + 1.997.359,06 \cdot (5,5) - 426.532,23 \cdot (5,5)^2$$

$$\text{IZVOZ KAVE}'' = 85.072.904,75$$

Na podlagi kvadratne funkcije trenda napovedujemo, da bo v letu 2005 izvoženih približno 85.072.904,75 60-kilogramskih vreč kave. Seveda napoved dobro zadane samo v primeru, da na gibanje količine izvožene kave tudi v letu 2005 delujejo enaki dejavniki kot v proučevanem obdobju od 1995 do 2004.

Napoved količine izvožene kave za leto 2006:

$$\text{IZVOZ KAVE}'' = 86.990.029,88 + 1.997.359,06 \cdot X - 426.532,23 \cdot X^2$$

$$X = t - \frac{n+1}{2} = t - \frac{10+1}{2} = t - 5,5$$

$$X_{12} = 12 - 5,5 = 6,5$$

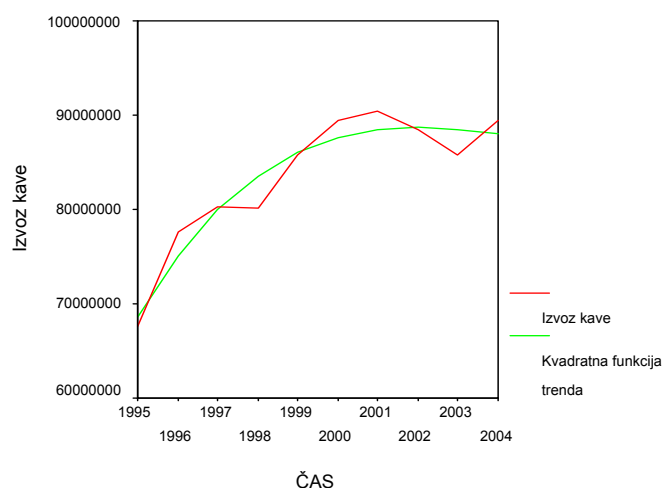
$$\text{IZVOZ KAVE}'' = 86.990.029,88 + 1.997.359,06 \cdot (6,5) - 426.532,23 \cdot (6,5)^2$$

$$\text{IZVOZ KAVE}'' = 81.951.877,05$$

Na podlagi kvadratne funkcije trenda napovedujemo, da bo v letu 2006 izvoženih približno 81.951.877,05 60-kilogramskih vreč kave. Seveda napoved dobro zadane samo v primeru, da na gibanje količine izvožene kave tudi v letu 2006 delujejo enaki dejavniki kot v proučevanem obdobju od 1995 do 2004.

Če na kratko povzamemo rezultate napovedi za količino izvožene kave za leti 2005 in 2006, ugotovimo, da se bo izvoz kave v prihodnosti zmanjševal.

Slika 40: Kvadratni trend ter gibanje količine izvožene kave v obdobju od leta 1995 do leta 2004

Vir: Grafični prikaz trenda s paketom SPSS

7.3.4.2. Statistična analiza količine uvožene kave v proučevanem obdobju

OPISNA INTERPRETACIJA ZA GIBANJE KOLIČINE UVOŽENE KAVE

Velikost vzorca zajema 10 enot. Gre za podatke o količini uvožene kave po letih v obdobju od leta 1995 do leta 2004. V tem obdobju je bila maksimalna vrednost količine uvožene kave v vrednosti 92.073.481 60-kilogramskih vreč dosežena v letu 2004. Minimalna vrednost količine uvožene kave v vrednosti 69.117.946 60-kilogramskih vreč pa je bila v letu 1995.

Ocena regresijske konstante znaša 82.573.826,30, kar pomeni, da je bila količina uvožene kave po posameznih letih različna, v povprečju pa je bilo vsako leto uvoženih 82.573.826,30 60-kilogramskih vreč kave.

Ocena regresijskega koeficienta linearne funkcije trenda znaša 2.206.231,89, kar pomeni, da se je količina uvožene kave v obdobju od 1995 do 2004 vsako leto v povprečju zvečala za 2.206.231,89 60-kilogramskih vreč kave.

TREND ZA GIBANJE KOLIČINE UVOŽENE KAVE

Enostavna linearna funkcija trenda

$$Y'' = a + bX$$

$$a = 82.573.826,30$$

$$b = 2.206.231,89$$

$$UVOZ\ KAVE'' = 82.573.826,30 + 2.206.231,89 \cdot X$$

$$1. H_0 : \beta = 0 \quad H_1 : \beta \neq 0$$

$$2. t = 11,243$$

$$3. P_{|t| \geq 11,243} = 0,000$$

$$(P_{|t| \geq 11,243} = 0,000) < (\alpha = 0.05)$$

razlika je značilna pri zanemarljivi stopnji P

4. Na podlagi vzorčnih podatkov zavrnamo ničelno domnevo pri zanemarljivi stopnji značilnosti in sprejmemo sklep, da je regresijski koeficient linearne funkcije trenda različen od 0. Zaradi tega je linearna funkcija primerna za prikaz gibanja količine uvožene kave.

Kvadratna funkcija trenda

$$Y'' = a + bX + cX^2$$

$$a = 83.866.437,71$$

$$b = 2.206.231,89$$

$$c = -156.680,17$$

$$UVOZ\ KAVE'' = 83.866.437,71 + 2.206.231,89 \cdot X - 156.680,17 \cdot X^2$$

$$1. H_0 : \beta = 0 \quad H_1 : \beta \neq 0$$

$$2. t = 15,024$$

$$3. P_{|t| \geq 15,024} = 0,000$$

$$(P_{|t| \geq 15,024} = 0,000) < (\alpha = 0.05)$$

razlika je značilna pri zanemarljivi stopnji P

4. Na podlagi vzorčnih podatkov zavrnamo ničelno domnevo pri zanemarljivi stopnji značilnosti in sprejmemo sklep, da je prvi regresijski koeficient kvadratne funkcije različen od nič. Prav tako to velja za drugega, saj smo pri preverjanju ničelne domneve, da je γ enaka 0, odkrili, da je razlika značilna pri zanemarljivi stopnji ($P = 0,031$). Zaradi tega je kvadratna funkcija primerna za prikaz gibanja količine uvožene kave.

Razlaga determinacijskega, partdeterminacijskega in korelacijskega koeficienta:

$$r_{y, x, x^2}^2 = 0,985$$

$$r_{y, x, x^2}^2 = 0,971$$

$$r_{x, x^2}^2 = 0,030$$

Na podlagi ocenjene vrednosti determinacijskega koeficienta ugotavljamo, da je 97,1 odstotka variance količine uvožene kave pojasnjeno z variiranjem tehničnega časa in tehničnega časa na kvadrat. Delež pojasnjene variance količine uvožene kave se je s prehodom od linearne na kvadratno funkcijo, torej z vključitvijo kvadrata tehničnega časa v model, povečal za 3 odstotne točke. Ocena multiplega korelacijskega koeficienta kaže, da je povezanost med odvisno (količina uvožene kave) in obema neodvisnima spremenljivkama (X in X^2) močna.

Kubična funkcija trenda

$$Y'' = a + bX + cX^2 + dX^3$$

$$a = 83.866.437,71$$

$$b = 1.431.993,58$$

$$c = -156.680,17$$

$$d = 52.849,03$$

$$UVOZ\ KAVE'' = 83.866.437,71 + 1.431.993,58 \cdot X - 156.680,17 \cdot X^2 + 52.849,03 \cdot X^3$$

$$1. H_0 : \beta = 0 \quad H_1 : \beta \neq 0$$

$$2. t = 6,277$$

$$3. P_{|t| \geq 6,277} = 0,001$$

$$(P_{|t| \geq 6,277} = 0,001) < (\alpha = 0.05)$$

razlika je značilna pri zanemarljivi stopnji P

4. Na podlagi vzorčnih podatkov zavrnamo ničelno domnevo pri zanemarljivi stopnji značilnosti in sprejmemo sklep, da je prvi regresijski koeficient kubične funkcije različen od nič. Prav tako to velja za drugega in tretjega, saj smo pri preverjanju ničelne domneve, da sta γ in δ enaki 0, odkrili, da je razlika značilna pri zanemarljivi stopnji ($P = 0,004$ in $P = 0,010$). Zaradi tega je kubična funkcija primerna za prikaz gibanja količine uvožene kave.

Razlaga determinacijskega in partdeterminacijskega koeficienta:

$$r_{y, x, x^2, x^3}^2 = 0,991$$

$$r_{x, x^2, x^3}^2 = 0,020$$

Ocena determinacijskega koeficienta kubične funkcije je enaka 0,991, kar pomeni, da je 99,1 odstotka variance količine uvožene kave pojasnjeno z vplivom vseh treh v model vključenih spremenljivk (X , X^2 , X^3). S prehodom s kvadratne na kubično funkcijo trenda se je delež pojasnjene variance količine uvožene kave znižal za 2 odstotni točki.

Izbor najprimernejše funkcije trenda

Za vse tri funkcije, linearno, kvadratno in kubično funkcijo trenda, smo ugotovili, da imajo svoje regresijske koeficiente statistično značilno različne od 0, tako da med njimi izberemo najprimernejšo. Pri tem se odločamo na podlagi primerjave »primerljivih« nepojasnjenih vsot kvadratov in »primerljivih« determinacijskih koeficientov. Po teh kriterijih je najprimernejša kubična funkcija trenda, saj ima najnižjo nepojasnjeno vsoto kvadratov in najvišji determinacijski koeficient.

Napoved količine uvožene kave za leto 2005:

$$\text{UVOZ KAVE}'' = 83.866.437,71 + 1.431.993,58 \cdot X - 156.680,17 \cdot X^2 + 52.849,03 \cdot X^3$$

$$X = t - \frac{n+1}{2} = t - \frac{10+1}{2} = t - 5,5$$

$$X_{11} = 11 - 5,5 = 5,5$$

$$\text{UVOZ KAVE}'' = 83.866.437,71 + 1.431.993,58 \cdot (5,5) - 156.680,17 \cdot (5,5)^2 + 52.849,03 \cdot (5,5)^3$$

$$\text{UVOZ KAVE}'' = 95.795.584,62$$

Na podlagi kubične funkcije trenda napovedujemo, da bo v letu 2005 uvoženih približno 95.795.584,62 60-kilogramskih vreč kave. Seveda napoved dobro zadane samo v primeru, da na gibanje količine uvožene kave tudi v letu 2005 delujejo enaki dejavniki kot v proučevanem obdobju od 1995 do 2004.

Napoved količine uvožene kave za leto 2006:

$$\text{UVOZ KAVE}'' = 83.866.437,71 + 1.431.993,58 \cdot X - 156.680,17 \cdot X^2 + 52.849,03 \cdot X^3$$

$$X = t - \frac{n+1}{2} = t - \frac{10+1}{2} = t - 5,5$$

$$X_{12} = 12 - 5,5 = 6,5$$

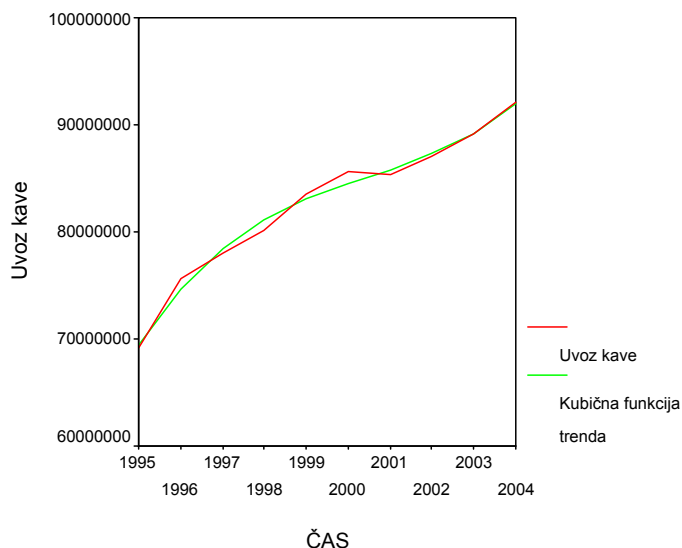
$$\text{UVOZ KAVE}'' = 83.866.437,71 + 1.431.993,58 \cdot (6,5) - 156.680,17 \cdot (6,5)^2 + 52.849,03 \cdot (6,5)^3$$

$$\text{UVOZ KAVE}'' = 101.068.323,70$$

Na podlagi kubične funkcije trenda napovedujemo, da bo v letu 2006 uvoženih približno 101.068.323,70 60-kilogramskih vreč kave. Seveda napoved dobro zadane samo v primeru, da na gibanje količine uvožene kave tudi v letu 2006 delujejo enaki dejavniki kot v proučevanem obdobju od 1995 do 2004.

Če na kratko povzamemo rezultate napovedi za količino uvožene kave za leti 2005 in 2006, ugotovimo, da se bo uvoz kave v prihodnosti povečeval.

Slika 41: Kubični trend ter gibanje količine uvožene kave v obdobju od leta 1995 do leta 2004

Vir: Grafični prikaz trenda s paketom SPSS

7.4. KRIZA, S KATERO SE SOOČAJO PRIDELOVALCI KAVE

Pridelovalci kave držav v razvoju, ki so povečini revni plantažniki, sedaj prodajajo zrna kave za veliko manj kot stane njihova pridelava. Kriza v pridelavi kave je naraščajoč problem, katerega posledice bo verjetno čutiti v dolgem časovnem razdobju. Družine, ki so odvisne od pridelave kave, svoje otroke, še posebej deklice, ne pošiljajo več v šole, ker ne morejo plačati šolnine, varčujejo pri hrani in nimajo denarja niti za osnovno medicinsko oskrbo. Vse to pa vpliva tudi na državno ekonomijo: prodajalci kave nimajo dela, veliko bank je zašlo v likvidnostne težave, vse to pa se pozna tudi v državnem proračunu, ki ima težave s polnjenjem blagajne za šolstvo in zdravje. Pravzaprav je nerazumljivo, da je tako donosna industrija, kot je pridelava kave, milijone malih proizvajalcev (kmetov) pahnila v globoko revščino (Make Trade Fair, 2004).

Za kmete v svetu je bila pridelava kave upanje v boljšo prihodnost. Kava je eden izmed pridelkov, ki se večinoma ne proizvaja na velikih plantažah, ampak na malih posestvih, ki jih vodijo kmetje kot družinski posel. 70 % plantaž kave je manjših od 10 hektarjev. Še pred nekaj leti so ti majhni družinski posli s kavo, prinašali tak zmerni donos, da so pridelovalci lahko lagodno živeli, danes pa pridelava kave normalnega življenja ne omogoča več (Coffee producers to recognise changes, 2004).

Trg kave se sooča s krizo, ki ima za posledico nagel padec cen in padajočo kakovost kave. V ozadju te zastrašujoče situacije imamo štiri glavne faktorje:

- rekonstrukcija trga → od dobička do potopa,

- neuravnovešenost na trgu → revni kmetje in bogati pražilci,
- nova tehnologija → poslabšuje kakovost,
- ni alternativ → ni razvoja ruralnega okolja.

Na podlagi teh štirih faktorjev bi bilo potrebno potegniti določene prijeme, ki bi sedanjo situacijo na trgu kave nekoliko popravili. Potrebno bi bilo storiti naslednje (International Coffee Organization, 2004):

- popraviti ravnotežje med ponudbo in povpraševanjem,
- popraviti kakovost in dvigniti produktivnost,
- dvigniti cene,
- obnoviti in povečati kapacitete,
- postaviti prave alternative za razvoj ruralnega okolja.

V kolikor bi se povpraševanje povečalo bi to pomenilo tudi dvig cen, kar bi pozitivno vplivalo na pridelovalce kave, saj bi jim bile njihove denarne težave nekoliko omiljene. Poleg tega bi lahko posledično pridelovalci kave dvignili produktivnost, saj bi lahko vložili v boljše tehnologijo, ki bi povzročila večjo učinkovitost in kakovost pridelave. Sama tehnologija bi po drugi strani znižala stroške pridelave, kar bi omogočilo še dodatno akumulacijo kapitala. Pridelovalci bi morali na podlagi slabih zaslužkov in rezultatov postaviti neke smernice: kako naprej, s katero tehnologijo, ali je sploh smiselno nadaljevati... Oblikovati bi se morali veliki plantažniki, ki bi že zaradi svoje velikosti lažje preživeli, lahko bi na pomoč priskočila tudi država v obliki subvencij na določen hektar zemlje, ali kot subvencija pri ceni kave za posamezen kilogram kave...

8. SKLEP

Moja hipoteza se je glasila, da je gibanje cen kave na svetovnem trgu zelo nestabilno in sicer predvsem zaradi spreminjajočih se klimatskih razmer (vlaga, vročina, mraz), ki vplivajo na samo pridelavo kave in posledično na nihanje svetovne cene. Zastavljena hipoteza je pravilna, vendar pa sem z analizo pridobljenih podatkov ugotovil, da poleg klimatskih razmer na pridelavo in nihanje cene kave vplivajo še drugi, prav tako pomembni dejavniki.

Nihanje cene je torej tudi posledica vseh ostalih dejavnikov, ki vplivajo na ponudbo in povpraševanje po kavi, od ekonomskih dejavnikov, družbenih dejavnikov, stanja in količin zalog kave, vojn, političnih dejavnikov, predvsem moči posamezne države uvoznice, pomembnosti štirih največjih podjetij in njihove politike poslovanja, špekulacij na borzah itd. Pomembno besedo na trgu in vpliv na ceno pa imajo tudi različne organizacije, ki določajo glavne smernice na trgu, OZN, WTO predvsem pa ICO s svojim sistemom kvot in sporazumi o kavi, čeprav do sedaj sklenjeni sporazumi v okviru omenjene organizacije niso bili kaj prida uspešni.

Problemi, ki se pojavljajo v zvezi s kavo in posledično vplivajo na ceno kave, so tako imenovane krize, ki uničujejo prek 25 milijonov kavnih pridelovalcev. Cene kave drastično padajo v obdobjih krize, ki jih, kot je že omenjeno, povzročajo različni dejavniki. Posledice,

ki se pojavljajo, najprej udarijo pridelovalce kave, ki zaradi nezadostnih prejemkov osiromašijo, saj nižje cene zmanjšujejo prihodke pridelovalcev, znižujejo njihove plače ali celo vodijo v brezposelnost itd.; omenjeno pa se lahko nato razširi še na ostale trge, v kolikor je pridelovanje kave za posamezno državo pomembna industrija in predstavlja velik delež izvoza.

Od leta 1997 naprej je cena kave močno padla. Tudi v obdobju dviga cene je pridelano več kave, kot se je lahko porabi, zato se kopičijo zaloge. Še vedno obstaja bojazen, da bi prišlo do podobnih kriz kot v preteklosti. Da bi se trg kave lahko vključil v normalen tok trgov, bi bilo potrebno uresničiti določene cilje kot so dostojno plačilo pridelovalcem, pomoč pridelovalcem, da bi bil njihov dohodek manj vezan na samo pridelavo kave, povečanje količine kave, ki bi se lahko kupovala po ugodni ceni, nadzor nad špekulacijami itd. Po predvidevanjih naj bi vrednost kave v svetu v letu 2006 še naprej padala.

9. LITERATURA

1. Andrijanić Ivo: Poslovanje na robnim burzama (druga popravljena in dopolnjena izdaja). Zagreb: Mikrorad, 1997. 271 str.
2. Atkin Michael: Agricultural Commodity Markets. London, New York: Routledge, 1989. XV. 249 str.
3. Chicago Board of Trade: Financial Instruments Guide. Chicago: Booklet, 1994. 91 str.
4. Douglas D. David, Holt A. Charles: Experimental economics. Princeton: Princeton University, 1993. III. 512 str.
5. Duncan Ron: Agricultural Futures and Options. Cambridge: University Press, 1992. 243 str.
6. European Coffee Federation: European Contract for Coffee. Udine: Speciale Caffee Publications, 1988. 34 str.
7. Fišer Marjan: Analiza poslovnega okolja kave Barcaffè v zrnju. Diplomsko delo. Koper: Fakulteta za management, 2000. 62 str.
8. Flere Janvid: Surovine v svetovnem gospodarstvu. Ljubljana: Center za mednarodno sodelovanje in razvoj – CMRS. 1995. 220 str.
9. Hrastelj Tone: Načini in oblike mednarodnega poslovanja. Maribor: Založba obzorja Maribor, 1977. 312 str.
10. Hrastelj Tone: Mednarodno poslovanje. Ljubljana: Gospodarski Vestnik, 1987. 416 str.
11. Hrastelj Tone: Podjetniški izzivi mednarodnega poslovanja. Ljubljana: Gospodarski Vestnik, 1995. 514 str.
12. International Coffee Organisation. Basic Information. London: ICO, 1996, 11 str.
13. International Trade Center: The market of soluble coffee in Canada and Japan. Geneva, 1971, 72 str.
14. Jamnik Darja: Mednarodni trgi kave in konkurenčna analiza slovenskega trga kave. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 96 str.
15. Ješovnik Peter, Tibljaš Aleš: Uporaba Porterjevega modela za analiziranje slovenskega tržišča kave. Koper: Visoka šola za management v Kopru.
16. [URL:<http://www.vsm-kp.si/zalozbavsm/publikacije/publikacije/961-6268-83-x/jesovnik.pdf> - Supplemental Result], 29.5.2005.
17. Jezernik Božidar: Kava. Ljubljana: Založba Rokus d.o.o., 1999. 232 str.
18. Jobin Philippe: The coffees produced throughout the world. Le Havre: Sofiac Normandie, 1982. 463 str.
19. Kramperšek Vitodrag: Proces tržne raziskave na primeru blagovnih znamk kave. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000, 42 str.
20. Kumar Andrej: Mednarodni ekonomski odnosi, pojmi, organizacije, sporazumi. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1989. 170 str.
21. Kumar Andrej: Posebnosti trgovanja na blagovni borzi. Kapital, Maribor, 1994, 4 (1994), 78, str. 24-25.

22. Kumar Andrej: Primary commodities in the world economy: problem and activities of developing countries. Ljubljana: Research Centre for Cooperation with Developing Countries, 1983. VII. 223 str.
23. Leskovar Anja: Kraljica juter: od plantaže biokave v Gvatemali do jutranjega ekspresa. Ljubljana: Mladina, št. 40; 4. 10. 2004, str. 46-50.
24. Marjanovič Dragan: Blagovna borza v svetu in pri nas. Ljubljana: Diplomatska naloga poslovne šole, 1994. 26 str.
25. Prašnikar Janez: Uvod v mikroekonomijo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996. 514 str.
26. Rothfos Bernhard: Coffee Production. Hamburg: Gordian-Max-Reick GmbH, 1980. 366 str.
27. Štravs Aleksander Sašo, Ribič Mirjana, Jagodic Zvone: Borza vrednostnih papirjev. Ljubljana: Novi Forum, 1995. 108 str.
28. The London International Financial Futures and Options Exchange: Summary of Futures and Option Contracts. London: Booklet, 1998. 60 str.
29. Tibljaš Alen: Analiza panoge kave na slovenskem tržišču. Diplomsko delo. Koper: Fakulteta za management, 2001. 63 str.
30. Trošt Ferdinand: Zunanjetrgovinska politika. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1998. 339 str.
31. Vidmar Mirko: Kolonialno blago: dišave in začimbe: alkaloidna poživila: kava, čaj, kakao. Ljubljana: Tiskarna Ljubljana, 1962, 84 str.
32. Vidmar Mirko: Kolonialno blago. Ljubljana: Veletrgovina – Prehrana, Tiskarna Ljubljana, 1955. 84 str.

10. VIRI

1. Carinski urad Republike Slovenije
[URL: http://carina.gov.si/slov/eu/taric_splosno.htm], 22. 5. 2005.
2. Coffee Facts and Figures
[URL:<http://www.coffeeescience.org/facts.html>], 10. 5. 2005.
3. Coffee producers to recognise changes
[URL:<http://www.maketrade-fair.com/en/assets/english/mugged.pdf>], 10. 5. 2005.
4. Daily Futures [URL: <http://www.dailyfutures.com/softs>], 12. 5. 2005.
5. Daten und hintergrunde Welt, Europs und Deutschland
[http://www.kaffeeverband.de/pdf/digest1_2004_1.pdf], 17. 5. 2005.
6. Droga Portorož d.d.
[URL: http://www.droga.si/info/enciklopedija_kava.htm], 24. 4. 2005.
7. Efta Fair Trade
[<http://www.eftafairtrade.org/pdf/EC%20working%20paper%20commodities.pdf>.], 17. 5. 2005.
8. Evropa–Kratka predstavitev EU [URL:http://europa.eu.int/abc/index_sl.htm], 17. 5. 2005.
9. Evropa–Kratka predstavitev EU(a) [URL:http://europa.eu.int/abc/index2_sl.htm], 17. 5. 2005.
10. European Coffee Report
[URL:<http://www.ecf-coffee.org/Downloads/ECR2002.pdf>], 2002.
11. Eurostat (NACE Rev.1)
[URL:http://europa.eu.int/comm/eurostat/ramon/cgi/SimWWWFrame.SimBottomFrame?p_nID=NACE_REV1&p_lId=4&p_pId=01.1&p_langnom=EN&p_frameType=9&p_asso=&p_emp=&p_language=EN], 23. 4. 2005
12. Eurostat (SITC Rev. 3) [URL:<http://europa.eu.int/comm/eurostat>], 29. 4. 2005.
13. EU to take action on global coffee crisis
[URL: http://www.oxfam.org/eng/pr030414_eu_bill_coffee.htm], 17. 5. 2005.
14. International Coffee Organization [URL:<http://www.ico.org/>], 23. 4. 2005.
15. Kava – Elixir Of The Pacific. [URL:<http://www.healthy.net>], 28. 4. 2006.
16. Klasifikacija SITC Rev.3. [URL: <http://unstats.un.org/unsd/>], 29. 4. 2005.
17. Kolinska d.d.
[URL: <http://www.kolinska.si/izdelki.php?kategorijaid=3&izdelekid=10>], 29. 4. 2005.
18. Make Trade Fair
[URL: <http://www.maketrade-fair.com/en/index.htm>], 12. 5. 2005.
19. National Geographic [URL:<http://www.nationalgeographic.com>], 23. 4. 2005.
20. Pitje kave in zdravje. [URL:<http://www.pomurske-lekarne.si>], 28. 4. 2006.
21. Slovar slovenskega knjižnega jezika – Knjižna polica, verzija 1.00. Amebis d.o.o., 1995.
22. TARIC nomenklatura
[URL:<http://taric-curs.gov.si/italic/Prog51a.jsp>], 22. 05. 2005.
23. The Food and Agriculture Organization (FAO)
[URL: <http://www.fao.org/docrep.htm>.], 23. 4. 2005.
24. Third World Traveler [URL: <http://www.thirdworldtraveler.com>], 23. 4. 2005.

25. Types Of Futures And Commodities.
[URL: <http://www.e-analytics.com/fued4.htm>], Equity Analytics, Ltd, 15. 4. 2005.
26. Učinki kave in njena odvisnost. [URL:<http://www.sinapsa.org>], 28. 4. 2006.
27. Urad RS za varstvo potrošnikov
[URL: <http://www.sigov.si/uvp/nasveti/prehrana/kava.htm>], 10. 5. 2005.
28. What Is Kava? [URL:<http://kavaroot.com>], 28. 4. 2006.
29. World Shops
[URL: <http://www.worldshops.org/coffee.htm>], 12. 5. 2005.
30. Zgodovina kave, predelava, obdelava, uporaba kave. [URL:<http://www.caffe-tropic.si>],
28. 4. 2006.
31. Zgodovina, načini priprave kave. [URL:<http://www.franck.si>], 28. 4. 2006.

PRILOGE

Tabela 12: Uvoz zelene kave v evropske države od 2002 do 2004 (v tonah in v 60-kilogramskih vrečah)

Uvoz zelene kave v evropske države od 2002 do 2004						
- v tonah in v 60-kilogramskih vrečah -						
	2002		2003		2004	
	tone	vreče	tone	vreče	tone	vreče
Avstrija	60.177	1.002.947	62.894	1.048.230	59.386	989.763
Belgija	184.496	3.074.928	184.720	3.078.670	187.437	3.123.947
Ciper	1.882	31.373	1.879	31.322	1.527	25.448
Češka	27.211	453.517	25.493	424.888	25.197	419.953
Danska	57.202	953.373	51.263	854.377	54.813	913.553
Estonija	22	367	21	355	13	222
Finska	60.273	1.004.542	61.421	1.023.682	63.461	1.057.680
Francija	300.827	5.013.783	287.450	4.790.828	234.761	3.912.688
Nemčija	858.218	14.303.633	872.654	14.544.227	958.042	15.967.365
Grčija	27.100	451.662	25.602	426.692	27.532	458.865
Madžarska	39.969	666.142	37.067	617.780	34.290	571.498
Irska	4.113	68.542	5.404	90.062	4.714	78.558
Italija	362.391	6.039.848	382.929	6.382.147	387.452	6.457.535
Latvija	2.195	36.590	2.779	46.320	2.309	38.490
Litva	137	2.285	133	2.212	204	3.392
Luksemburg	255	4.247	195	3.257	188	3.133
Malta	54	892	102	1.693	31	522
Nizozemska	121.733	2.028.890	134.760	2.246.000	138.595	2.309.920
Poljska	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	104.189	1.736.477
Portugalska	41.650	694.168	41.989	699.810	41.808	696.805
Slovaška	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	6.606	110.098
Slovenija	10.650	177.505	8.979	149.645	9.492	158.192
Španija	213.714	3.561.893	220.169	3.669.485	218.998	3.649.963
Švedska	85.689	1.428.145	84.309	1.405.153	89.466	1.491.107
Velika Britanija	111.563	1.859.380	107.760	1.796.007	118.601	1.976.680
EU (15) Skupaj	2.489.399	41.489.982	2.523.518	42.058.625	2.585.254	43.087.563
EU (25) Skupaj	2.683.843	44.730.708	2.709.475	45.157.908	2.769.111	46.151.855
Norveška	36.633	610.550	35.300	588.326	36.040	600.667
Švica	66.870	1.114.500	72.243	1.204.050	65.846	1.097.433
zahodna	2.787.346	46.455.758	2.817.017	46.950.284	2.870.997	47.849.955

Evropa skupaj						
Albanija	4.289	71.475	/	/	/	/
Belorusija	1.934	32.239	/	/	/	/
BIH	10.974	182.899	/	/	/	/
Bolgarija	20.606	343.432	/	/	/	/
Hrvaška	22.255	370.915	/	/	/	/
Kazahstan	2.095	34.923	/	/	/	/
Makedonija	6.480	108.000	/	/	/	/
Moldavija	779	12.980	/	/	/	/
Romunija	44.368	739.462	/	/	/	/
Rusija	200.394	3.339.905	/	/	/	/
Srbija in Črna gora	44.838	747.301	/	/	/	/
srednja in Vzhodna Evropa skupaj	359.012	5.983.531	/	/	/	/
Evropa skupaj	3.146.357	52.439.289	/	/	/	/

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 13: Uvoz zelene, nekofeinske kave v EU (25) (izključen notranji trg EU) od 2002 do 2004 po destinacijah

Uvoz zelene, nekofeinske kave v EU (25) (izključen notranji trg EU) od 2002 do 2004 po destinacijah						
Destinacija	2002		2003		2004	
	vreče	%	vreče	%	vreče	%
Brazilija	13.147.763	31,1	12.786.317	30,0	12.343.735	28,7
Vietnam	6.862.440	16,2	6.948.805	16,3	8.092.197	18,8
Kolumbija	3.684.112	8,7	3.815.275	9,0	3.503.467	8,1
Indonezija	1.991.012	4,7	2.105.323	4,9	2.025.993	4,7
Indija	1.677.610	4,0	1.717.537	4,0	1.857.012	4,3
Uganda	2.087.045	4,9	2.133.788	5,0	1.823.617	4,2
Honduras	1.667.093	3,9	1.573.528	3,7	1.738.853	4,0
Peru	1.635.945	3,9	1.395.868	3,3	1.673.783	3,9
Etiopija	815.708	1,9	1.168.437	2,7	1.307.928	3,0
Gvatemala	918.183	2,2	1.078.258	2,5	914.393	2,1
Kamerun	748.223	1,8	701.593	1,6	789.528	1,8
El Salvador	806.000	1,9	627.735	1,5	689.677	1,6
Kenija	552.237	1,3	674.375	1,6	664.952	1,5
Kostarika	784.747	1,9	739.712	1,7	633.612	1,5

Papua Nova Gvineja	564.208	1,3	690.385	1,6	614.915	1,4
Nikaragva	469.798	1,1	444.628	1,0	587.620	1,4
Mehika	489.715	1,2	462.900	1,1	510.075	1,2
Tanzanija	324.910	0,8	533.548	1,3	329.222	0,8
Ruanda	194.780	0,5	164.572	0,4	253.830	0,6
Druge	3.338.610	6,8	2.846.005	6,6	2.640.230	6,2
Skupaj	42.260.140	100,0	42.608.590	100,0	42.994.638	100,0

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 14: EU (25) uvoz in izvoz zelene kave in (pol) proizvodov iz neevropskih destinacij v evropske destinacije (v tonah)

EU (25) uvoz in izvoz zelene kave in (pol) proizvodov iz neevropskih destinacij v evropske destinacije								
- v tonah -								
	Zelena		Zelena (kofein.)		Pražena (kofein.)		Topljena	
	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004
Uvoz	2.556.471	2.579.637	1.608	2.354	10.731	10.209	41.088	38.973
Izvoz	11.359	15.533	87.989	93.743	55.379	63.285	34.791	35.455

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 15: EU (25) izvoz pražene kave (kofein.) v neevropske destinacije

EU (25) izvoz pražene kave (kofein.) v neevropske destinacije						
Destinacija	2002		2003		2004	
	tone	%	tone	%	tone	%
ZDA	12.260	23	10.557	19	13.056	21
Ukrajina	8.664	17	8.748	16	8.119	13
Romunija	3.486	7	5.133	9	7.568	12
Rusija	3.149	6	3.370	6	4.619	7
Švica	3.516	7	4.078	7	4.463	7
Norveška	1.743	3	1.761	3	2.327	4
Avstralija	2.542	5	2.763	5	2.186	3
Bolgarija	1.494	3	1.925	3	2.078	3
Kanada	1.088	2	1.279	2	1.784	3
Hrvaška	1.161	2	1.361	2	1.544	2
Islandija	1.627	3	1.629	3	1.372	2
Srbija in Črna gora	/	/	/	/	1.086	2
Izrael	851	2	987	2	991	2
Japonska	664	1	867	2	922	1
Bosna in Hercegovina	672	1	1.127	2	899	1

Južna Afrika	753	1	708	1	839	1
Združeni Arabski Emirati	325	1	420	1	688	1
Turčija	768	1	512	1	589	1
Albanija	382	1	439	1	520	1
Makedonija	561	1	334	1	479	1
Druge	6.509	12	7.383	13	7.157	11
Skupaj	52.215	100	55.379	100	63.285	100

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 16: EU (25) izvoz topljene kave v neevropske destinacije

EU (25) izvoz topljene kave v neevropske destinacije				
Destinacija	2003		2004	
	tone	%	tone	%
Rusija	15.275	43,9	13.258	37,4
Ukrajina	2.375	6,8	3.236	9,1
Turčija	2.087	6,0	2.749	7,8
Avstralija	3.364	9,7	2.149	6,1
Švica	1.650	4,7	1.737	4,9
Japonska	1.081	3,1	1.595	4,5
Norveška	789	2,3	1.156	3,3
Romunija	740	2,1	1.051	3,0
Izrael	931	2,7	1.011	2,9
Saudska Arabija	742	2,1	905	2,6
ZDA	552	1,6	772	2,2
Južna Afrika	382	1,1	501	1,4
Združeni Arabski Emirati	363	1,0	456	1,3
Hrvaška	284	0,8	299	0,8
Bolgarija	237	0,7	283	0,8
Druge	3.940	11,3	4.297	12,1
Skupaj	34.791	100,0	35.455	100,0

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 17: EU (25) izvoz topljene kave iz neevropskih destinacij

EU (25) izvoz topljene kave iz neevropskih destinacij				
Destinacija	2003		2004	
	tone	%	tone	%
Brazilija	12.428	30,2	12.352	31,7

Ekvador	5.688	13,8	7.162	18,4
Švica	7.410	18,0	6.355	16,3
Kolumbija	5.736	14,0	4.549	11,7
Druge	9.827	23,9	8.555	22,0
Skupaj	41.088	100,0	38.973	100,0

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 18: Vrednost EU (25) izvoza in uvoza zelene, pražene in topljene kave (v mio EUR)

Vrednost EU (25) izvoza in uvoza zelene, pražene in topljene kave										
- v milijonih EUR -										
	Zelena		Zelena kofein.		Pražena		Pražena kofein.		Topljena	
Uvoz	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004
Iz neevropskih destinacij	2.592	2.648	3	5	61	71	8	10	198	190
Vključen evropski trg	2.787	2.871	49	53	862	956	74	82	740	810
Izvoz	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004
V neevropske destinacije	23	36	147	160	226	251	14	19	259	239
Vključen evropski trg	251	278	207	221	1.074	1.146	80	77	883	850

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 19: Proizvodnja pražene in topljene kave v izbranih evropskih državah in kandidatkah članicah v letu 2003 (v tonah)

Proizvodnja pražene in topljene kave v izbranih evropskih državah in kandidatkah članicah v letu 2003				
- v tonah -				
Države	Pražena kava nekofeinska	Pražena kava kofeinska	Ekstrakti, izvlečki in koncentracije kave v trdni obliki	Ekstrakti, izvlečki in koncentracije kave v tekoči obliki
Avstrija	29.878	2.378	/	/
Belgija	76.850	10.322	/	/
Hrvaška	10.648	64	/	/
Danska	23.551	/	66	148
Finska	47.365	/	11	/
Francija	178.083	10.685	/	/

Nemčija	388.479	139.564	95.267	26.320
Grčija	10.188	/	7.673	/
Madžarska	26.150	/	/	4.731
Italija	311.259	11.026	/	325
Nizozemska	92.325	/	/	/
Poljska	85.920	/	6.853	/
Španija	107.064	13.280	28.457	/
Švedska	57.095	/	/	/
Skupaj	15.861.150	15.861.170	15.861.230	15.861.250

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 20: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah)

Avstrija: Uvoz zelene nekofeinske kave - v 60-kilogramskih vrečah -			
Države	2002	2003	2004
Brazilija	388.982	384.735	344.120
Vietnam	140.188	159.648	178.075
Kolumbija	125.047	123.493	113.686
Indonezija	58.132	59.235	87.835
Honduras	44.612	52.433	45.493
Peru	16.350	41.291	38.101
Nikaragva	25.928	30.896	28.918
Gvatemala	33.447	29.415	27.895
Druge	170.926	167.590	125.888
Skupaj	1.003.612	1.048.736	990.011

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 21: Neto uvoz nekofeinske zelene kave (v 60-kilogramskih vrečah)

Nemčija: Neto uvoz nekofeinske zelene kave - v 60-kilogramskih vrečah -		
Države	2003	2004
Brazilija	4.446.378	4.340.044
Vietnam	1.917.236	2.966.578
Kolumbija	1.608.916	1.395.194
Indonezija	998.806	1.037.598
Peru	756.088	916.100
Honduras	618.660	782.217
Etiopija	603.966	730.471

Papua Nova Gvineja	626.067	553.629
El Salvador	337.648	495.741
Indija	270.237	302.066
Gvatemala	355.441	272.630
Kenija	266.434	267.283
Uganda	268.628	257.633
Kostarika	261.968	248.465
Mehika	184.956	227.299
Nikaragva	89.919	153.359
Tanzanija	254.455	152.452
Ruanda	42.034	120.876
Burundi	100.575	120.726
Kitajska	87.844	118.341
Druge	421.032	501.865
Skupaj	14.517.288	15.960.567

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 22: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Nemčija: Zunanja trgovina s kavo				
- v tonah -				
Oblike kave	Uvoz		Izvoz	
	2003	2004	2003	2004
Zelena kava nekofeinska	872.654	958.042	108.708	114.770
Zelena kava kofeinska	0	533	94.317	106.241
Pražena kava nekofeinska	29.080	32.124	83.041	89.344
Pražena kava kofeinska	1.038	1.488	8.765	7.858
Topljena kava	21.480	27.380	41.166	44.857

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 23: Uvoz zelene kave (v vrečah)

Italija: Uvoz zelene kave							
- v vrečah -							
Države	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Brazilija	1.447.713	1.522.015	1.619.723	1.772.565	2.061.996	2.428.847	2.330.265
Vietnam	505.495	704.411	809.509	862.754	904.563	830.764	902.292
Indija	506.111	520.981	575.208	569.415	634.778	699.153	844.969
Indonezija	256.824	326.402	221.333	245.581	253.914	377.106	371.521
Kamerun	335.800	409.580	564.794	635.266	397.014	277.270	338.578

Kolumbija	233.545	237.094	209.233	226.897	236.270	246.345	253.460
Uganda	184.990	260.118	302.585	255.383	298.117	339.275	249.554
Gvatemala	132.973	153.130	164.758	206.152	150.208	197.506	209.282
Honduras	108.196	146.609	153.637	151.935	155.608	124.212	123.754
Kostarika	134.206	163.343	172.790	163.874	195.701	163.232	119.442
Etiopija	71.165	71.634	72.873	72.832	91.426	104.803	108.052
Kongo	318.238	291.894	248.963	135.608	64.138	66.325	81.030
Tanzanija	17.197	14.211	55.603	36.163	35.482	33.331	49.153
Nikaragva	32.874	26.797	23.866	30.187	28.204	34.005	40.995
Togo	36.067	49.202	45.427	38.345	30.752	20.413	28.299
El Salvador	31.047	21.438	23.240	18.335	22.497	29.227	24.138
Dominikan. Republika	42.434	32.472	30.796	29.832	26.848	21.372	21.622
Mehika	12.984	7.529	12.382	12.721	12.818	10.616	13.966
Kenija	24.303	12.392	17.515	18.682	11.571	10.197	8.681
Haiti	25.953	15.129	7.023	8.302	6.694	4.581	5.489
Madagaskar	57.009	82.657	40.129	20.340	3.660	3.527	5.059
Ekvador	40.129	23.009	19.060	18.232	13.402	6.772	3.049
Centralno Afriška Rep.	55.215	31.293	30.272	21.677	11.628	12.416	2.943
Druge	965.346	451.391	458.683	526.883	392.375	340.353	321.844
Skupaj	5.575.814	5.574.731	5.879.402	6.077.961	6.039.664	6.381.648	6.457.437

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 24: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Italija: Zunanja trgovina s kavo						
- v tonah -						
Oblike kave	Uvoz			Izvoz		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Zelena kava	362.380	382.899	387.446	2.783	3.683	4.198
Zelena kava kofeinska	5.944	6.933	7.240	597	607	891
Pražena kava	12.112	14.183	14.364	61.113	63.729	70.294
Pražena kava kofeinska	199	290	310	2.131	2.261	2.403
Kavni ekstrakti	3.162	3.276	3.673	657	610	490
Preparati s kavo	844	679	821	857	1.062	2.568

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 25: Uvoz zelene in proizvedene kave (v tonah in %)

Francija: Uvoz zelene in proizvedene kave			
- v tonah in % -			
Oblike kave	2003	2004	%
Zelena kava nekofeinska	287.410	234.856	-18,3
Zelena kava kofeinska	1.376	1.570	14,1
Pražena kava nekofeinska	75.644	82.391	8,9
Pražena kava kofeinska	3.322	4.010	20,7
Čisti ekstrakti	38.462	39.369	2,4
Drugi ekstrakti	7.008	10.773	53,7
Skupaj	413.222	372.969	-9,7

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 26: Izvoz kave (v tonah)

Francija: Izvoz kave			
- v tonah -			
Oblike kave	2002	2003	2004
Zelena kava	3.635	1.180	1.591
Zelena kava kofeinska	25.954	22.229	15.209
Pražena kava nekofeinska	8.388	12.473	12.348
Pražena kava kofeinska	2.445	3.178	2.039
Čisti kavni ekstrakti	33.103	45.494	34.337
Drugi kavni ekstrakti	6.891	5.591	5.633
Skupaj	80.434	90.144	71.157

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 27: Uvoz zelene nekofeinske kave (v %)

Švica: Uvoz zelene nekofeinske kave		
- v % -		
Države	2003	2004
Brazilija	21,4	27,2
Kolumbija	9,5	11,1
Mehika	7,4	8,4
Uganda	7,7	5,8
Indija	6,6	5,2
Gvatemala	7,2	4,6
Laos	3,7	4,4

Etiopija	2,0	4,3
Honduras	5,0	4,0
Kostarika	5,6	3,6
Druge	23,9	21,3
Skupaj	100,0	100,0

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 28: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Švica: Zunanja trgovina s kavo				
- v tonah -				
Oblike kave	Uvoz		Izvoz	
	2003	2004	2003	2004
Zelena kava	72.243	65.846	168	237
Zelena kava kofeinska	1.962	2.115	28	178
Pražena kava	2.497	2.569	5.678	7.723
Topljena kava	1.067	1.130	7.047	8.071

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 30: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah)

Belgija - Luksemburg: Uvoz zelene nekofeinske kave			
- v 60-kilogramskih vrečah -			
Države	2002	2003	2004
Brazilija	705.736	669.534	619.931
Francija	339.053	432.072	397.487
Vietnam	353.331	303.306	316.807
Kolumbija	273.451	276.854	314.989
Uganda	211.336	103.207	166.490
Indija	160.592	163.984	155.708
Honduras	149.067	136.453	143.838
Peru	65.497	51.101	106.281
Gvatemala	83.551	102.538	90.364
Etiopija	60.135	84.015	81.705
Kamerun	40.036	61.144	80.501
Kenija	41.525	49.093	59.262
Mehika	22.629	21.707	58.906
Indonezija	62.943	57.847	55.224
Kostarika	48.287	35.701	51.471
Druge	458.083	456.477	424.990

Skupaj	3.075.252	3.005.033	3.123.954
---------------	------------------	------------------	------------------

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 31: Uvoz pražene kave (v 1000-kilogramskih vrečah)

Belgija - Luksemburg: Uvoz pražene kave - v 1000-kilogramskih vrečah -	
Države	2004
Nemčija	9.033
Francija	6.794
Nizozemska	2.043
Italija	964
Luksemburg	757
Avstrija	401
Švica	276
Druge	120
Skupaj	20.388

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 32: Izvoz pražene kave (v tonah)

Belgija - Luksemburg: Izvoz pražene kave - v tonah -	
Države	2004
Francija	30.043
Nizozemska	9.289
Italija	7.402
Velika Britanija	4.645
Nemčija	3.087
Luksemburg	1.134
ZDA	652
Grčija	317
Rusija	312
Druge	1.160
Skupaj	58.041

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 33: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah)

Danska: Uvoz zelene nekofeinske kave - v 60-kilogramskih vrečah -	
Leto	vreče
2002	953.373
2003	854.377
2004	913.712

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 34: Zunanja trgovina s kavo na EU trgu (v tonah)

Danska: Zunanja trgovina s kavo na EU trgu - v tonah -				
Oblike kave	Uvoz		Izvoz	
	2003	2004	2003	2004
Zelena kava nekofeinska	51.263	54.823	253	344
Zelena kava kofeinska	481	540	2	1
Pražena kava nekofeinska	2.732	4.120	12.912	12.285
Pražena kava kofeinska	104	120	13	11
Topljena kava	1.856	2.487	398	462

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 35: Uvoz zelene kave v letih od 1993 do 2004 (v 60-kilogramskih vrečah)

Finska: Uvoz zelene kave v letih od 1993 do 2004 - v 60-kilogramskih vrečah -	
Leto	Uvoz
1993	1.268.100
1994	1.313.597
1995	793.556
1996	1.053.899
1997	1.037.833
1998	1.121.183
1999	1.146.675
2000	1.001.017
2001	1.025.000
2002	1.004.465
2003	1.023.708
2004	1.058.831

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 36: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Finska: Zunanja trgovina s kavo						
- v tonah -						
Oblike kave	Uvoz			Izvoz		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Zelena kava	60.271	61.422	63.530	116	157	102
Pražena kava	2.365	2.867	3.479	5.910	6.044	6.332
Instant kava	729	695	720	8	14	32

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 37: Uvoz nekofeinske zelene kave (v 60-kilogramskih vrečah)

Norveška: Uvoz nekofeinske zelene kave			
- v 60-kilogramskih vrečah -			
Države	2002	2003	2004
Brazilija	284.490	241.532	226.950
Kolumbija	146.626	158.199	176.280
Gvatemala	41.908	55.851	50.570
Peru	33.186	25.609	36.298
Kenija	24.140	28.596	24.341
Honduras	3.171	12.294	21.626
Indija	23.642	20.470	19.848
Etiopija	13.119	14.054	16.315
Mehika	1.626	4.762	9.212
Nikaragva	3.556	8.284	5.469
Kostarika	11.481	5.476	4.459
Indonezija	2.705	2.363	3.092
Vietnam	1.169	4.466	2.634
Tanzanija	1.476	2.100	1.367
El Salvador	7.432	0	627
Zimbabve	1.845	606	575
Zambija	3.140	329	173
Uganda	0	1.860	0
Kamerun	3.225	0	0
Druge	2.618	1.475	835
Skupaj	610.554	588.326	600.672

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 38: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Norveška: Zunanja trgovina s kavo				
- v tonah -				
Oblike kave	Uvoz		Izvoz	
	2003	2004	2003	2004
Zelena kava	35.299	36.040	199	152
Zelena kava kofeinska	239	274	2	1
Zelena kava, skupaj	35.538	36.314	201	153
Pražena kava	1.813	2.363	135	156
Pražena kava kofeinska	4	33	/	/
Pražena kava, skupaj	1.817	2.396	135	156
Topljena kava	1.429	1.461	37	22

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 40: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah)

Velika Britanija: Uvoz zelene nekofeinske kave		
- v 60-kilogramskih vrečah -		
Države	2003	2004
Vietnam	447.321	660.518
Brazilija	356.773	400.221
Kolumbija	250.280	228.319
Indonezija	229.568	162.809
Peru	66.120	84.662
Nikaragva	64.376	75.934
Honduras	70.237	73.916
Kenija	52.041	57.121
El Salvador	25.507	31.412
Etiopija	17.965	29.556
Kostarika	28.765	24.218
Indija	10.044	17.194
Uganda	24.719	17.698
Gvatemala	32.204	16.599
Mehika	28.019	6.961
Tanzanija	3.951	5.646
Papua Nova Gvineja	5.349	4.341
Druge	32.294	32.103
Skupaj	1.756.410	1.929.228

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 41: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Velika Britanija: Zunanja trgovina s kavo				
- v tonah -				
Oblike kave	Izvoz		Uvoz	
	2003	2004	2003	2004
Zelena kava	105.385	115.754	2.584	1.732
Zelena kava kofeinska	238	270	201	55
Pražena kava	867	717	2.423	2.489
Pražena kava kofeinska	218	179	162	306
Topljena kava/ekstrakti	6.057	6.695	18.166	21.273

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 42: Uvoz zelene nekofeinske kave (v tonah in v vrečah)

Irška: Uvoz zelene nekofeinske kave			
- v tonah in v vrečah -			
Uvoz	2002	2003	2004
Tone	4.113	5.404	4.858
Vreče	68.542	90.062	80.965

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 43: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Irška: Zunanja trgovina s kavo				
- v tonah -				
Oblike kave	Uvoz		Izvoz	
	2003	2004	2003	2004
Zelena kava nekofeinska	5.404	4.858	68	108
Zelena kava kofeinska	9	6	24	24
Pražena kava nekofeinska	1.494	1.006	219	274
Pražena kava kofeinska	29	25	1.704	480
Topljena kava	2.498	3.311	937	231

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 44: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah)

Švedska: Uvoz zelene nekofeinske kave	
- v 60-kilogramskih vrečah -	

Države	2002	sprememba	2003	sprememba	2004
Brazilija	654.200	1%	659.717	7%	707.733
Kolumbija	289.717	-2%	282.933	-2%	276.483
Peru	112.800	-17%	94.050	3%	96.817
Kenija	95.933	-11%	85.450	9%	93.467
Etiopija	9.617	297%	38.217	77%	67.567
Honduras	77.650	-14%	67.100	-8%	61.950
Kostarika	50.617	-45%	28.050	23%	34.567
Nikaragva	13.567	0%	13.633	102%	27.517
Gvatemala	61.817	-7%	57.267	-60%	22.933
Mehika	9.017	38%	12.467	59%	19.850
Uganda	5.633	25%	7.067	97%	13.950
Burundi	5.817	62%	9.433	48%	13.933
El Salvador	0	0	2.067	412%	10.583
Vietnam	2.200	-10%	1.983	195%	5.850
Papua Nova Gvineja	300	2517%	7.850	-51%	3.850
Ruanda	10.433	-58%	4.350	-25%	3.250
Indija	2.067	85%	3.817	-33%	2.550
Druge	21.083	-9%	19.133	7%	2.0567
Skupaj	1.422.483	-2%	1.394.583	6%	1.483.350

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 45: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Švedska: Zunanja trgovina s kavo						
- v tonah -						
Oblike kave	Uvoz			Izvoz		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Zelena kava	85.685	84.304	90.356	297	99	145
Zelena kava kofeinska	2.134	1.232	1.442	3	0	0
Pražena kava	6.086	8.564	9.580	9.824	10.543	10.403
Pražena kava kofeinska	399	394	692	1.582	1.350	1.326
Instant kava	2.577	2.209	2.409	173	410	467

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 46: Uvoz zelene kave (v 60-kilogramskih vrečah)

Norveška: Uvoz zelene kave		
- v 60-kilogramskih vrečah -		
Države	2003	2004

Brazilija	576.200	555.267
Uganda	281.383	340.900
Vietnam	217.267	262.400
Kolumbija	217.967	198.700
Honduras	110.233	185.483
Peru	138.950	145.783
Kenija	57.050	67.600
Gvatemala	71.133	55.283
Indija	50.500	43.933
Ruanda	39.183	36.717
Druge	582.117	520.950
Skupaj	2.341.983	2.413.017

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 47: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Nizozemska: Zunanja trgovina s kavo				
- v tonah -				
Oblike kave	Uvoz		Izvoz	
	2003	2004	2003	2004
Zelena kava	140.519.211	144.780.990	6.075.564	5.561.643
Pražena kava	26.689.701	25.414.744	13.879.033	17.330.836

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 49: Uvoz zelene kave (v 60-kilogramskih vrečah)

Španija: Uvoz zelene kave	
- v 60-kilogramskih vrečah -	
Leto	Vrednost
1996	3.270.741
1997	3.490.161
1998	3.483.274
1999	3.633.701
2000	3.511.108
2001	3.772.666
2002	3.681.934
2003	3.785.850
2004	3.770.856

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 50: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Španija: Zunanja trgovina s kavo				
- v tonah -				
Oblike kave	Uvoz		Izvoz	
	2003	2004	2003	2004
Zelena kava	227.151	226.251	18.095	20.791
Pražena kava	10.443	10.667	6.710	5.586
Ekstrakti	2.726	3.607	20.829	21.787

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 51: Uvoz zelene nekofeinske kave (v 60-kilogramskih vrečah)

Portugalska: Uvoz zelene nekofeinske kave			
- v 60-kilogramskih vrečah -			
Države	2002	2003	2004
Brazilija	108.373	121.420	122.733
Vietnam	61.748	60.425	67.158
Uganda	71.263	69.563	64.465
Kamerun	39.000	49.677	59.218
Indija	52.088	60.458	55.117
Honduras	36.657	45.908	47.945
Indonezija	29.497	26.507	28.447
Gvatemala	12.548	17.325	24.368
Kostarika	27.293	27.093	21.507
Kolumbija	16.432	21.867	17.348
Nikaragva	5.787	4.518	8.815
Angola	7.647	8.533	8.377
Kenija	4.377	7.412	7.300
Druge	221.458	179.103	164.007
Skupaj	694.168	699.810	696.805

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 52: Zunanja trgovina s kavo (v tonah)

Portugalska: Zunanja trgovina s kavo				
- v tonah -				
Oblike kave	Uvoz		Izvoz	
	2003	2004	2003	2004
Zelena kava nekofeinska	41.989	41.808	145	134

Zelena kava kofeinska	1.093	1.449	0	1
Pražena kava nekofeinska	4.145	3.919	4.930	3.852
Pražena kava kofeinska	326	271	409	216
Topljena kava	743	740	43	12

Vir: Evropsko poročilo o kavi

Tabela 53: Uvoz zelene nekofeinske kave (v tonah in vrečah)

Grčija: Uvoz zelene nekofeinske kave - v tonah in vrečah -			
Uvoz kave	2002	2003	2004
Tone	27.100	25.602	27.532
Vreče	451.662	426.692	458.865

Vir: Evropsko poročilo o kavi

The following new variables are being created:

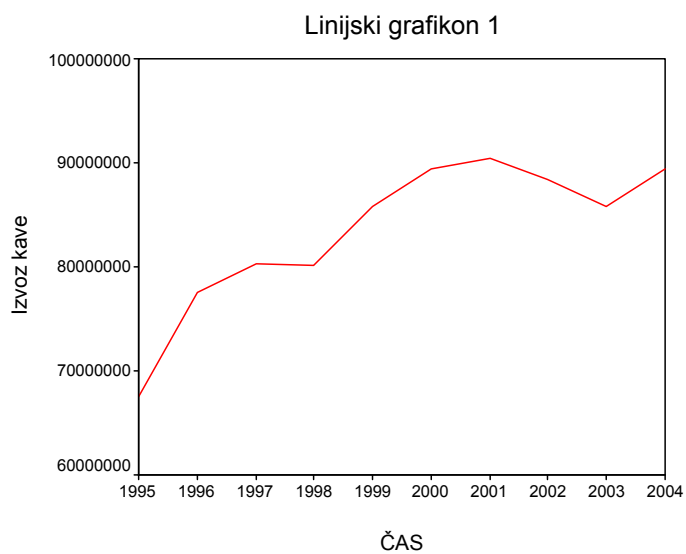
Name	Label
YEAR_	YEAR, not periodic
DATE_	DATE. FORMAT: "YYYY"

TSPLIT

Notes

Output Created	09-AUG-2005 12:27:26	
Comments		
Input	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	10
Syntax	TSPLIT VARIABLES= izvozkav /ID= year_ /NOLOG /FORMAT NOFILL NOREFERENCE.	
Resources	Elapsed Time	0:00:00,02

MODEL: MOD_1.

Regression

Notes

Output Created		09-AUG-2005 12:32:06
Comments		
Input	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	10
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on cases with no missing values for any variable used.
Syntax		REGRESSION /DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT izvozkav /METHOD=ENTER x /METHOD=ENTER x_2 /METHOD=ENTER x_3 /SCATTERPLOT=(*ZPRED ,*ZRESID) /RESIDUALS HIST(ZRESID) /CASEWISE PLOT(ZRESID) OUTLIERS(3) /SAVE PRED .
Resources	Memory Required	1796 bytes
	Additional Memory Required for Residual Plots	568 bytes
	Elapsed Time	0:00:00,08
Variables Created	PRE_1	Predicted Value

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Izvoz kave	83471139,0000	7178649,85715	10
Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	,0000	3,02765	10
Čas na kvadrat	8,2500	7,65942	10
Čas na tretjo potenco	,0000	48,06842	10

Correlations

		Izvoz kave	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	Čas na kvadrat	Čas na tretjo potenco
Pearson Correlation	Izvoz kave	1,000	,842	-,455	,806
	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	,842	1,000	,000	,923
	Čas na kvadrat	-,455	,000	1,000	,000
	Čas na tretjo potenco	,806	,923	,000	1,000
Sig. (1-tailed)	Izvoz kave	,	,001	,093	,002
	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	,001	,	,500	,000
	Čas na kvadrat	,093	,500	,	,500
	Čas na tretjo potenco	,002	,000	,500	,
N	Izvoz kave	10	10	10	10
	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	10	10	10	10
	Čas na kvadrat	10	10	10	10
	Čas na tretjo potenco	10	10	10	10

Variables Entered/Removed^d

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste ^a	,	Enter
2	Čas na kvadrat ^a	,	Enter
3	Čas na tretjo potenco ^a	,	Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: Izvoz kave

Model Summary^d

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,842 ^a	,710	,673	4102865,77499	,710	19,552	1	8	,002
2	,957 ^b	,917	,893	2348530,15870	,207	17,416	1	7	,004
3	,960 ^c	,922	,884	2448426,98007	,006	,440	1	6	,532

a. Predictors: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste

b. Predictors: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste, Čas na kvadrat

c. Predictors: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste, Čas na kvadrat, Čas na tretjo potenco

d. Dependent Variable: Izvoz kave

ANOVA^d

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	329129063403913,700	1	329129063403913,700	19,552	,002 ^a
	Residual	134668060540686,200	8	16833507567585,780		
	Total	463797123944600,000	9			
2	Regression	425187966600293,000	2	212593983300146,500	38,544	,000 ^b
	Residual	38609157344306,970	7	5515593906329,560		
	Total	463797123944600,000	9			
3	Regression	427828355884106,500	3	142609451961368,800	23,789	,001 ^c
	Residual	35968768060493,450	6	5994794676748,900		
	Total	463797123944600,000	9			

a. Predictors: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste

b. Predictors: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste, Čas na kvadrat

c. Predictors: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste, Čas na kvadrat, Čas na tretjo potenco

d. Dependent Variable: Izvoz kave

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	83471139,000	1297440,078		64,335	,000
	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	1997359,055	451710,655	,842	4,422	,002
2	(Constant)	86990029,875	1123634,245		77,418	,000
	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	1997359,055	258564,661	,842	7,725	,000
	Čas na kvadrat	-426532,227	102206,656	-,455	-4,173	,004
3	(Constant)	86990029,875	1171429,029		74,260	,000
	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	1569030,812	699433,423	,662	2,243	,066
	Čas na kvadrat	-426532,227	106554,107	-,455	-4,003	,007
	Čas na tretjo potenco	29237,423	44054,701	,196	,664	,532

a. Dependent Variable: Izvoz kave

Excluded Variables^c

Model		Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics
						Tolerance
1	Čas na kvadrat	-,455 ^a	-4,173	,004	-,845	1,000
	Čas na tretjo potenco	,196 ^a	,374	,719	,140	,149
2	Čas na tretjo potenco	,196 ^b	,664	,532	,262	,149

a. Predictors in the Model: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste

b. Predictors in the Model: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste, Čas na kvadrat

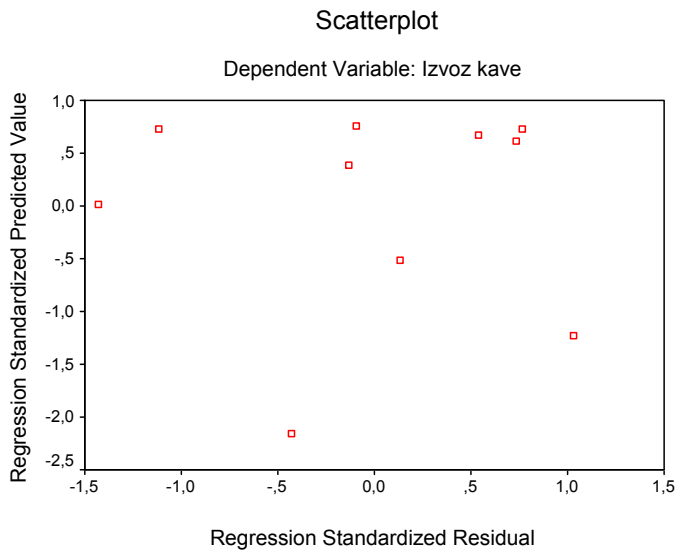
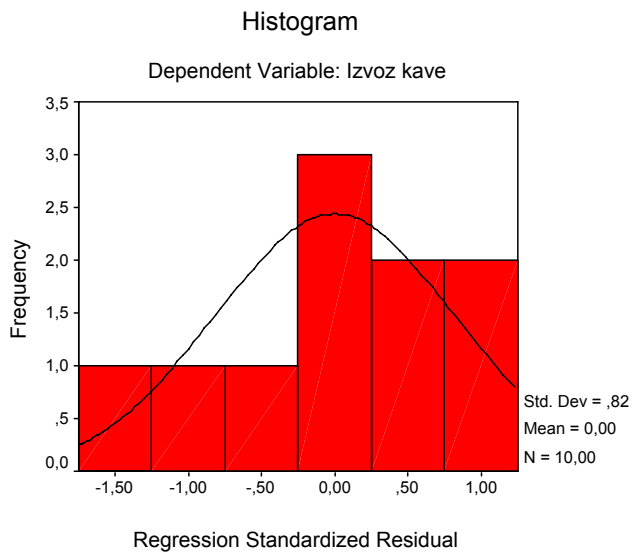
c. Dependent Variable: Izvoz kave

Residuals Statistics^a

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	68627856,0000	88703616,0000	83471139,0000	6894670,69461	10
Residual	-3498503,7500	2529027,2500	,0000	1999132,25788	10
Std. Predicted Value	-2,153	,759	,000	1,000	10
Std. Residual	-1,429	1,033	,000	,816	10

a. Dependent Variable: Izvoz kave

Charts

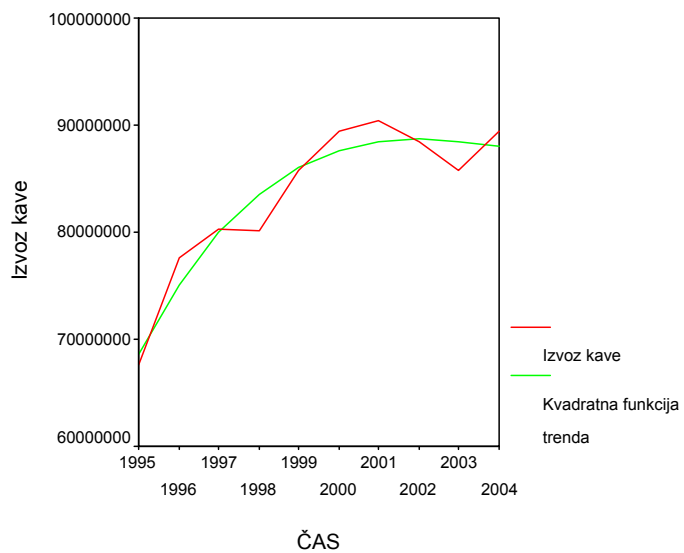

TSPLIT

Notes

Output Created	09-AUG-2005 12:37:13	
Comments		
Input	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	10
Syntax	TSPLIT VARIABLES= izvozkav pre_1 /ID= year_ /NOLOG.	
Resources	Elapsed Time	0:00:00,00

MODEL: MOD_2.

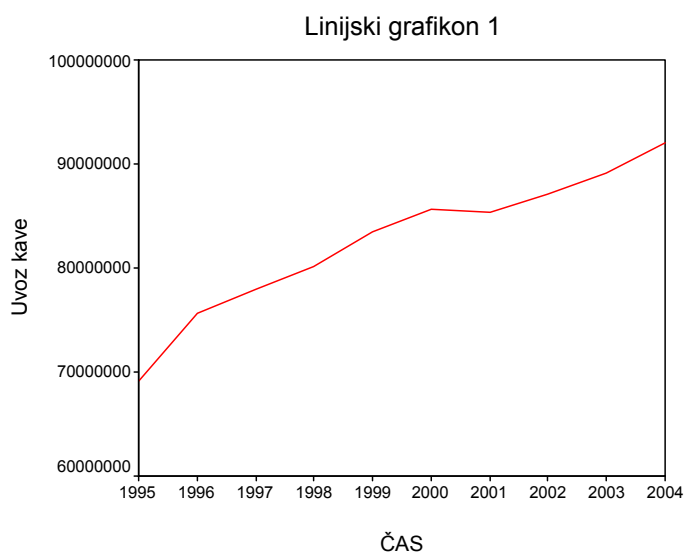

TSPLIT

Notes

Output Created		09-AUG-2005 12:40:35
Comments		
Input	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	10
Syntax		TSPLIT VARIABLES= uvozkave /ID= year_ /NOLOG /FORMAT NOFILL NOREFERENCE.
Resources	Elapsed Time	0:00:00,00

MODEL: MOD_3.

Regression

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Uvoz kave	82573826,3000	6887837,92218	10
Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	,0000	3,02765	10
Čas na kvadrat	8,2500	7,65942	10
Čas na tretjo potenco	,0000	48,06842	10

Correlations

		Uvoz kave	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	Čas na kvadrat	Čas na tretjo potenco
Pearson Correlation	Uvoz kave	1,000	,970	-,174	,950
	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	,970	1,000	,000	,923
	Čas na kvadrat	-,174	,000	1,000	,000
	Čas na tretjo potenco	,950	,923	,000	1,000
Sig. (1-tailed)	Uvoz kave	,	,000	,315	,000
	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	,000	,	,500	,000
	Čas na kvadrat	,315	,500	,	,500
	Čas na tretjo potenco	,000	,000	,500	,
N	Uvoz kave	10	10	10	10
	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	10	10	10	10
	Čas na kvadrat	10	10	10	10
	Čas na tretjo potenco	10	10	10	10

Variables Entered/Removed^d

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste ^a	,	Enter
2	Čas na kvadrat ^b	,	Enter
3	Čas na tretjo potenco ^b	,	Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: Uvoz kave

Model Summary^d

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,970 ^a	,940	,933	1782393,86002	,940	126,401	1	8	,000
2	,985 ^b	,971	,962	1333830,26058	,030	7,286	1	7	,031
3	,996 ^c	,991	,987	798607,29220	,020	13,527	1	6	,010

- a. Predictors: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste
b. Predictors: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste, Čas na kvadrat
c. Predictors: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste, Čas na kvadrat, Čas na tretjo potenco
d. Dependent Variable: Uvoz kave

ANOVA^d

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	401565378202073,200	1	401565378202073,200	126,401	,000 ^a
	Residual	25415422977873,010	8	3176927872234,127		
	Total	426980801179946,200	9			
2	Regression	414527079031688,500	2	207263539515844,200	116,499	,000 ^b
	Residual	12453722148257,710	7	1779103164036,816		
	Total	426980801179946,200	9			
3	Regression	423154159537047,100	3	141051386512349,000	221,162	,000 ^c
	Residual	3826641642899,031	6	637773607149,838		
	Total	426980801179946,200	9			

- a. Predictors: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste
b. Predictors: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste, Čas na kvadrat
c. Predictors: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste, Čas na kvadrat, Čas na tretjo potenco
d. Dependent Variable: Uvoz kave

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	82573826,300	563642,429		146,500	,000
	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	2206231,885	196235,106	,970	11,243	,000
2	(Constant)	83866437,706	638159,724		131,419	,000
	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	2206231,885	146849,879	,970	15,024	,000
	Čas na kvadrat	-156680,170	58047,511	-,174	-2,699	,031
3	(Constant)	83866437,706	382086,855		219,496	,000
	Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste	1431993,577	228135,304	,629	6,277	,001
	Čas na kvadrat	-156680,170	34754,921	-,174	-4,508	,004
	Čas na tretjo potenco	52849,031	14369,391	,369	3,678	,010

- a. Dependent Variable: Uvoz kave

Excluded Variables^c

Model		Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics
						Tolerance
1	Čas na kvadrat	-,174 ^a	-2,699	,031	-,714	1,000
	Čas na tretjo potenco	,369 ^a	1,897	,100	,583	,149
2	Čas na tretjo potenco	,369 ^b	3,678	,010	,832	,149

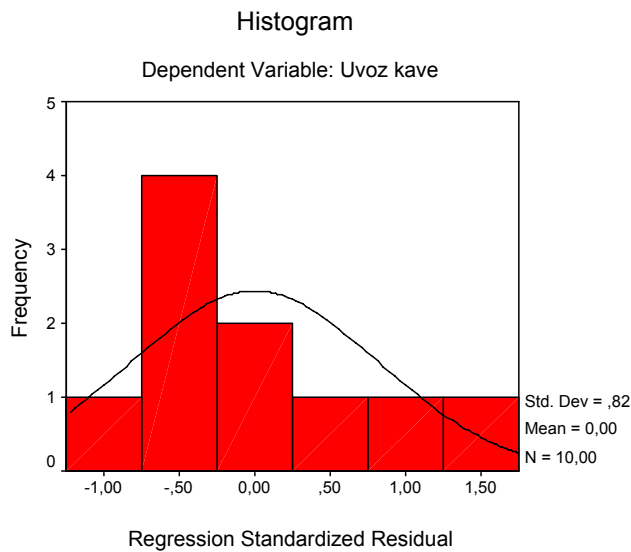
- a. Predictors in the Model: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste
- b. Predictors in the Model: (Constant), Čas z izhodiščem v sredini časovne vrste, Čas na kvadrat
- c. Dependent Variable: Uvoz kave

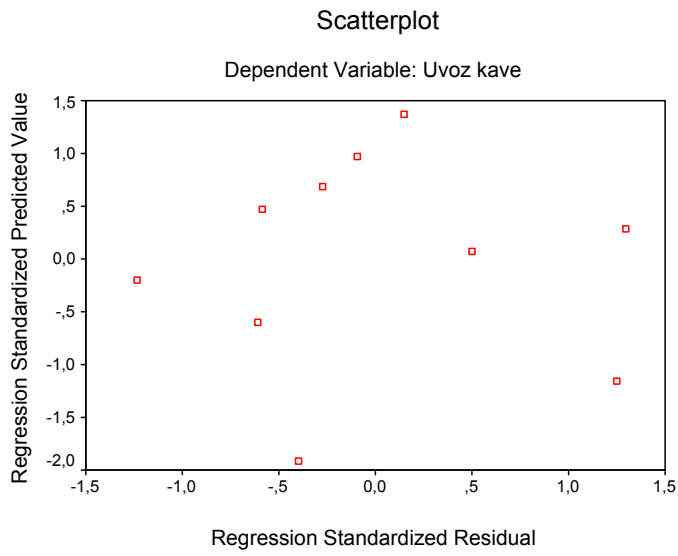
Residuals Statistics^a

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	69433824,0000	91953504,0000	82573826,3000	6856903,73547	10
Residual	-988659,5000	1035503,4375	,0000	652060,12358	10
Std. Predicted Value	-1,916	1,368	,000	1,000	10
Std. Residual	-1,238	1,297	,000	,816	10

- a. Dependent Variable: Uvoz kave

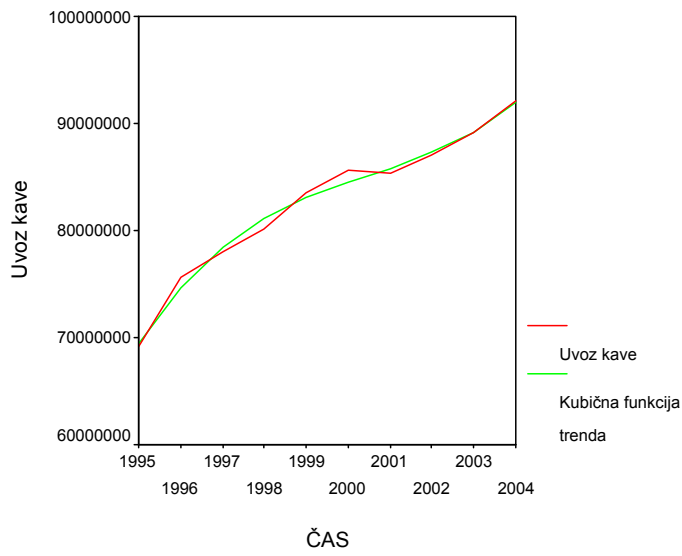
Charts

TSPLIT

MODEL: MOD_4.

TSPLLOT

Notes

Output Created		10-AUG-2005 15:07:22
Comments		
Input	Data	C:\Documents and Settings\Irena Bernik\My Documents\Moje delovne datoteke\Uvoz in izvoz kave.sav
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	10
Syntax		TSPLLOT VARIABLES= izvozkav uvozkave /ID= year_ /NOLOG.
Resources	Elapsed Time	0:00:00,03

MODEL: MOD_1.

